

HET VERKAVELINGS- LEXICON

**EEN INSTRUMENT OM
GESPREKKEN TE VOEREN
OVER DUURZAME
WIJKPROJECTEN**

Vlaanderen telt vandaag ongeveer 3.292 verkavelingswijken. Samen beslaan ze een oppervlakte van 56.226 ha, wat overeenkomt met 12% van het totale ruimtebeslag in Vlaanderen. In deze verkavelingen wonen circa 1,4 miljoen Vlamingen (of ongeveer 21% van de bevolking).¹ De verkavelingswijk is dan ook veruit de meest populaire woonomgeving in Vlaanderen tijdens de tweede helft van de 20ste eeuw. De Vlaming vindt er openheid, groen en privacy. En hij is baas op eigen kavel. De verkaveling is bovendien een simpel en erg rendabel ontwikkelingsmodel.

Toch kent de verkavelingswijk ook heel wat uitdagingen. Een groot deel van de woningen is intussen toe aan renovatie. Omdat ze na een halve eeuw uitgeleefd zijn, maar ook omdat ze niet voldoende geïsoleerd zijn, niet aangepast aan de huidige woon- en zorgvragen, en niet ontworpen voor de huidige diversiteit aan gezinssamenstellingen. Maar gelukkig liggen er ook heel wat kansen in de verkavelingswijk. Ongeveer 40% van die verkavelingswijken is goed ontsloten en ligt nabij een dorps- of stadskern. Er is vaak ruimte te over en de private tuinen zorgen voor heel wat groen. Dit laat toe om de biodiversiteit sterk te verhogen, veilige fiets- en wandelroutes aan te leggen, lokaal water op te slaan, nieuwe betaalbare woonmodellen uit te proberen, wijkgebonden zorgvoorzieningen te organiseren, enz.

Om zowel de uitdagingen als de kansen van de verkavelingswijk aan te pakken, lanceerden het Departement Omgeving en het Team Vlaams Bouwmeester in 2020 de projectoproep *Verkavelingswijken in Transformatie*. Drie lokale besturen gingen in dit leertraject aan de slag met elkaar, met drie onderzoeksteams, met de opdrachtgevers, met een coördinerend regieteam en met een aantal experts. De verkavelingswijken Wondelgem (Gent), Ravenstein (Tervuren) en Groenpark (Roeselare) werden onder de loep genomen samen met de bewoners, ondernemers, betrokken overheden en ontwerpers, met aandacht voor, het heden en vooral de toekomst van deze wijken. Dat resulteerde in wijkplannen, toekomstvisies en ontwikkelingsmodellen en elf algemene inzichten voor het transformeren en kwalitatief verdichten van (goed gelegen) verkavelingswijken. De drie eindrapporten Verkavelingswijk Wondelgem Gent, Verkavelingswijk Ravenstein Tervuren en Verkavelingswijk Groenpark Roeselare zijn digitaal beschikbaar op de website van het leertraject.

Die reeks inzichten eindigt met de vaststelling dat heel wat potentiële projecten voor de verkavelingswijk vastlopen omdat de betrokken actoren – zij het bewoners, ondernemers, (lokale) overheden, private of publieke organisaties – elkaar maar moeilijk begrijpen. Er is dus nood aan een instrument dat dit diverse spelersveld helpt om constructieve gesprekken te voeren over elkaars plannen en ideeën; gesprekken die kunnen leiden tot duurzame wijkprojecten. Dit instrument ligt momenteel voor u. Het kreeg de naam ‘verkavelingslexicon’ en is bedoeld voor participatiedeskundigen, ambtenaren, bewoners met ervaring in het begeleiden van infomarkten, denktanken, belangengroepen, enz., liefst in tandem met een ruimtelijk ontwerper.

¹ Zie eindpublicatie: Mabilde, J. en de Muelenaere, S. (red.), *Meer is mogelijk in de verkavelingswijk*. Departement Omgeving en Team Vlaams Bouwmeester. 2025.

Het verkavelingslexicon helpt om:

1. ideeën en plannen voor verkavelingswijken te benoemen. Deze kunnen immers vaak erg specifiek zijn, omdat ze voortkomen uit erg particuliere situaties. Of erg complex, omdat ze inspelen op meerdere kansen en uitdagingen. Dan vragen deze ideeën en plannen om eigen woorden, zoals ‘tijdelijke burencohousing’, de ‘overstort regenwaterput’ of de ‘brede landschapsvoortuin’. Het resultaat is een gemeenschappelijke taal, op maat van een verkaveling. Zo’n taal vormt de voorwaarde voor een goed gesprek. Hebben we het over hetzelfde? Of praten we naast elkaar?
2. complexe transformatieprojecten inzichtelijk te maken. De omvang van de uitdagingen schrikt bewoners af. Wat kunnen wij hieraan doen? Ook de plannen die overheden uitwerken om deze uitdagingen aan te gaan, roepen weerstand op. Bewoners herkennen er hun wijk vaak niet meer in. Het lexicon kan helpen om dergelijke projecten behapbaar te maken door over de specifieke onderdelen ervan te praten, en zo die uitdagingen en plannen op te delen in deel-uitdagingen en deel-projecten. En iedereen stapsgewijs, via kleinere wijk- of straatprojecten, voor te bereiden op grotere transformaties.
3. relaties tussen verschillende ideeën en plannen te zien. Bewoners, maar ook ondernemers en overheden hebben vaak enkel oog voor hun eigen ambities. Het lexicon helpt om synergieën te zien, tussen een project dat al loopt en een project waar iemand al lang van droomt; tussen een idee van een bewoner en een plan van een buurtorganisatie; tussen mijn eigen kavel en die van de buur twee straten verder. Het maakt duidelijk dat bottom-up en top-down samen kunnen gaan, dat betaalbaar wonen en meer biodiversiteit elkaar niet hoeven uit te sluiten, dat bewoners niet hoeven te kiezen tussen autobereikbaarheid of veilig fietsen, enz.

In het eerste hoofdstuk van deze publicatie stellen we het verkavelingslexicon meer in detail voor. Wat is het precies? Waarvoor kan je het inzetten? In hoofdstuk 2 beschrijven we hoe je het lexicon gebruikt. In de volgende hoofdstukken proberen we het lexicon uit in de drie verkavelingswijken van het leertraject: Wondelgem, Ravenstein en Groenpark. En in het laatste hoofdstuk verzamelen we al het materiaal dat we onderweg hebben gebruikt. Zodat ook jij aan de slag kan in jouw wijk.

Dat hoeft niet noodzakelijk een verkavelingswijk te zijn. Na het uitproberen van het lexicon in de drie verkavelingswijken van het traject, groeide het besef dat het verkavelingslexicon in de eerste plaats een methodiek aanreikt. Die methodiek is aanpasbaar. Wat telt zijn de achterliggende principes. Ze helpen diverse groepen (van bewoners, ondernemers, lokale overheden, enz.) om over hun onderlinge verschillen heen te stappen en samen duurzame projecten uit te tekenen voor hun woonomgeving, hun wijk, hun gemeente.

TIP Wil je een wijkgesprek organiseren waarbij je wil inzetten op verkenning en agendavorming print dan hoofdstuk 1 en 2 en als voorbeeld de case Wondelgem (hoofdstuk 3). Wil je eerder een wijkgesprek organiseren waarbij je wil inzetten op coalitievorming en cocreatie, print dan hoofdstuk 1 en als voorbeeld de case Ravenstein (hoofdstuk 4). Of wil je een wijkgesprek organiseren waarbij je wil inzetten op cocreatie en uitvoering print dan hoofdstuk 1 en 2 en als voorbeeld de case Groenpark (hoofdstuk 5).

HET VERKAVELINGSLEXICON

EEN INSTRUMENT OM GESPREKKEN TE VOEREN
OVER DUURZAME WIJKPROJECTEN

1 HET INSTRUMENT	6
1.1 Wat is het verkavelingslexicon?	7
1.2 Waarvoor kan je het verkavelingslexicon gebruiken?	8
2 AAN DE SLAG	10
2.1 FASE 1: DE VOORBEREIDING	11
2.1.1 Begin met het stellen van een doel	11
2.1.2 Breng je wijk in kaart	12
2.1.3 Kies je gesprekspartners	12
2.1.4 Structureer je gesprek	12
2.1.5 Stel je stapel projectfiches zorgvuldig samen	13
2.1.6 Schrijf elke stap uit in een draaiboek	17
2.1.7 Vertaal je draaiboek in een onderlegger	18
2.2 FASE 2: HET WIJKGESPREK	21
2.3 FASE 3: DE VERWERKING	23
3 CASE WONDELGEM, GENT: VERKENNING EN AGENDAVORMING	24
3.1 FASE 1: VOORBEREIDING	25
3.2 FASE 2: WIJKGESPREK	34
3.3 FASE 3: VERWERKING	43
4 CASE RAVENSTEIN, TERVUREN: COALITIEVORMING EN COCREATIE	54
4.1 FASE 1: VOORBEREIDING	55
4.2 FASE 2: WIJKGESPREK	65
4.3 FASE 3: VERWERKING	68
5 CASE GROENPARK, ROESELARE: COCREATIE EN UITVOERING	76
5.1 FASE 1: VOORBEREIDING	77
5.2 FASE 2: WIJKGESPREK	86
5.3 FASE 3: VERWERKING	90
6 FICHES	100

1

HET INSTRUMENT

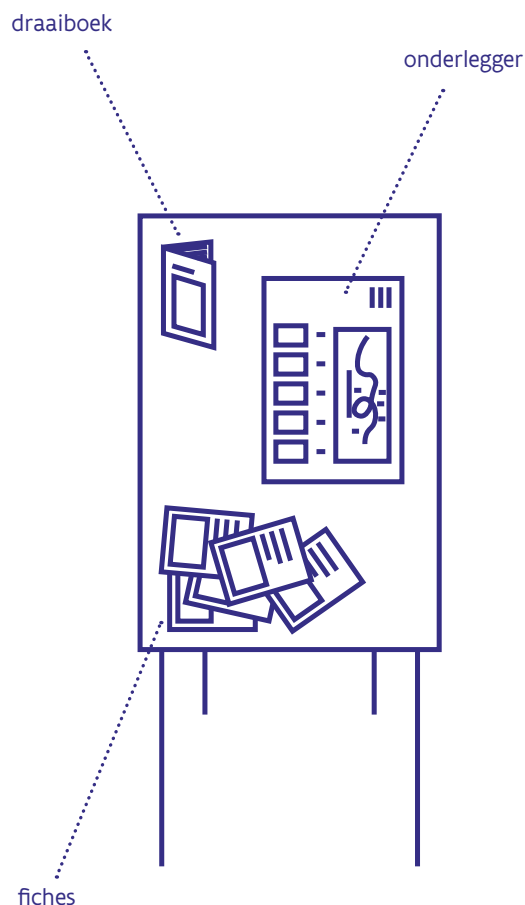
Elke verkavelingswijk kent uitdagingen en kansen, maar concrete projecten lopen vaak vast omdat de betrokken actoren elkaar moeilijk begrijpen. Het verkavelingslexicon is een instrument dat die actoren helpt om samen duurzame wijkprojecten uit te tekenen. We gaan in dit hoofdstuk in op wat het verkavelingslexicon juist is, en waarvoor je dit kan gebruiken.

1.1 WAT IS HET VERKAVELINGSLEXICON?

Elke verkavelingswijk kent uitdagingen en kansen. Om erop in te spelen moet de verkavelingswijk veranderen. Zo'n ruimtelijke transformatie kan klein of groot zijn, gaande van een bewoner die zijn of haar voortuin onthardt, tot een gemeente die overal klimaatstraten aanlegt. Elke ruimtelijke transformatie gaat samen met een sociale transformatie.² Een ontharde voortuin moet aangelegd en onderhouden worden, en de groendienst moet zijn planning afstemmen op al die klimaatstraten. Niemand past echter zomaar zijn manier van werken aan.³ Hier zijn aanleidingen of hefbomen voor nodig. En liefst past dit allemaal in een groter verhaal: over hoe we in de toekomst samen willen wonen, in onze verkavelingswijk, maar ook in een wereld die alsmaar diverser en onvoorspelbaarder wordt.

Om een verkavelingswijk op een duurzame manier te transformeren, spelen dus vijf aspecten een belangrijke rol: ruimtelijke transformaties, sociale transformaties, hefbomen voor verandering, gedeelde ambities en maatschappelijke prognoses. Zaak is om deze verschillende aspecten van een potentiële wijktransformatie op elkaar af te stemmen en in interactie te laten gaan. Daarvoor moeten alle betrokkenen, samen aan tafel willen zitten. Het verkavelingslexicon helpt om gesprekken op gang te trekken, ze te structureren en ze inhoudelijk te verstrengelen.

fig. 1
de drie onderdelen van
het verkavelingslexicon

2 Sommige aanleidingen voor verandering zijn duurzamer dan andere. Zo heeft een ruimtelijke ingreep zonder een bijsturing van de wooncultuur weinig kans op slagen (Meadows, 1999).

3 We veranderen ons gedrag niet zomaar. Er is altijd een aanleiding. Een instrument dat niet goed meer werkt; een expertise die ontbreekt; een regelgeving die niet meer optimaal is; iemand die zijn/haar rol niet goed invult. Of een combinatie natuurlijk (Engeström e.a., 1999).

Het verkavelingslexicon bestaat uit drie onderdelen: een stapel fiches, een onderlegger en een draaiboek {zie fig. 1}. Een fiche beschrijft een voorbeeld van één van de vijf aspecten van een duurzame wijkontwikkeling: ruimtelijke transformaties, sociale transformaties, hefbomen, ambities en prognoses. De onderlegger helpt de deelnemers aan het gesprek om hun wijk aan de hand van deze aspecten door te lichten. Dat gebeurt door hen te vragen om de bijhorende fiches in een bepaalde volgorde op tafel te leggen. Het draaiboek bestaat in verschillende varianten en schetst het mogelijke verloop van het gesprek. Het is een soort stappenplan om de fiches al pratend op de onderlegger te schikken. Afhankelijk van wat al eerder is besproken of beslist, start zo'n gesprek soms beter vanuit de ambities dan vanuit concrete transformaties of hefbomen, en neem je dus eerst de ene of de andere stapel fiches ter hand. Maar dat wordt duidelijk op de volgende pagina's.

1.2 WAARVOOR KAN JE HET VERKAVELINGSLEXICON GEBRUIKEN?

Mensen wonen niet alleen fysiek in een woning met een adres ergens in een wijk, maar ook in hun hoofd.⁴ Ze dromen van een toekomst waar ze eindelijk hun tuin opnieuw hebben aangelegd; waar hun dochter toch op dat lege perceel naast hen is komen wonen; waar de gemeente na lang aandringen die drukke straat aangepakt heeft, zodat hun kleinkinderen veilig naar school kunnen fietsen. Hetzelfde geldt voor overheden, ondernemers of belangenorganisaties: allemaal hebben ze ideeën en plannen voor hun wijk.

Deze staan zelden los van elkaar. Omdat ze over twee aangrenzende percelen gaan, omdat ze gelijkaardige doelen dienen, of omdat het ene idee het andere tegenwerkt. Dit maakt dat er nood is aan overleg. Dat overleg kan verschillende vormen aannemen en verschillende aanleidingen hebben. Denk bijvoorbeeld aan een lokaal bestuur dat een structuurschets laat opmaken voor een verkavelingswijk en daarom een participatietraject opstart. Of aan een natuurvereniging die met een expertenteam een verkavelingswijk intrekt om op een natuurgerichte manier een antwoord te bieden op een terugkerende overstromingsproblematiek. Of een bewonerscollectief dat samen een burgerbudget uitwerkt en ermee aan de slag gaat. Of een school die de burelen wil betrekken bij het uittekenen van een schoolstraat.

Dit zijn allemaal voorbeelden van wat we 'wijkgesprekken'⁵ willen noemen: gesprekken tussen burelen; tussen burgers en overheden; tussen burgers, overheden en ondernemers. Zoals we in de inleiding schreven, lopen dergelijke gesprekken al te vaak vast. Omdat we ons niet kunnen voorstellen hoe een klimaatstraat eruitziet; omdat de ene het over zwerfvuil wil hebben, terwijl de andere een collectief warmtesysteem in de wijk wil plaatsen; of omdat niemand ons kan uitleggen hoe de wetgeving nu precies in elkaar zit.

Het verkavelingslexicon helpt om deze gesprekken opnieuw vlot te trekken en ze op koers te houden. Het is een instrument voor (participatie)-deskundigen, ambtenaren en bewoners met ervaring in het begeleiden van infomarkten, burgerbudgetten en belangengroepen, om samen stap voor stap af te tasten hoe individuele ideeën en plannen kunnen uitgroeien tot

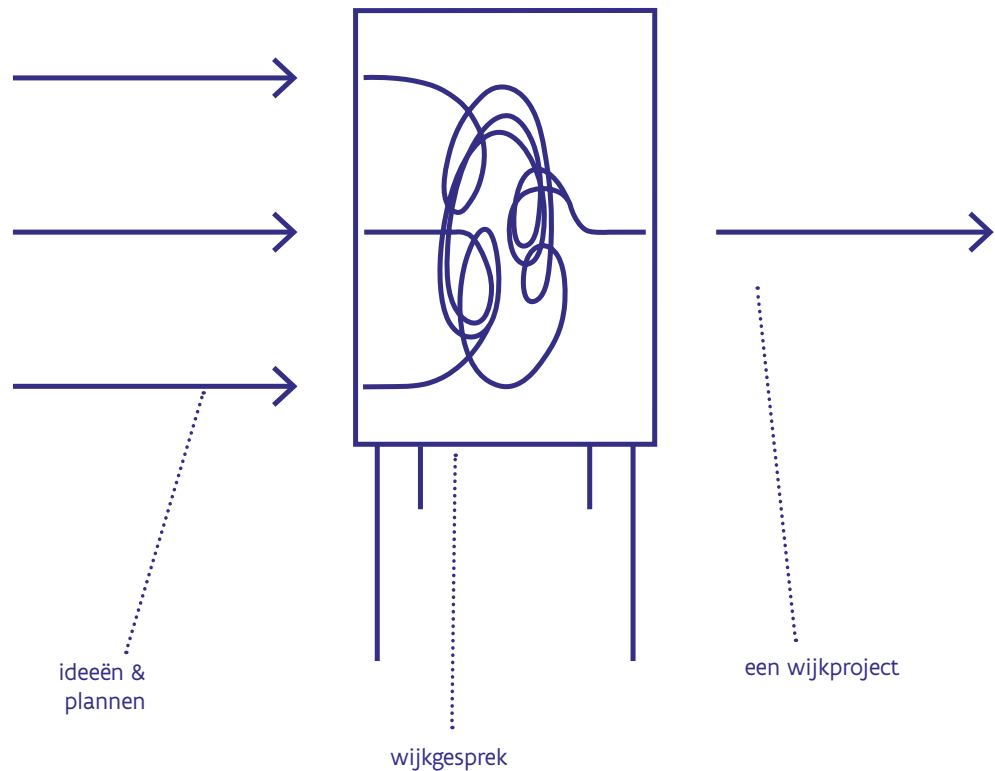
4 Hoe we wonen is altijd aan verandering onderhevig, toekomstgericht en afhankelijk van hoe anderen rondom ons wonen (Ingold, 2000; Pink, 2017). Dit geldt logischerwijs ook voor wijken.

5 Een gesprek tussen twee personen wordt typisch voorgesteld als een zender die een pakketje informatie doorspeelt aan een ontvanger. Maar wat als we 'communicatieprocessen begrijpen als een manier van delen in plaats van zenden, net zoals we zouden zeggen dat we een kom soep, een gedicht of een prachtige zons-
ondergang met elkaar delen (maar niet zenden)'?. Dan wordt een gesprek 'een tafel waar je aanschuift om samen van een maaltijd te genieten' (Rash, 2024).

gezamenlijke, gedragen 'wijkprojecten' als bijdrage aan de duurzame transformatie van een verkavelingswijk {zie fig. 2}.

fig. 2

het verkavelingslexicon helpt groepen (van bewoners, ondernemers, overheden, enz.) zoeken naar synergieën tussen (hun) ideeën en plannen

Concreet kan je het verkavelingslexicon dus gebruiken om:

1. groepen van bewoners, ondernemers, overheden, enz. te helpen om grip te krijgen op de dynamiek tussen (hun) individuele ambities. Welke ideeën en plannen circuleren er in een wijk? Wie zit daarachter? Vanuit welke ambitie zijn ze gegroeid? Wat was de aanleiding? Hoe beïnvloeden ze elkaar? Positief of negatief?
2. groepen van bewoners, ondernemers, overheden, enz. te helpen om vervolgens in te grijpen op deze dynamiek(en). Wat als ze (hun) ideeën en plannen zouden bijsturen? Komen ze dan dichterbij de ambities van alle betrokken partijen? Slagen ze erin om zo de maatschappelijke waarde van hun wijk te verhogen? Wat als we ideeën en plannen zouden combineren? Of net van elkaar scheiden?

Verbeelding speelt een belangrijke rol bij het gebruik van het verkavelingslexicon. Op de fiches is steeds een tekening te vinden die de bedoelde transformatie op een simpele manier weergeeft. Ook tijdens een wijkgesprek worden nieuwe fiches aangemaakt en getekend. Die kunnen gaan over een nieuw idee dat door een deelnemer wordt aangedragen, of er kan een nieuwe fiche gemaakt worden die een slimme combinatie is van verschillende bestaande fiches. Het vertalen van begrippen en ambities in beelden speelt dus een belangrijke rol. Het is dan ook belangrijk om in elk gesprek een ontwerper uit te nodigen die de optelsom van individuele ideeën en plannen kan helpen verbeelden in geïntegreerde wijkprojecten.

2

AAN DE SLAG

Een geslaagd gesprek vraagt om een grondige voorbereiding vooraf en een goede verwerking achteraf. We werken daarom met drie fases – de voorbereiding, het wijkgesprek en de verwerking – waar we nu telkens dieper op ingaan. We overlopen de stappen die je als gespreksleider telkens zet.

2.1 FASE 1: DE VOORBEREIDING

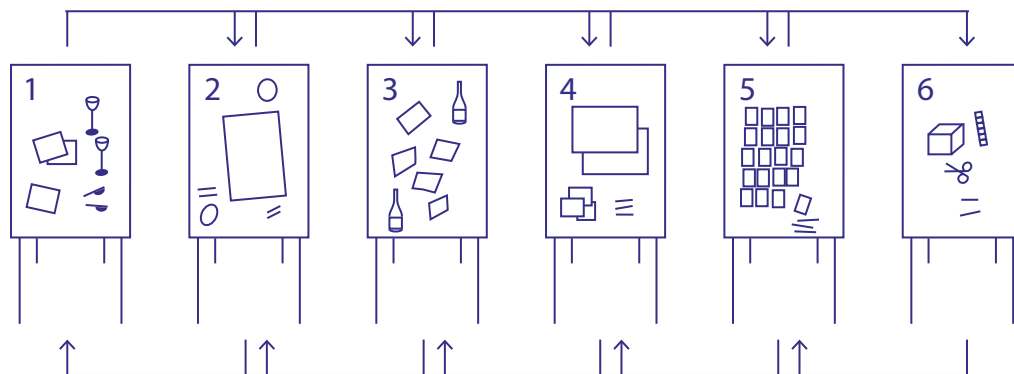
Tijdens de voorbereiding van het gesprek stel je het pakket van je verkavelingslexicon samen. Hiervoor doorloop je de volgende zeven stappen.

2.1.1 Begin met het stellen van een doel

In de eerste stap bepaal je het doel van je wijkgesprek: wat wil je met je groep (van bewoners, ondernemers, overheden, enz.) bereiken? In principe is elk doel uniek, maar met wat goede wil kan je een aantal archetypische doelen onderscheiden. Zelf zien wij er zes:

1. Inzicht krijgen in hoe iedereen naar de wijk kijkt. Zo'n gesprek gaat vooral over het heden en het verleden: "Hoe woon jij?", "Hoe heb jij je wijk de voorbije jaren zien veranderen?" In dit geval is verkenning het doel.
2. Het vinden van een gedeelde, maar vooral ook een concrete agenda. Zo'n gesprek gaat vooral over de toekomst. "Aan welke wijk willen we samen werken?" Hier is het doel agendavorming.
3. Een collectief vormen dat wil samenwerken. "Waar vinden we steun?", "Waar verwachten we weerstand?" Hier is het doel coalitievorming.
4. Een gedragen wijkproject bedenken. Zo'n gesprek focust op de korte (en lange) termijn. "Wat gaan we samen doen?" Hier is cocreatie het doel.
5. Een wijkproject realiseren. "Wie doet wat? Wanneer? Hoe?" Hier is uitvoering het doel.
6. Conflicten tussen wijkactoren aanpakken. Soms raakt een gesprek maar niet opgestart of loopt het onderweg vast. In dat geval is het gesprek bedoeld als bemiddeling.

fig. 3
elk doel vraagt om een andere
aanpak

Elk doel vraagt om een andere aanpak. Zo spreek je voor een kennismaking best af met één of twee personen, want dan kan je doorvragen. Terwijl je bij cocreatie eerder met meerdere bewoners uit eenzelfde straat afspreekt, zeker als het ook over hun percelen gaat. Bij agendavorming kijk je typisch eerst naar het verleden om dan samen over de toekomst na te denken. Terwijl je bij uitvoering net met de toekomst begint om dan te achterhalen wat iedereen vandaag al kan doen. Eén wijkgesprek dient vaak meerdere doelen. Zo beginnen bewoners tijdens een interview (verkenning) vaak automatisch te wijzen op wat er mis is in hun wijk (agendavorming). En gaat het tijdens het uitdenken van projecten (cocreatie) onvermijdelijk ook over wie, wat, wanneer zou moeten doen (uitvoering).

2.1.2 Breng je wijk in kaart

Wanneer je het doel van je gesprek helder hebt, moet je greep krijgen op de ruimere context. Welke ideeën en plannen circuleren er in de wijk? Welke spanningen bestaan er tussen al deze ambities? Wie is betrokken bij de voorbereiding van dit gesprek (en wie nog niet)? Wat is er al besproken (en wat nog niet)? Wat ligt er al vast (en wat nog niet)? Daarnaast is het ook belangrijk dat je zicht krijgt op andere gesprekken die in je wijk lopen. Waarover gaan die? Is er overleg met de groepen achter deze gesprekken (en met welke nog niet)?

TIP Om deze vragen te beantwoorden ga je aan de slag met een zo groot mogelijke diversiteit aan bronnen: (1) analyseer beleidsdocumenten, verslagen en sociale media om vat te krijgen op de bestaande ambities, prognoses en veranderingen, (2) organiseer een verkennend gesprek met sleutelactoren (bv. ontwerpers die al actief zijn in de wijk; een voorzitter van een bewonerscollectief) en (3) doe veldwerk (om de wijk ook te ervaren).

2.1.3 Kies je gesprekspartners

Wie moet er deelnemen aan je wijkgesprek (om het vooropgestelde resultaat te kunnen bereiken én rekening te houden met de huidige situatie in de wijk)? In welke setting wil je deze gesprekspartners samenbrengen?

TIP Hoe meer deelnemers, hoe moeilijker het is om iedereen voldoende aan het woord te laten en diep genoeg te kunnen graven. Hoeveel mensen je uitnodigt en hoe je je gesprekstafels samenstelt, is afhankelijk van je doel. Zo gaat verkenning makkelijker met één tot twee personen, maar vraagt cocreatie drie tot vier personen. Soms zet je minderheden best samen, soms burens, soms trekkers, soms een trekker en een volger enz.

TIP Zorg voor minstens één begeleider per gesprekstafel!

2.1.4 Structureer je gesprek

Elk wijkgesprek moet bijdragen aan de vertaling van losse ideeën en plannen in geïntegreerde, gedragen wijkprojecten. Je doet dit door, samen met je gesprekspartners, fiches op een tijdlijn te leggen en zo ‘projectreeksen’ uit te werken. Zo’n tijdlijn omvat minimaal vijf ‘periodes’:

1. verleden: hoe is onze wijk veranderd? Welke transformaties hebben in onze wijk plaatsgevonden?
2. heden: hoe verandert onze wijk vandaag? Wat zijn lopende transformaties?
3. nabije toekomst: welke transformaties zijn haalbaar/wenselijk op de korte termijn?
4. verdere toekomst: waar willen we op de lange termijn naar toe? Welke transformaties heeft onze wijk nodig?
5. heel verre toekomst: in welke wijk willen we samen leven?

Het achterliggende idee is dat een transformatie meer kans op slagen heeft als ze verder bouwt op lopende dynamieken in de wijk; als kortetermijnprojecten langetermijnprojecten inleiden en als alles bijdraagt aan grotere ambities en/of prognoses.⁶ Je kan in 2.2 FASE 2: HET WIJKGESPREK lezen hoe zo'n projectreeks tot stand komt.

Afhankelijk van je wijk kunnen de contouren van je wijkproject al meer of minder helder zijn. Dit bepaalt het verloop van je wijkgesprek. Is er al een gedeelde ambitie, dan leg je die als gespreksleider eerst op tafel. Is er nog nooit samengezeten, dan begin je misschien beter met het in kaart brengen van huidige transformaties, enz.

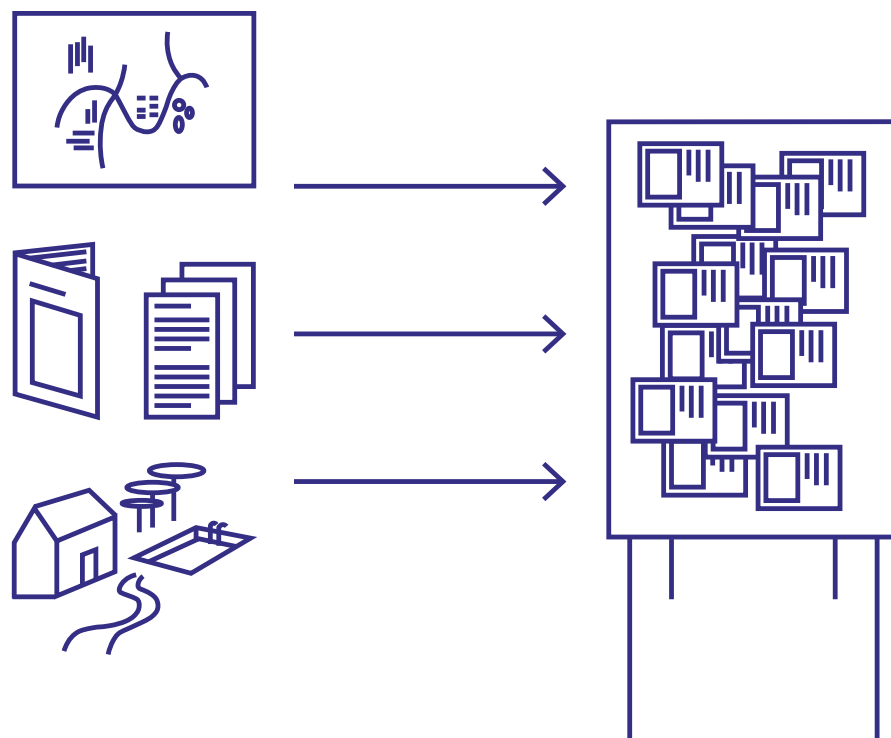
Dit alles vraagt voorbereiding. Met welke periode wil je beginnen? En eindigen? Maar ook, wil je met gespreksrondes werken, zodat je de samenstelling van de gesprekstafels onderweg kan wijzigen? Of houd je alle tafels gescheiden tot op het einde?

TIP Begin altijd met een inleiding waarin je terugblikt op eerdere gesprekken in de wijk, het doel van het gesprek benoemt, de stappen overloopt en iedereen een duidelijke rol geeft. Verdeel je deelnemers vervolgens in kleine groepen (bv. drie deelnemers). Zo vergroot je de kans dat iedereen zijn/haar verhaal kwijt kan. Afhankelijk van de situatie roep je alle groepen in de loop van het gesprek even samen. Eindig bv. met een plenaire ronde waarop je de belangrijkste zaken samenvat en overloopt wat de volgende stappen kunnen zijn.

2.1.5 Stel je stapel projectfiches zorgvuldig samen

Wanneer het verloop van je gesprek helder is, ben je klaar om de (individuele) ideeën en plannen van bewoners, ondernemers, overheden, enz. te vertalen in herkenbare fiches {zie fig.4}.

fig. 4
je vertaalt de (individuele) ideeën en plannen van bewoners, ondernemers, overheden, enz. in fiches

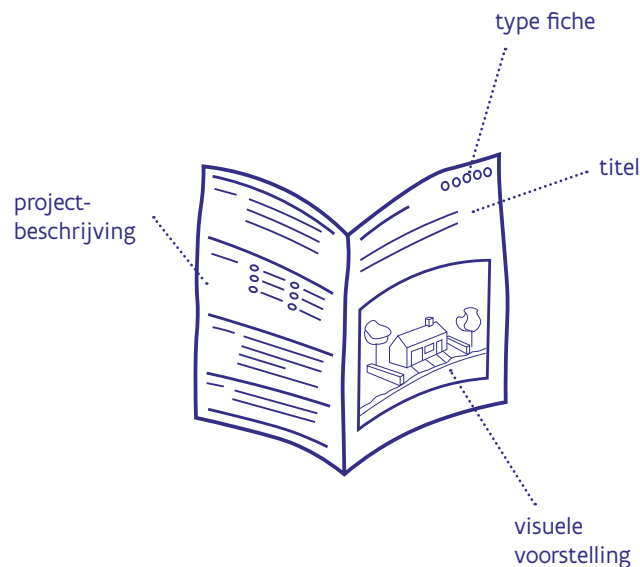

⁶ De manier waarop we beslissingen nemen, over hoe we wonen, ons verplaatsen, enz. wordt beïnvloed door de cultuur en historiek van de gemeenschap waarin we leven. Als we onze woonomgeving willen transformeren is het dan ook belangrijk om inzicht te hebben in deze cultuur en historiek. (Engeström e.a., 1999)

Een idee of een plan kan zowel een bestaande transformatie zijn zoals een bewoner die een geveltuin heeft aangelegd, of een wens of visie zoals een gemeente die denkt aan een fietsstraat door de wijk. Het is belangrijk dat al je gesprekspartners zich in je fiches herkennen. Knip grotere of complexere ideeën en plannen daarom op in behapbare delen.⁷ Zo staat er in een *brede* landschapsvoortuin misschien wel een burenwaterton en een buurtmoes-tuin. En is die tuin misschien wel een onderdeel van een tuinwijk. Elke fiche is dus een ‘bouwsteen’ waarmee je samen aan wijkprojecten kan bouwen.

Puur praktisch bestaat elke fiche uit een titel, een visuele voorstelling en een korte beschrijving {zie fig.5}. Je fiches zijn ‘praatplaten’. Ze zijn bedoeld om een gesprek te ondersteunen. We ontwikkelden zelf een honderdtal fiches waarvan je kan vertrekken. Veel kleine transformaties of ideeën komen immers vaak terug. Je vindt die hier. Maar jouw wijk heeft misschien wel enkele unieke situaties waarvoor je zelf een nieuwe fiche moet opstellen.

fig. 5
de onderdelen van een fiche

TIP Gebruik de fiches om je gesprek te sturen. Afhankelijk van de wijk waar je aan de slag gaat en het doel van je gesprek stel je je stapel anders samen. Zo neem je voor een verkennend gesprek best een grote diversiteit aan fiches mee. Maar kies je voor een cocreatief gesprek eerder die fiches die aansluiten bij de agenda die eerder al door de gespreksgroep is vastgelegd.

TIP Gebruik een herkenbare titel en foto of tekening op de voorkant van je fiche. Verwerk bijvoorbeeld een plaatsnaam in je titel. Als een project al beschreven is in een projectbrochure of rapport, gebruik hier dan tekst en beeldmateriaal uit.

TIP Hetzelfde geldt voor de projectbeschrijving op de achterkant van de fiches. Die bestaat uit een aantal vragen. Ook die pas je aan naargelang van het soort gesprek. Zo is het in een verkennend wijkgesprek nog niet echt zinvol om over het stappenplan van een wijkproject te spreken. Tijdens zo'n gesprek wil je immers vooral zicht krijgen op de diversiteit aan ideeën en plannen.

7 Elk ontwerpvragestuk kan uiteengehaald worden in kleinere ontwerpvragestukken, en omgekeerd. (Alexander e.a., 1977)

In totaal stellen we vijf types fiches voor: de ruimtelijke transformatiefiche, de sociale transformatiefiche, de hefboomfiche, de ambitiefiche en de prognosefiche. In de volgende paragrafen beschrijven we elk type en geven we telkens wat voorbeelden.

Fiche 1: De ruimtelijke transformatie

Een ruimtelijke transformatiefiche verwijst naar een ruimtelijk waarneembare verandering. Zo'n verandering heeft in principe geen schaal. Een ruimtelijke transformatiefiche kan dus zowel ingrepen op niveau van een volledige wijk beschrijven, als van een straat, een perceel of zelfs een voortuin. Elke ruimtelijke transformatie kan op zich dus ook uit meerdere, kleinere veranderingen bestaan.

Wat volgt zijn drie voorbeelden van ruimtelijke transformaties: het bouwen van een wijkboerderij; het plaatsen van een mobiele zorgunit {zie fig. 6} en het planten van afkoelgroen.

fig. 6
de ruimtelijke transformatiefiche
van een mobiele zorgunit

RUIMTELIJKE TRANSFORMATIE	
DE MOBIELE (ZORG) UNIT	
1 Titel	DE MOBIELE (ZORG) UNIT
2 Beschrijving	Tegenwoordig kan je al uit heel wat varianten kiezen: units met of zonder keuken; op maat van senioren of jongeren; om te huren of te kopen. Ze worden instapklaar geleverd en aangesloten op alle nutsvoorzieningen.
3 Schaal	☒ perceel ☐ straat ☐ wijk ☐ wijk-overschrijdend
4 Trekker(s)	☐ bewoner(s) ☐ lokale overheid ☒ bedrijf ☐ bewonersvereniging ☐ hogere overheid ☐ andere
5 Hoofdrolspeleers	
6 Instrumenten	
7 Stappenplan	
8 Looptijd	☐ verleden ☒ nabije toekomst ☐ heden ☐ verre toekomst
9 Doel / winst	
10 Wat als	
11 Voorbeeld	
12 Bron	Wijkgesprek Wondelgem

Fiche 2: De sociale transformatie

Een ruimtelijke transformatie vraagt meestal om een sociale transformatie. Mensen moeten zich aanpassen aan de nieuwe situatie. Zo vraagt het uitbaten van een wijkboerderij (een ruimtelijke transformatie) misschien wel om het oprichten van een (trappist) vereniging (een sociale transformatie); het plaatsen van een mobiele zorgunit vraagt om de aanwezigheid van een coöperatief wijkcentrum; en het planten van afkoelgroen vraagt om een werkgroep groenonderhoud {zie fig. 7}.

fig. 7
de sociale transformatiefiche
van een werkgroep
groenonderhoud

SOCIALE TRANSFORMATIE	
DE WERKGROEP GROENONDERHOUD	
1 Titels	DE WERKGROEP GROENONDERHOUD
2 Beschrijving	<i>Als we onze wijk willen vergroenen, dan moeten we er ook voor zorgen dat al dat groen er goed blijft uitzien. Anders komen er klachten. Laten we daarom een werkgroep oprichten.</i>
3 Schaal	☐ perceel ☐ straat ☒ wijk ☐ wijk-overschrijdend
4 Trekker(s)	☐ bewoner(s) ☐ lokale overheid ☐ bedrijf ☒ bewonersvereniging ☐ hogere overheid ☐ andere
5 Hoofdrolspeleers	
6 Instrumenten	
7 Stappenplan	
8 Looptijd	☐ verleden ☐ nabije toekomst ☐ heden ☒ verre toekomst
9 Doel / winst	
10 Wat als	<i>Wat als we naast een werkgroep groenonderhoud ook een werkgroep zouden inrichten rond fietsen? En feesten? En zorg?</i>
11 Voorbeeld	
12 Bron	<i>Wijkgesprek Tervuren</i>

Fiche 3: De hefboom

We doen niets zomaar. Voor verandering is er altijd een aanleiding, een hefboom, een trigger. Soms komt die van de overheid. Denk aan premies, wetswijzigingen of fysieke ingrepen zoals aanpassingen aan het openbaar domein. Soms gaat het om eigen keuzes van bewoners op eigen terrein. Eén hefboom kan tot meerdere (ruimtelijke en sociale) transformaties leiden. En omgekeerd: ruimtelijke en sociale transformaties kunnen de hefboom vormen van een nieuwe transformatie. Zo zou de organisatie van een jaarlijks graspleinfeest de aanleiding kunnen vormen voor de oprichting van een trappistvereniging. En zou een water-energie-groen adviseur {zie fig. 8} wat bewoners kunnen overtuigen om een werkgroep groenonderhoud op te richten en een straat te ontharden.

fig. 8
de hefboomfiche van een
water-energie-groen adviseur

HEFBOOM	
DE WATER-ENERGIE-GROEN ADVISEUR	
1 Titel	DE WATER-ENERGIE-GROEN ADVISEUR
2 Beschrijving	<i>Vandaag kan je al een beroep doen op een energie adviseur. Het zou handig zijn mocht er ook iemand langskomen met tips rond waterhuishouding, het onderhouden van groen, enz. Dit zou iemand kunnen zijn die één keer (per jaar) bij iedereen langskomt of die altijd paraat staat in de wijk.</i>
3 Schaal	☐ perceel ☐ straat ☒ wijk ☐ wijk-overschrijdend
4 Trekker(s)	☐ bewoner(s) ☒ lokale overheid ☐ bedrijf ☐ bewonersvereniging ☐ hogere overheid ☐ andere
5 Hoofdrolspeleers	<i>gemeente</i>
6 Instrumenten	
7 Stappenplan	
8 Looptijd	☐ verleden ☐ nabije toekomst ☐ heden ☒ verre toekomst
9 Doel / winst	
10 Wat als	
11 Voorbeeld	
12 Bron	<i>Wijkgesprek Tervuren</i>

Fiche 4: De ambitie

Elke bewoner heeft een droom voor zijn woning en voor zijn wijk. Bv. de horizon zien {zie fig. 9} of de autovrije wijk. Dit zijn vaak individuele wensen. Ook het beleid heeft een ambitie voor woonwijken: zowel het lokale beleid (bv in een lokaal beleidsplan), als Vlaanderen (bv. het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen of de Blue Deal) en meer en meer ook Europa (bv. de Green Deal). Deze ambities zijn van publiek belang. Met het wijkgesprek ga je op zoek naar wijkprojecten die deze verschillende ambities zo veel als mogelijk combineren. De ambitiefiche schrijft (een onderdeel van) die ambitie beknopt uit, bv. met een gevatte slagzin.

fig. 9
de ambitiefiche 'de horizon zien'

AMBITIE	
DE HORIZON ZIEN	
1 Titel	DE HORIZON ZIEN
2 Beschrijving	"Ik moet de horizon kunnen zien. Als ik door de wijk wandel. Anders voel ik me hier niet meer thuis. Dan wordt het te stedelijk".
3 Thema	- o mooie wijk - o klimaatrobuuste wijk - o diverse wijk - o blauwgroene wijk - o verbonden wijk - o zorgzame wijk - o energiebewuste wijk
4 Trekker(s)	- o verkaveling - o lokaal beleid - o bovenlokaal beleid
5 Looptijd	- o korte termijn - o lange termijn
6 SWOT	
7 Bron	Wondelgem

Fiche 5: De prognose

De samenleving verandert voortdurend. Een aantal van deze veranderingen zal ook impact hebben op wijkniveau. Het is daarom belangrijk om vooruit te kijken en ambities en projecten af te stemmen op toekomstige veranderingen. Daarom werken we ook met prognosefiches die kort mogelijke veranderingen beschrijven waarop we best anticiperen. Denk aan de toename van hevige regenbuien, van lange periodes van droogte, stijgende vergrijzing, een bevolking die alsmaar diverser wordt, enz.

2.1.6 Schrijf elke stap uit in een draaiboek

Gebruik een draaiboek om vast te leggen wat iedereen tijdens elke stap van je wijkgesprek moet doen. Bepaal wie modereert, noteert, foto's maakt, de tijd in de gaten houdt, enz. Beslis op voorhand wie aan welke gesprekstafel zit en hoeveel tijd je aan elke stap kan besteden.

In principe vraagt elk gesprek om een eigen draaiboek. Wat wel enigszins generiek is, is de structuur van deze draaiboeken. Concreet stellen we voor om je draaiboeken altijd te structureren rond de vijf eerste punten van dit hoofdstuk: doel, situatie, wie, verloop en fiches.

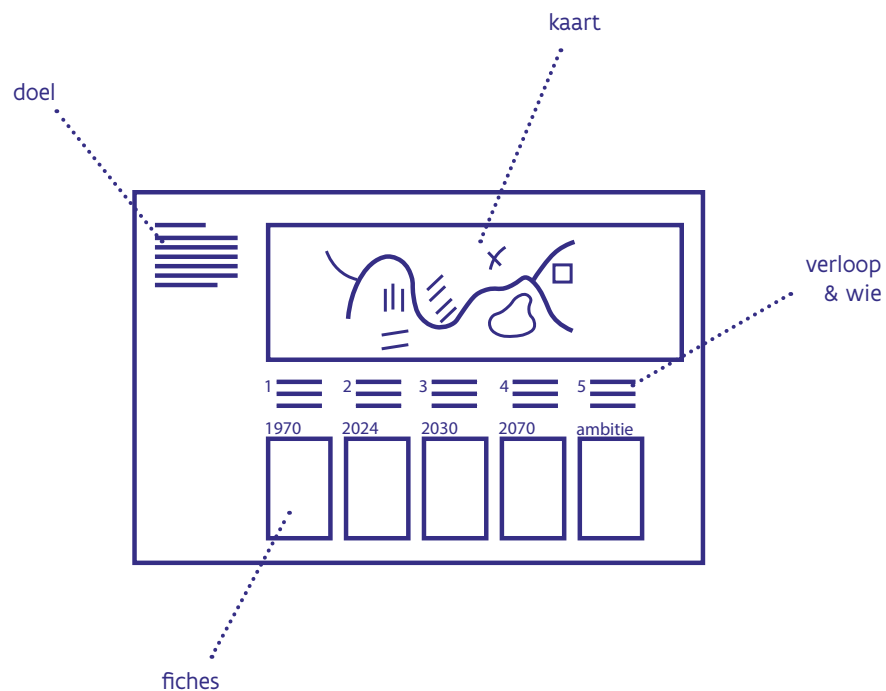
Je kan [hier](#) de draaiboeken inkijken die we gebruikten in Wondelgem, Ravenstein en Groenpark.

TIP Start elk wijkgesprek met een goede briefing van de gespreksleiders (één per tafel). Zorg dat ze hun materiaal (draaiboek, onderlegger en fiches) kennen, zodat het gesprek uiteindelijk ook bijdraagt aan de vooropgestelde doelstelling.

2.1.7 Vertaal je draaiboek in een onderlegger

De onderlegger is je houvast voor het gesprek. Het is een visuele voorstelling van je draaiboek die je helpt om het gesprek in goede banen te leiden, om deelnemers te activeren en om ervoor te zorgen dat alle input ook gedocumenteerd raakt op een manier die transparant is voor iedereen. Een onderlegger maakt het begeleiden van je wijkgesprek eenvoudiger. Hij geeft je de nodige autoriteit om het gesprek te leiden, te onderbreken, te vertragen, enz. ‘Volgens de onderlegger is het nu tijd om ...’ of ‘Dat komt straks aan bod. Nu moeten we het hier over hebben ...’.

fig. 10
de onderdelen van een onderlegger

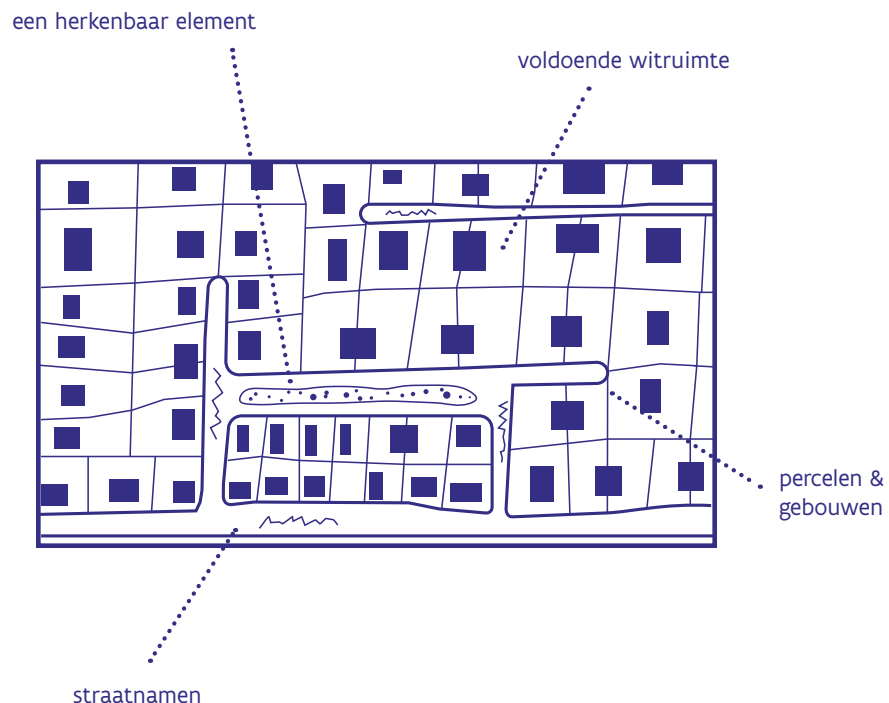

Net zoals het draaiboek is elke onderlegger maatwerk. Wel zijn er elementen die je best in elke onderlegger laat terugkomen. We overlopen ze hier (net zoals het draaiboek) volgens de vijf eerste stappen van de voorbereiding {zie fig. 10}.

1. Doel: benoem het doel van het gesprek. Overloop deze korte tekst ook met je gesprekspartners. Vraag of ze zich hierin kunnen vinden.
2. Situatiekaart: gebruik altijd een kaart van de wijk of omgeving {zie fig. 11}. Dit helpt om het gesprek concreet te houden. Je gesprek moet over specifieke transformaties gaan, verbonden aan specifieke plekken in een wijk, met specifieke personen. Tegelijk is een kaart een eenvoudige manier om een gesprek te openen. “In welke straat woont u?” “Kan u dit eens aanduiden?” Of: “We willen het over deze straat hebben.” Een kaart helpt ook om relaties tussen transformaties te traceren en om blinde vlekken op te sporen. Over welke plekken is nog niets gezegd? Van wie zijn die plekken? Welke relaties komen niet

aan bod? Wat zegt dit over de betrokken actoren? Tot slot doen de kaarten de deelnemers vaak al spontaan spreken over transformaties. “Hier gaan ze de straat heraanleggen.” “Vroeger stond hier een hoeve.” “Daar liep vroeger een beek.” Dit helpt dan weer om te reflecteren over aanleidingen achter transformaties. “Daarom staan de kelders van die woningen altijd onder water.” Afhankelijk van het gesprek kan je met een stratenplan, een luchtfoto of een meer grafische kaart werken. Soms is het voldoende dat je één kaart meeneemt, van de volledige wijk. Soms breng je beter ook een kaart van de ruimere omgeving, of van één straat mee. Zorg minimaal voor een kaart of luchtfoto waarop de perceelsgrenzen, gebouwen, straten, bomen, beken, banken, straatlampen enz. staan. Vergeet ook niet om de straatnamen te vermelden. Niet iedereen kent deze allemaal uit het hoofd. Je zou herkenbare plekken kunnen aanduiden. Dit helpt bij het oriënteren. Op de kaart moet je aanduidingen kunnen maken of schrijven. Zorg dus voor genoeg witruimte.

fig. 11
de onderdelen van een kaart

3. Wie: zorg dat het voor iedereen duidelijk is wie, wat, wanneer moet doen. Dat brengt rust in het gesprek.
4. Verloop: zorg voor een tijdlijn (zie 2.1.4) met minimaal vijf periodes: verleden, heden, nabije toekomst (KT), verre toekomst (LT) en ambities/prognoses (de erg lange termijn). Je zou denken dat een gesprek over de transformatie van een wijk vooral over de huidige situatie gaat, maar het loont om terug én verder te kijken. In het verleden vinden we vaak de oorzaken van problemen. In de toekomst zien we de prognoses en beleidsambities waaraan we onze transformatie willen koppelen. Afhankelijk van het doel van je gesprek begin je met een andere periode: als er al een gedragen agenda is, begin je met die ambitie; als iemand absoluut zijn idee kwijt wil, vertrek je van de korte termijn. De tijdlijn helpt om het gesprek te sturen: over welke periode hebben we het nog niet gehad? Welke doelstellingen uit deze periodes lijken met

elkaar in strijd? De tijdlijn suggereert ook schaal: op korte termijn zijn typisch enkel kleinere transformaties mogelijk, grotere transformaties vragen om een verdere tijdshorizon.

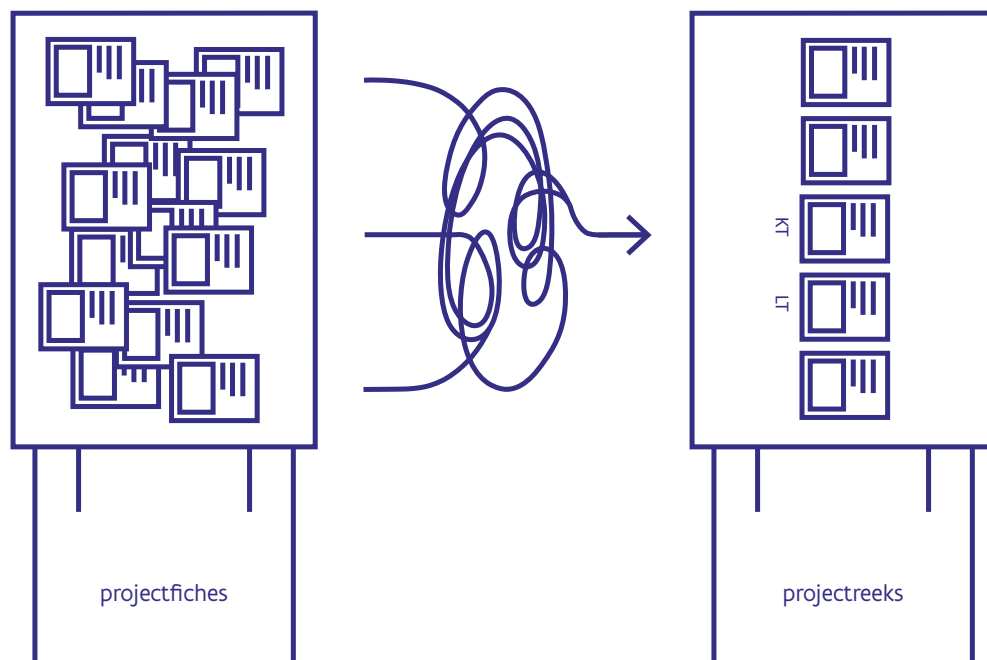
5. De fiches: voor elke tijdsperiode moet er voldoende ruimte zijn op je onderlegger om fiches te kunnen leggen. Begin een gesprek trouwens nooit met een lege onderlegger. Een wijk is geen wit blad. Ofwel leg je vooraf al een aantal fiches op de tijdlijn. Ofwel selecteer je op voorhand bepaalde fiches die je in de loop van het gesprek op tafel wil leggen.

Je kan [hier](#) de onderlegger downloaden die we gebruikt hebben in Groenpark.

2.2 FASE 2: HET WIJKGESPREK

Tijdens het eigenlijke gesprek zoek je met je gesprekspartners naar synergie tussen alle (individuele) ideeën en plannen door met de fiches 'projectreeksen' te leggen op een onderlegger {zie fig.12}. Wat willen we op de korte termijn (KT) realiseren? Hoe dragen deze realisaties bij aan een langetermijnvisie (LT)? Maar ook, hoe versterken transformaties elkaar? Hoe bouwen ze verder op lopende transformaties en transformaties uit het verleden? Hoe laten 'top-down' ambities ruimte voor 'bottom-up' dromen?

fig. 12
tijdens het wijkgesprek leg je
'projectreeksen' met je fiches

Om duidelijk te maken hoe je zo'n projectreeks kan leggen, gaan we naar het Groenpark in Roeselare, één van de drie wijken waar we het verkavelingslexicon ingezet hebben.

Het doel van het wijkgesprek in Groenpark was om, samen met een groep van een tiental bewoners, na te denken over hoe ze hun voortuinen konden inrichten als één brede landschapsvoortuin om zo de biodiversiteit in hun wijk te verhogen. De ambitie was helder, dus we begonnen ons wijkgesprek met het leggen van onze eerste fiche, een ambitiefiche.

Vervolgens gingen we samen op zoek naar hoe de wijk vandaag al inzet op biodiversiteit. Blijkbaar wonen er twee gepensioneerde tuinmannen in de wijk. Dat werd onze tweede fiche. Die legden we op het tijdvak 'heden'. We besloten om deze twee bewoners te promoveren tot 'wijkgroenadviseurs'. We maakten hier een derde fiche van en legden deze op de korte termijn. De twee adviseurs zouden, samen met iemand van de groendienst van de stad, een 'assortiment van biodiverse, onderhoudsarme planten' moeten samenstellen (fiche 4, korte termijn). Via een samenaankoop zouden bewoners hier op kunnen intekenen en zo hun voortuin opnieuw kunnen aanleggen (fiche 5, korte termijn). Op de lange termijn zou de gemeente bewoners kunnen helpen met een gezamenlijke investering in waterdoorlatende opritten (fiche 6, lange termijn). En misschien uiteindelijk zelfs met de aankoop van collectieve regenwaterputten (fiche 7, lange termijn). Het resultaat is een coherente projectreeks.

TIP Tijdens een wijkgesprek kan je altijd voor verrassingen komen te staan: één deelnemer domineert het volledige gesprek; je deelnemers stellen je aanpak in vraag; je planning loopt in het honderd. Gelukkig bestaan er heel wat handleidingen die je helpen bij het modereren van gesprekken. Zo geeft Participatiemethodieken voor ruimtelijke projecten een overzicht van de meest courante participatiemethoden die een lokaal bestuur kan inzetten, met voor elke methode een helder stappenplan. Het handboek Burgers Betrekken gaat concreet in op het begeleiden van participatieve activiteiten. En de gids Participatieve methodes bespreekt niet alleen een reeks methodes maar helpt ook om te kiezen tussen al deze methoden.

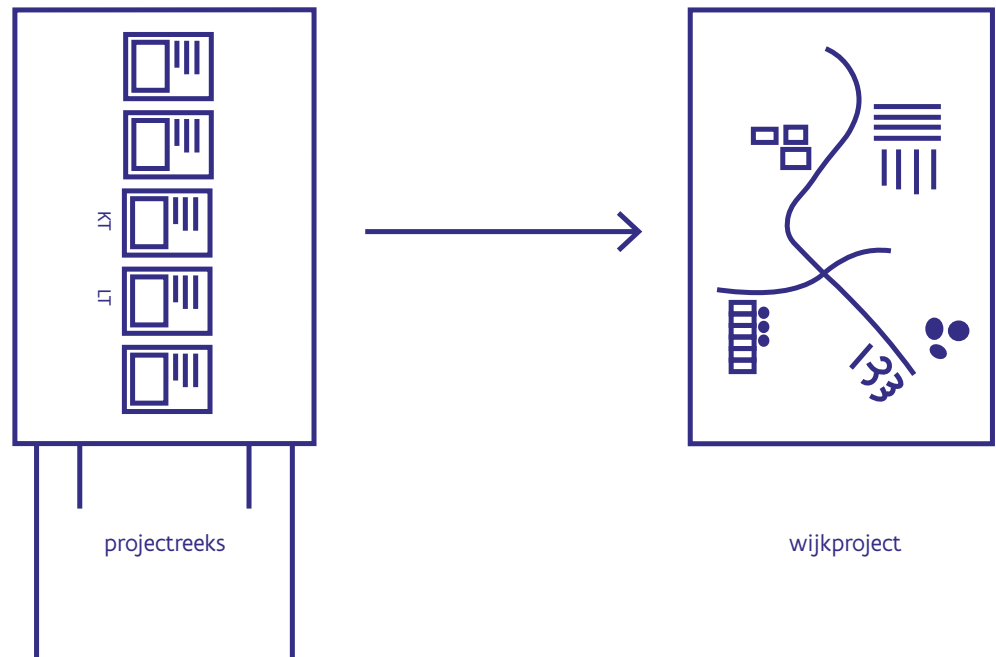
Om de verwerking achteraf (fase 3) te vereenvoudigen, neem je je gesprek best op, zorg je voor foto's en noteer je alles wat je op dat moment relevant vindt. Het liefst besteed je dit allemaal uit aan een verslaggever zodat jij je op het verloop van je gesprek kan concentreren.

TIP Sorteert je fiches op voorhand zodat ze je draaiboek volgen. Zo loop je niet verloren in je eigen materiaal.

TIP Als een deelnemer een interessante uitspraak doet, noteer dan het precieze tijdstip. Zo vind je die later makkelijker terug in je opname.

Na het wijkgesprek moet je al je materiaal verwerken. Begin met het uitschrijven van je opnames. Ga vervolgens door je tekst en markeer alle ruimtelijke transformaties, sociale transformaties, hefbomen, ambities en prognoses die je besproken hebt. Dit kunnen zowel diegene zijn waarvan je al een fiche had, als nieuwe. Plaats alles in een lijst, geef elk item een sprekende titel en markeer telkens wat wel/niet nieuw is.

fig. 13
vertaal elke projectreeks in een
duidelijk wijkproject>

Naast het maken van nieuwe fiches, moet je elke projectreeks die je met je gesprekspartners samengesteld hebt, vertalen naar duidelijke 'wijkprojecten' (zie fig. 13). Dit komt neer op het uitwerken van een 'wijkprojectfiche', met een sprekend beeld en een prikkelende titel. Deze uitwerking vraagt om samenwerking met een ruimtelijk ontwerper. Hoe concreter het wijkgesprek en de wijkprojecten, hoe belangrijker de input van de ruimtelijk ontwerpers. Zij zien misschien (ruimtelijke) kansen die door de gesprekspartners over het hoofd worden gezien; ze kunnen het wijkproject concreter uitwerken en kaderen binnen plannen of ambities van de stad/gemeente of hogere overheid enz. In de volgende hoofdstukken kan je de wijkprojecten door nemen die wij in Wondelgem, Ravenstein en Groenpark, hebben uitgewerkt.

Nadat je je nieuwe fiches (inclusief de wijkprojectfiches) toegevoegd hebt aan je verkavelingslexicon, ben je klaar voor je volgende wijkgesprek. Met een andere insteek. En misschien ook met andere deelnemers. Zoals we eerder aangaven, is er in principe geen vaste volgorde tussen deze gesprekken, maar het is logisch om eerst ambities af te kloppen, dan projecten uit te tekenen en daarna afspraken te maken over concrete acties.

3

CASE WONDELGEM GENT: VERKENNING EN AGENDAVORMING

In de volgende paragrafen kan je lezen hoe we met het verkavelingslexicon aan de slag zijn gegaan in Wondelgem en de drie fases – de voorbereiding, het wijkgesprek en de verwerking – doorlopen hebben. ‘Wij’ dat zijn twee participatieprofessionals van de Universiteit Hasselt. In Wondelgem werkten we samen met het ontwerpteam PLUSOFFICE en het sociaal-ruimtelijk onderzoeksbureau Endeavour.

Hier vind je een korte kennismaking met de case Wondelgem en een uitgebreide beschrijving van het traject van PLUSOFFICE en Endeavour.

3.1 FASE 1: VOORBEREIDING WONDELGEM

Voor fase 1 volgen we de zeven stappen uit '2: AAN DE SLAG'.

3.1.1 Doel wijkgesprek Wondelgem

Wondelgem ligt aan de rand van Gent. Door deze ligging ervaart de wijk een toenemende verdichtingsdruk. De veranderingen gaan te snel voor een aantal bewoners en resulteren volgens de stad niet in een kwalitatieve woonomgeving.

Het ontwerpteam heeft, tijdens het onderzoekstraject, vooral gesproken met ontwikkelaars, ambtenaren en experts. Met het wijkgesprek wilden we bewoners aan het woord laten: welke veranderingen zien zij? Met welke dromen zitten zij? Het doel van het wijkgesprek was dus verkenning en agendavorming.

3.1.2 Situatie Wondelgem

Wondelgem is erg groot en de bevolking is divers. Om het gesprek voor te bereiden, moesten we greep krijgen op deze schaal en diversiteit. Daarom organiseerden we:

- veldwerk: we fietsten een namiddag door de wijk onder begeleiding van een ambtenaar. Onderweg spraken we met een bewoner van een recente verkaveling en een lokale ontwikkelaar die een nieuwe verkaveling in de wijk wil aanleggen. Het veldwerk resulteerde in een eerste set fiches.
- twee interviews: we vroegen een trekker van een bewonerscollectief en de wijkregisseur (stad Gent) om te reageren op de fiches uit het veldwerk en verwerkten alle informatie in nieuwe fiches.
- documentenonderzoek: we screenden de sociale media van (meerdere) bewonerscollectieven én gingen door een aantal beleidsdocumenten (o/a rond burgerbudgetten).

Daarnaast namen we deel aan de ontwerpateliers die binnen het leertraject georganiseerd werden. Hierdoor bleven we op de hoogte van de gesprekken van het ontwerpbureau met de stad, de stadsbouwmeester, ontwikkelaars, enz. Daarnaast kregen we ook input uit de twee andere cases. Zo hebben we bijvoorbeeld de ambities uit Ravenstein aan onze set fiches toegevoegd.

Een aantal weken voor het wijkgesprek hadden we een overleg met het ontwerpteam en bespraken we samen hoe we het gesprek zouden aanpakken, wie we zouden uitnodigen en waar we het gesprek zouden organiseren.

3.1.3 Wie nodigden we uit voor het wijkgesprek in Wondelgem?

De stad Gent had de bewoners al bevraagd over haar beleid rond stadsvernieuwing. Die bevraging had echter niet de volledige diversiteit aan bewonersgroepen bereikt. De vraag was daarom om de interviews te organiseren met vertegenwoordigers van vier groepen die in de stadsbevraging minder aan bod kwamen: (jonge) huurders, jeugd, senioren en derde generatie nieuwkomers.

Omdat dit een verkennend gesprek was, kozen we voor bilaterale gesprekken met telkens één bewoner of één koppel bewoners. De gesprekken vonden plaats in een wijkcentrum in Wondelgem.

3.1.4 Verloop wijkgesprek Wondelgem

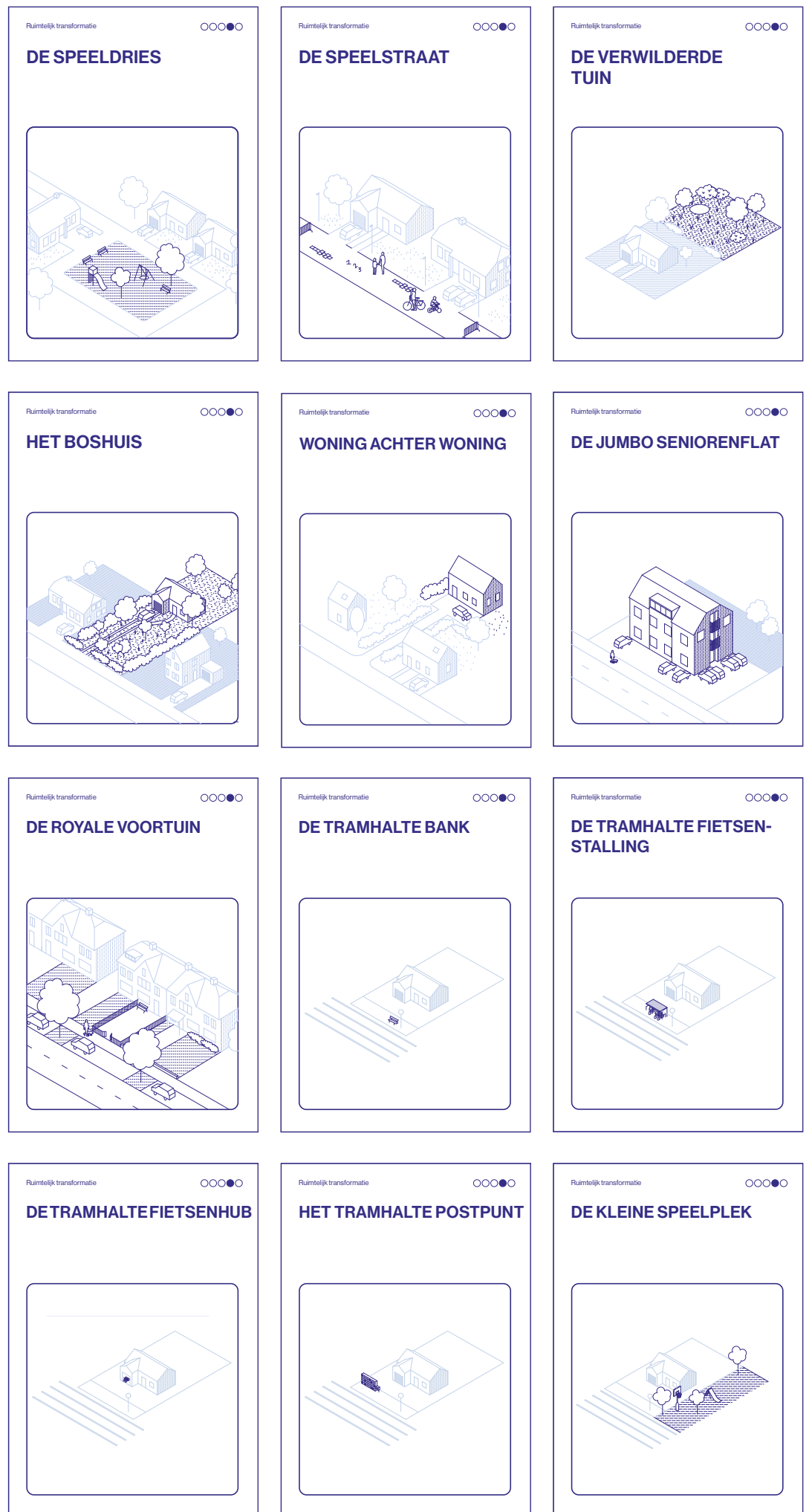
Elk gesprek zou 1,5 uur duren. Omdat de stad ook wilde weten hoe de bewonersgroepen naar hun nieuw ruimtelijk beleidsplan keken, was het plan om in twee rondes te werken, een eerste ronde met een focus op korte en lange termijn ambities van de gesprekspartner en een tweede ronde met een focus op de ambities en plannen van de stad.

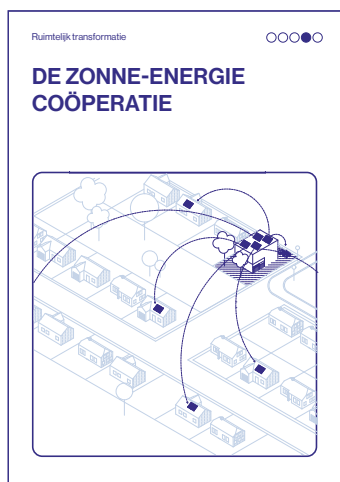
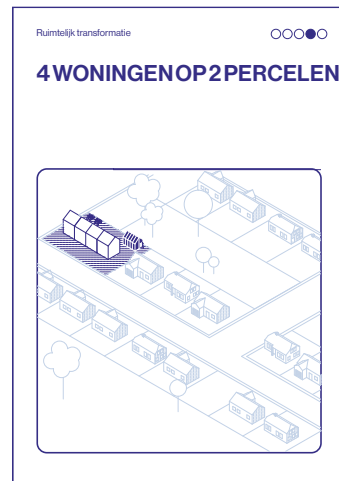
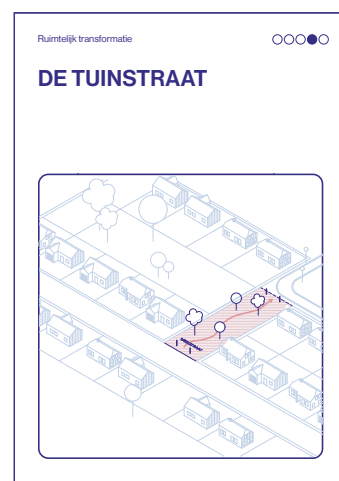
INLEIDING		5 min
RONDE 1 - perspectief bewoner		
1	heden: hoe woont de geïnterviewde vandaag? Waarom is hij/zij in de wijk komen wonen? Zo kan je ook al een eerste inschatting maken van wat voor die persoon belangrijk is/was. Hierop kan je later ook terugkomen als het gesprek wat stroef loopt.	10 min
2	verleden: hoe heeft de geïnterviewde zijn/haar wijk zien veranderen?	15 min
3	ambities: hoe ziet zijn/haar ideale wijk eruit?	10 min
4	korte en lange termijn: hoe moet/wil de geïnterviewde zijn/haar wijk transformeren (om aan deze wens te voldoen)?	10 min
5	reflectie	5 min
RONDE 2 - perspectief stad		
6	ambities: wat staat er in het ruimtelijk beleidsplan? Hoe sluiten deze aan op de ambities van de geïnterviewde?	10 min
7	korte en lange termijn: hoe passen de projecten van de geïnterviewde binnen de ambities van de stad?	10 min
8	reflectie	10 min
CONCLUSIE		5 min

3.1.5 Fiches wijkgesprek Wondelgem

Omdat het doel van het gesprek was om af te toetsen hoe specifieke bewonersgroepen kijken naar de ruimtelijke veranderingen in hun wijk én naar de mogelijke impact van de ambities van de stad op deze veranderingen, hebben we enkel met ruimtelijke transformatie- en ambitiefiches gewerkt. Er zijn dus geen sociale transformatiefiches, hefboomfiches of prognosefiches gebruikt. Om het gesprek niet in een richting te sturen, kozen we voor erg diverse ruimtelijke transformatiefiches {zie fig.14}. De ambitiefiches {zie fig.15} komen uit 'Ruimte voor Gent' en uit één van de twee andere cases: Ravenstein in Tervuren.

fig. 14
ruimtelijke transformatiefiches
wijkgesprek Wondelgem

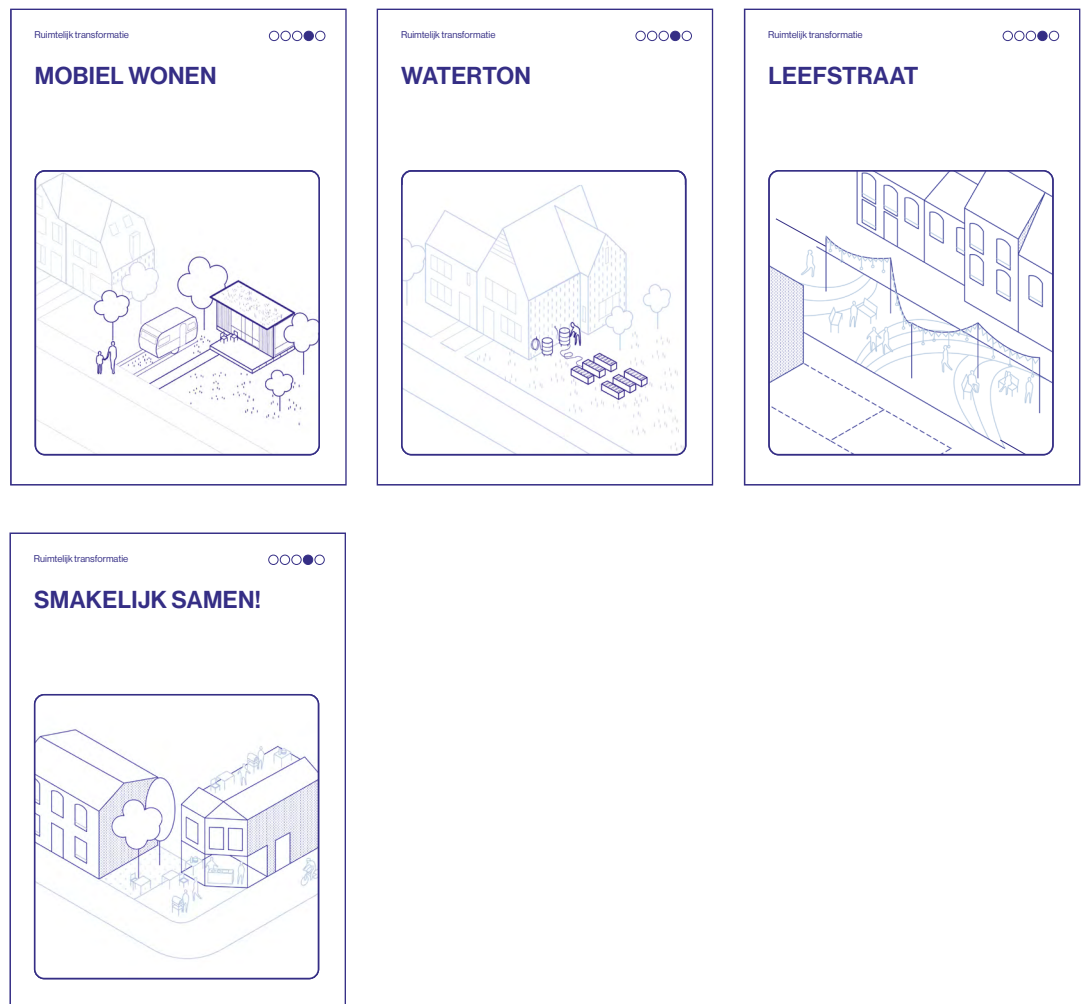

fig. 15
ambitiefiches wijkgesprek
Wondelgem

Ambitie

○●○○○

WIJS VERDICHTEN

Ambitie

○●○○○

BICYCLE URBANISM

Ambitie

○●○○○

RUIMTE NEUTRALITEIT

Ambitie

○●○○○

MENSGERICHT PLANNEN

Ambitie

○●○○○

VERWEVEN

3.1.6 Draaiboek wijkgesprek Wondelgem

Het draaiboek beschrijft het precieze verloop van het wijkgesprek. Je kan het [hier](#) doorlezen.

3.1.7 Onderlegger wijkgesprek Wondelgem

De onderlegger {zie fig.16} bestaat uit een eenvoudige tijdlijn. Elke pagina verwijst naar één tijdsperiode: verleden, heden, korte termijn, lange termijn en ambities (de termijn die waarschijnlijk nooit gehaald zal worden).

Naast de tijdlijn werkten we ook met een kaart {zie fig.17}. Voor de herkenbaarheid en vanwege de grafiek (heel wat ruimte om te noteren) kozen we een kaart van Openstreetmaps.

fig. 16
onderlegger wijkgesprek
Wondelgem

The figure displays five separate rectangular templates arranged in two rows. Each template is designed for a specific time period in a neighborhood conversation timeline. Each template features a central rectangular area defined by a dotted line, intended for notes or drawings. The templates are labeled as follows:

- VERLEDEN** (Past): Located in the top-left position. The label is centered above the dotted box. On the left and right sides of the dotted box, there are vertical lines with the word 'TOEG' (To) written vertically next to them.
- HEDEN** (Present): Located in the top-middle position. The label is centered above the dotted box. On the left and right sides of the dotted box, there are vertical lines with the word 'TOEG' written vertically next to them.
- KORTE TERMIJN** (Short Term): Located in the top-right position. The label is centered above the dotted box. On the left and right sides of the dotted box, there are vertical lines with the word 'TOEG' written vertically next to them.
- LANGE TERMIJN** (Long Term): Located in the bottom-left position. The label is centered above the dotted box. On the left and right sides of the dotted box, there are vertical lines with the word 'TOEG' written vertically next to them.
- AMBITIE** (Ambition): Located in the bottom-middle position. The label is centered above the dotted box. On the left and right sides of the dotted box, there are vertical lines with the word 'TOEG' written vertically next to them.

fig. 17
kaart wijkgesprek Wondelgem

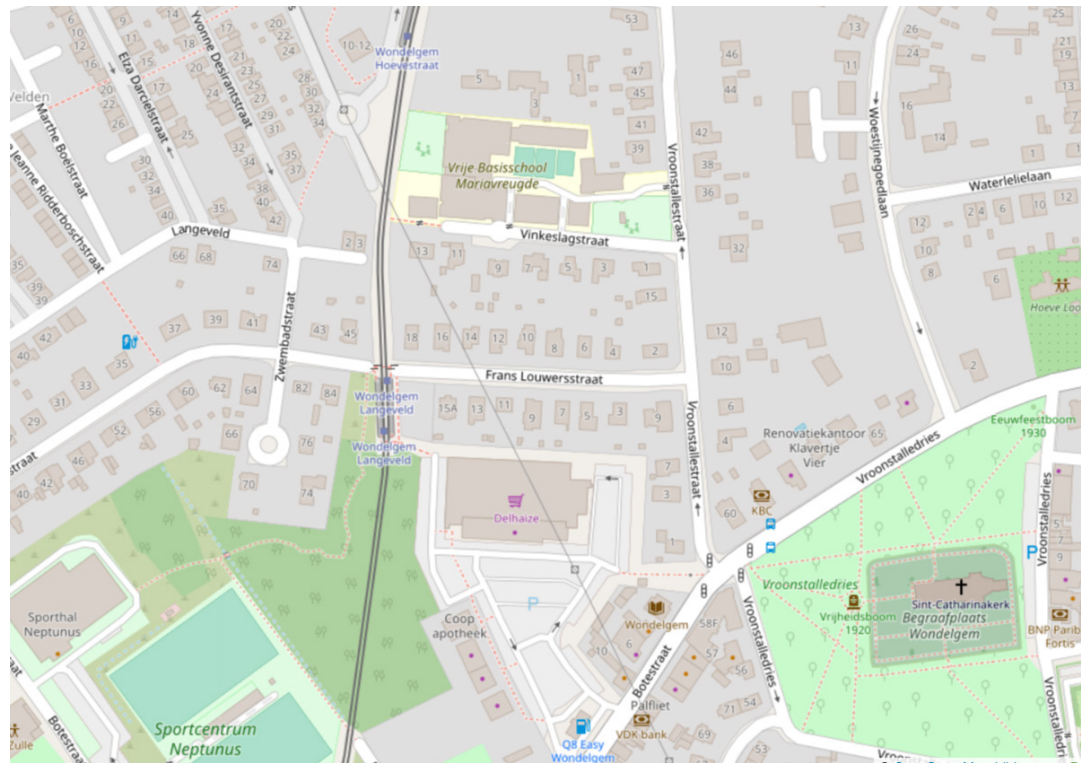
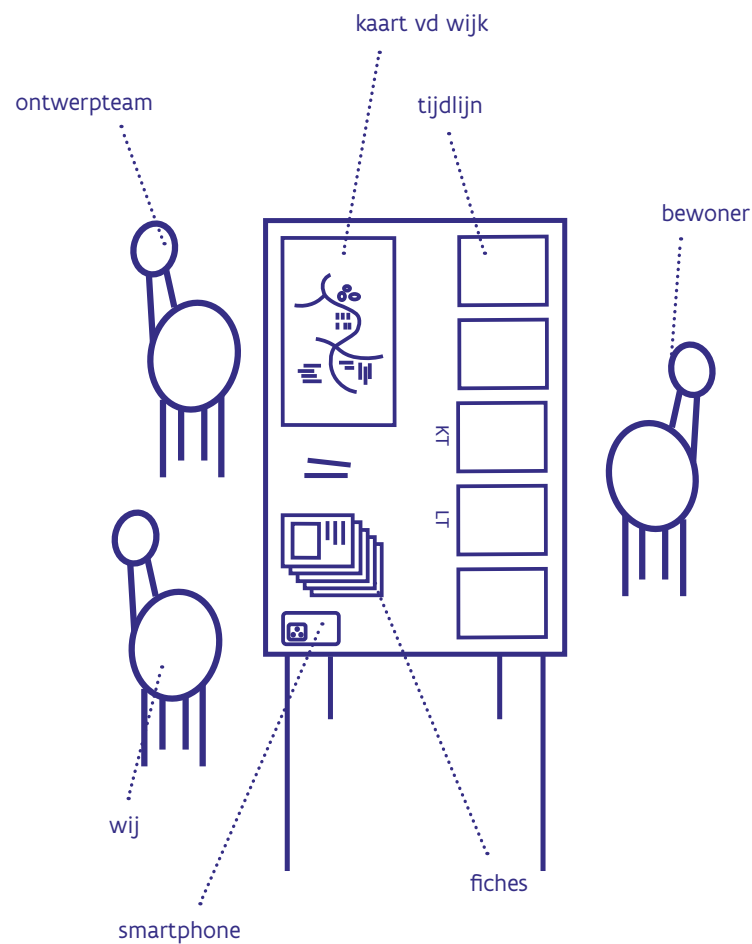

fig. 18
klaar voor het wijkgesprek

3.2 FASE 2: WIJKGESPREK WONDELGEM

In totaal voerden we drie gesprekken: een eerste gesprek met twee senioren (een koppel) die al heel hun leven in Wondelgem woonden, een tweede gesprek met een derde generatie Belg die net naar Wondelgem verhuisd was (maar in een aangrenzende wijk opgegroeid was) en een derde gesprek met een jonge huurder die in de buurt opgegroeid is. We hadden gehoopt om ook met jongeren uit de buurt te kunnen spreken, maar we vonden niemand die zich kon vrijmaken.

De drie gesprekken werden begeleid door twee participatiedeskundigen en twee personen van het ontwerpteam. Alle gesprekken gingen door in Zaal de Zulle, een polyvalente zaal in het midden van de wijk.

fig. 19
Wijkgesprek Wondelgem

Vooraleer we de resultaten van de drie wijkgesprekken overlopen, delen we hier eerst een aantal reflecties over het verloop van de gesprekken:

- de fiches inspireren, maar de kaart inspireert nog meer;
- de gesprekken resulteren in erg gesitueerde en concrete beschrijvingen van transformaties, hefboomen en ambities;
- de ambitiefiches van de stad genereren geen nieuwe fiches. Hiervoor zijn ze te algemeen;
- tijdens het gesprek maakten we snel wat prognosefiches over de bevolkingsgroei van Gent. Die hielpen om de noodzaak van transformaties duidelijk te maken. Vanaf het moment dat deze prognosefiches op tafel kwamen, begonnen meningen te verschuiven;
- de achtergrond van de gesprekspartners heeft impact op het type transformaties dat ze benoemen. Zo denkt de ontwikkelaar meer technisch en oplossingsgericht;
- de gespreksleider moet vermijden om te veel naar meningen te polsen. Het opzet van het wijkgesprek is om transformaties en ambities in kaart te brengen en relaties tussen deze transformaties en ambities te traceren. Dus, niet vragen 'wat vind je ervan', maar 'waar vindt dit plaats';
- de gespreksleider moet vermijden om de fiches te veel uit te leggen. Er moet voldoende ruimte zijn voor eigen interpretatie en associatie, en zo ook voor nieuwe fiches. Anders kan de gesprekspartner alleen bevestigen of ontkennen;
- het draaiboek was te ambitieus. Zo was er geen tijd om in te gaan op de hefboomen achter ruimtelijke transformaties; op de sociale transformaties die nodig zijn om ruimtelijke transformaties mogelijk te maken; op de naamgeving van fiches; op de relaties tussen fiches; enz. Op zich was dit geen probleem omdat we ons doel bereikt hadden, namelijk voeling krijgen met hoe specifieke bewonersgroepen naar dynamieken in hun wijk kijken. We waren dus op zoek naar zoveel mogelijk nieuwe fiches.

Als eerste stap in de verwerking hebben we alle gesprekken uitgeschreven. Vervolgens hebben we alle transformaties, hefbomen en ambities aangeduid en opgelijst in de volgorde van het gesprek en telkens met vermelding of ze nieuw waren of al in onze stapel fiches zaten.

Wijkgesprek met de twee senioren

	Transformaties, hefbomen of ambities vermeld door de gespreksleiders (geen nieuwe fiche) of door de bewoners (wel nieuwe fiche)	heden / verleden / ambitie / KT-LT	nieuwe fiche
1	de verkavelde erfenis (de huidige eigenaar woont op de verkavelde landbouwgrond van haar vader)	Heden	Ja
2	verhuizen naar de overkant	Heden	Ja
3	cohousing op 2 percelen (met aangrenzende tuinen; kinderen en ouders)	Heden	Ja
4	appartement op de eerste verdieping (nadat de kinderen weg zijn)	Heden	Ja
5	zorgwonen (speciaal gebouwd omdat de partner bedlegerig was; in de buurt van de dochter)	Heden	Ja
6	de trappist vereniging	Heden	Ja
7	het coöperatieve buurtcentrum (samen de stad en bewoners; ouderlijke hoeve)	Heden	Ja
8	demonstratie dieren (een aantal dagen op een jaar, op de dries)	Heden	Ja
9	de wijkboerderij	Heden	Ja
10	van 3 naar 26 (verplichte verdichting, nu wateroverlast)	Heden	Ja
11	de bakfiets / rolstoel sluis (op weg naar de supermarkt)	Verleden	Ja
12	de fietsstraat	Verleden	Neen
13	de schoolstraat	Verleden	Neen
14	de verharde straat / oprit	Verleden	Ja
15	de bijna overstroming	Verleden	Ja
16	de onderlopende kelder (door de vele verharding)	Verleden	Ja
17	de speeldries (rond de kerk)	Verleden	Ja
18	het verwilderde kerkhof (een beleid van de stad)	Verleden	Ja
19	het boshuis	Verleden	Neen
20	wonen in tweede orde	Verleden	Neen
21	het woonerf	Verleden	Ja
22	de jumbo seniorenflat	Verleden	Neen
23	de grote voortuin	Verleden	Neen
24	de muurschildering (burgerbudget)	Verleden	Neen
25	de garagebibliotheek (burgerbudget)	Verleden	Neen
26	de bibliotheek sluit (opnieuw een voorziening die verdwijnt)	Verleden	Ja
27	de buitenboekenkast	Verleden	Ja
28	van 1 naar 4 woningen	Verleden	Neen
29	de hoekappartementen	Verleden	Ja

30	de tramhaltebank (jongeren, is altijd vernield)	Verleden	Neen
31	de gevandaliseerde halte (geen sociale controle)	Verleden	Ja
32	het snack-pad (geen sociale controle)	Verleden	Ja
33	de jongere ontmoetingsplek (Er was er één aan de Zulle. Dit was eerder een hangplek, niet ingericht)	Verleden	Neen
34	de basket-hangplek (maar onveilig, dus gestopt)	Verleden	Ja
35	de speelstraat (een aantal keer geprobeerd, enkel 1 overgebleven)	Verleden	Neen
36	de informele speelstraat	Verleden	Ja
37	de laadpaal	Verleden	Ja
38	de waterton	Verleden	Neen
39	de super regenwaterput (waarom verplichten ze dit niet)	Verleden	Ja
40	de horizon zien (vroeger was hier zo veel groen)	Ambitie	Ja
41	ook late trams	Ambitie	Ja
42	regenwater moet in de grond kunnen	Ambitie	Ja
43	voorzieningen moeten openblijven (zwembad, bibliotheek, ontmoetingscentrum)	Ambitie	Ja
44	lees-oma (in de klas van de kleindochter)	Heden	Ja
45	de lokale bovenlokale voorziening (vroeger alleen voor Wondelgem, nu ook voor buur-gemeenten)	Heden	Ja
46	de gesloten horeca (door de vele wegomleidingen)	Heden	Ja
47	voorzieningen zorgen voor levendigheid en samenhang	Ambitie	Ja
48	15 minuten buurt	Ambitie	Ja
49	natuur-inclusief bouwen	Ambitie	Ja
50	wijs verdichten (kadastraal inkomen. Hoe kan dit t.o.v. de andere ambities)	Ambitie	Ja
51	Van 2 naar 4	KT-LT	Wel
52	de krimpende bouwgrond (alles wordt kleiner) / de kabouter-verkaveling	KT-LT	Ja
53	verticale opsplitsing (maar dat mag niet van de stad)	KT-LT	Ja
54	boven woont nu iemand die voor mij kan zorgen	KT-LT	Ja
55	autovrije wijk	Ambitie	Neen
56	tijdelijke burencohousing / tijdelijk kangoeroe-wonen (terwijl zij verbouwen)	KT-LT	Ja
57	mobiel wonen	KT-LT	Ja
58	de mobiele zorg unit	KT-LT	Ja
59	verdichting op maat van doelgroepen	Ambitie	Ja
60	de deelauto	KT-LT	Neen
61	de supermarkt deelauto	KT-LT	Ja
62	de ontharde straat	KT-LT	Neen
63	de kinderen keren terug / de familie-straat	Heden	Ja
64	de grootouderscrèche	Heden	Ja

65	de eindeloze wegenwerken	Heden	Ja
66	bicycle urbanism (doet de stad al; nog meer verbindingen naar de rand)	Ambitie	Neen
67	deelfietsen aan de halte	Heden	Ja
68	verweven	Ambitie	Ja
69	het school-woonzorgcentrum (zou dat geen goed idee zijn. Gezien de vergrijzing)	KT-LT	Ja
70	ruimte-neutraliteit	Ambitie	Neen
71	demografische groei	Prognose	Neen
72	de niet-renoveerbare woning (te duur)	Heden	Ja
73	rijwoning appartementen (want vandaag is de kwaliteit van die woningen erg laag)	KT-LT	Ja
74	de veranderende wetgeving (waardoor investeringen duur zijn)	Heden	Ja
75	mensgericht plannen	Ambitie	Neen
76	de geschrapte straat	KT-LT	Neen
77	de groepsparking	KT-LT	Neen
78	het garage atelier (als we toch niet meer voor de deur kunnen parkeren)	KT-LT	Neen
79	de anti-hoogspanningslijn-club	Verleden	Ja
80	de bouwgrond voor de kinderen	Verleden	Ja
81	het gedeelde beheer (van het woonerf)	KT-LT	Ja

Een eerste vaststelling is de grote hoeveelheid transformaties die tijdens het gesprek aan bod kwamen. Dit is natuurlijk niet zo verrassend, de senioren wonen er immers al heel lang. Dit verklaart misschien ook waarom veel transformaties over het heden en het verleden gaan en minder over de toekomst. Een derde element dat opvalt, is dat de twee senioren vooral focussen op de negatieve gevolgen van de transformaties. De ambities lezen dan ook als pogingen om nieuwe veranderingen te stoppen. Zo zijn deze bewoners tegen bijkomende bouwprojecten.

Wijkgesprek met de derde generatie Belg

	Transformaties, hefboomen of ambities vermeld door de gespreksleiders (geen nieuwe fiche) of door de bewoners (wel nieuwe fiche)	heden / verleden / ambitie / KT-LT	nieuwe fiche
1	de verkavelingsondernemer	Heden	Ja
2	de 2 km familie	Heden	Ja
3	4 woningen op 2 percelen (als het betaalbaar is zou dit kunnen)	Heden	Neen
4	de lege percelen ontwikkelaar	Heden	Ja
5	het park op wandelafstand	Heden	Ja
6	het loopparcours	Heden	Ja
7	de grootouderscrèche	Heden	Ja
8	het te smalle fietspad	Heden	Ja
9	woning naar appartementen (De Jumbo-seniorenflat in de Kapiteinstraat, Bootstraat en Evergemstesteenweg)	Verleden	Ja
10	het aangepaste fietspad	Verleden	Ja
11	het verkavelde weiland	Verleden	Ja
12	in tweede orde	Verleden	Neen
13	vb in tweede orde (Eeklostraat)	Verleden	Ja
14	verwilderden voortuin	Verleden	Neen
15	verwilderden achtertuin	Verleden	Neen
16	speelstraat	Verleden	Neen
17	speeldries	Verleden	Neen
18	tramhalte plus	Verleden	Neen
19	waterton	Verleden	Neen
20	waterput	Verleden	Ja
21	alles is op wandelafstand	Ambitie	Ja
22	bussen en trams	Ambitie	Ja
23	voorzieningen	Ambitie	Ja
24	auto-bereikbaarheid	Ambitie	Ja
25	15 minuten buurt	Ambitie	Neen
26	voorzieningen zorgen voor leefbaarheid en samenhang	Ambitie	Neen
27	de nieuwe buur die aanbelt	Verleden	Ja
28	waterneutraal stadsdeel	Ambitie	Neen
29	het technieken huis	Ambitie	Ja
30	natuur-inclusieve stadsdelen	Ambitie	Neen
31	een verdichting op maat van omgeving en doelgroepen	Ambitie	Ja
32	demografische groei	Prognose	Neen
33	groei in studenten	Prognose	Ja
34	terug naar de stad	Prognose	Ja
35	appartementisering	Heden	Ja

36	villa naar 2 halfopen (ouders)	Heden	Ja
37	de dure bouwgrond (en dan heb je nog geen villa)	Heden	Ja
38	de strengere reglementen	Ambitie	Ja
39	betaalbaar en kwalitatief wonen voor de volgende generaties	Ambitie	Ja
40	appartement + sport + horeca + park	KT-LT	Ja
41	appartementenblok met te veel parking	heden	Ja
42	de betaalbare (kleine) woning	KT-LT	Ja
43	villa met zwembad > 7 woningen	heden	Ja
44	het gescheiden fietspad	KT-LT	Ja
45	besparingsregels	KT-LT	Ja
46	meer verplichtingen graag	KT-LT	Ja
47	ontharde voortuinen	KT-LT	Neen
48	bicycle urbanism	Ambitie	Neen
49	verweven	Ambitie	Neen
50	de verplichte deelauto	Ambitie	Ja
51	ruimte neutraliteit	Ambitie	Neen
52	5 met een terugspringende 6e	Ambitie	Ja
53	mensgericht plannen	Ambitie	Neen
54	wijs verdichten	Ambitie	Neen
55	wonen rond een speeltuin	Ambitie	Ja
56	groepsarking	KT-LT	Neen
57	de woning zonder parking	KT-LT	Ja
58	het karrenspoor	KT-LT	Neen
59	de knip	KT-LT	Ja
60	de energie-coöperatie	KT-LT	Neen
61	de wijk onderneming	KT-LT	Neen
62	de lage emissiezone	KT-LT	Ja
63	wonen en werken	Ambitie	Neen
64	4 appartementen plus werkplek	KT-LT	Ja
65	voortuin her-organiseren	KT-LT	Neen
66	de terugtrekkende woning	KT-LT	Ja
67	de hangplek	KT-LT	Ja
68	de jeugd-ontmoetingsplek	KT-LT	Neen

Wat opvalt, is dat dit gesprek minder nieuwe fiches oplevert. Misschien komt dit omdat de gesprekspartner nog relatief jong is en nog maar net in de wijk woont. Hij kent Wondelgem echter goed want hij is in de aangrenzende buurt opgegroeid. De gesprekspartner lijkt de transformaties niet te zien of ligt er misschien gewoon niet wakker van. Een tweede opvallend element is dat de ambities van de derde generatie Belg vooral gaan over het bewaren van de huidige situatie. Dit klinkt logisch, omdat hij net daar-

om met zijn gezin naar deze wijk verhuisd is. Een laatste vaststelling is dat de ambitiekaarten wel heel wat nieuwe fiches genereren. Ze doen hem de huidige situatie in vraag stellen. Hij probeert hier telkens oplossingen voor te bedenken.

Misschien omdat hij zelf ontwikkelaar is en hierdoor overal projecten ziet?

Wijkgesprek met de jonge huurder

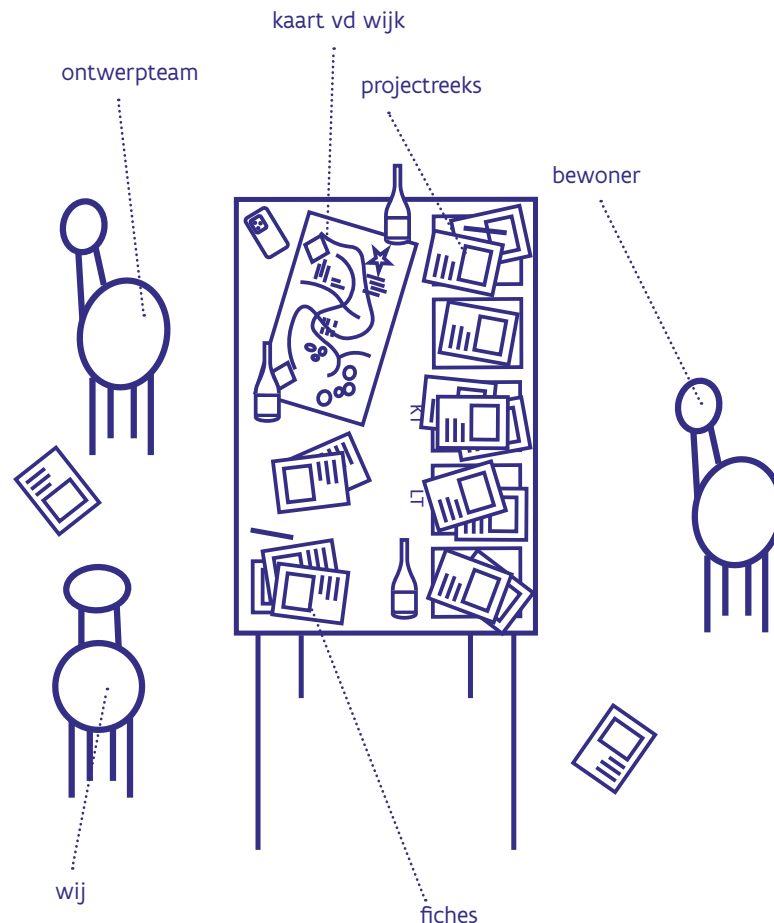
Transformaties, hefbomen of ambities vermeld door de gespreksleiders (geen nieuwe fiche) of door de bewoners (wel nieuwe fiche)		heden / verleden / ambitie / KT-LT	nieuwe fiche
1	huren van familie	Heden	Ja
2	dichtbij verhuizen	Heden	Ja
3	de praktijk op wandelafstand	Heden	Ja
4	de gescheiden meer-generatiewoning	Heden	Ja
5	de royale voortuin	Verleden	Neen
6	de jumbo seniorenflat	Verleden	Neen
7	woning achter woning	Verleden	Neen
8	de verwilderde tuin	Verleden	Neen
9	het boshuis	Verleden	Neen
10	de speeldries	Verleden	Neen
11	de gemeenschappelijke tuin	Verleden	Neen
12	co-housing	Verleden	Neen
13	appartementisering	Verleden	Ja
14	het verkavelde weiland	Verleden	Ja
15	het versnipperde groen	Verleden	Ja
16	de woning plus zorgpraktijk	Verleden	Ja
17	samenhang met de burens	Ambitie	Ja
18	rustig wonen	Ambitie	Ja
19	dicht bij alles	Ambitie	Ja
20	de evenementendries	Ambitie	Ja
21	het internetnetwerk van vrienden	Ambitie	Ja
22	de tuinhuis-vrienden	Ambitie	Ja
23	tuinwijk	Ambitie	Ja
24	de vastgoed erfenis	Ambitie	Ja
25	optoppen (voor atelier)	KT-LT	Neen
26	de atelier aanbouw	KT-LT	Ja
27	de kleine mini-rust oase	KT-LT	Ja
28	het straatpark (groen moet terugkeren, tuinwijk-idee)	KT-LT	Neen
29	de parkingcluster (gevoel van je eigen auto niet te zien is niet fijn, maar mits tijds- en mentaliteitswijziging gaat het misschien)	KT-LT	Neen
30	mensgericht plannen	Ambitie	Neen

31	ruimte neutraliteit	Ambitie	Neen
32	bicycle urbanism	Ambitie	Neen
33	verweven	Ambitie	Neen
34	wijs verdichten (veel gezelligheid gaat verloren bij het wegnemen van openheid)	Ambitie	Neen
35	bouwen op de laatste open kavel	Ambitie	Ja
36	van 2 naar 4 (speculatie over onderhoud van groene ruimte)	Ambitie	Neen
37	twee aan twee in de rij	Ambitie	Ja
38	de landschapsvoortuin (eens over ontharden, maar onderhoud en beheer is moeilijker)	Ambitie	Neen
39	de nieuwe groene doorgang	Ambitie	Neen
40	de leegstaande woning	Ambitie	Ja
41	zone 30	Ambitie	Ja
42	de autovrije wijk	Ambitie	Neen
43	prognose: demografische groei (veel te duur nu om goed te wonen in Wondelgem (vaak oude woningen die amper te renoveren zijn, nieuwbouw te duur))	Ambitie	Neen
44	de ruimtelijk gevarieerde vastgoedaks	Ambitie	Ja
45	de ruimtelijke erfenistaks	Ambitie	Ja

Een eerste vaststelling is dat het gesprek met de huurder niet veel nieuwe fiches oplevert, ook al groeide hij op in de buurt. Kwam dit door de vraagstelling? Die polste vooral naar zijn mening over bestaande fiches, eerder dan te zoeken naar nieuwe fiches. Een tweede bedenking is dat de huurder een stevige mening heeft. Dit leidt tot eerder ongenueanceerde ambities zoals 'De stad is de hel om in te wonen'.

In deze fase verwerken we alle input uit de drie wijkgesprekken tot een reeks wijkprojecten. Deze wijkprojecten moeten de bestaande diversiteit aan perspectieven op Wondelgem in beeld brengen. Niet elke bewoners kijkt immers op dezelfde manier naar zijn/haar woonomgeving. Daarnaast moeten de wijkprojecten inzicht geven in de dynamiek in Wondelgem. Het idee leeft immers (bij buitenstaanders) dat alle bewoners tegen verandering zijn.

fig. 20
na afloop van het wijkgesprek

de eerste verkavelaars

Een koppel uit Wondelgem, waarvan zij er haar hele leven al woont, heeft zich gevestigd op een verkaveld weiland dat ooit toebehoorde aan haar ouders. Hun kinderen wonen naast hen op het aangrenzende perceel. Met een sterke focus op duurzaamheid, investeren ze in zonne-energie, een regenwaterput en een warmtepomp. Ze zijn ook actief betrokken bij de straatvereniging, waardoor ze niet alleen hun woonomgeving, maar ook de gemeenschap versterken.

Ambities

Hun ideale Wondelgem is gevormd aan de hand van **twee ambities**:

1. de horizon kunnen zien
2. voorzieningen open houden

Ruimtelijke randvoorwaarden:

Het **behouden van bestaande voorzieningen** staat voorop.

Extra verdiepingen moet kunnen toegelaten worden.

Tijdelijk wonen voor zorg, familie, burgen en studenten wordt gefaciliteerd.

Duurzaamheidsmaatregelen zoals ontharden, waterputten en zonnecellen zijn verplicht gesteld om een groene en toekomstbestendige leefomgeving te garanderen.

De coöperatieve zorgzame wijk in het groen

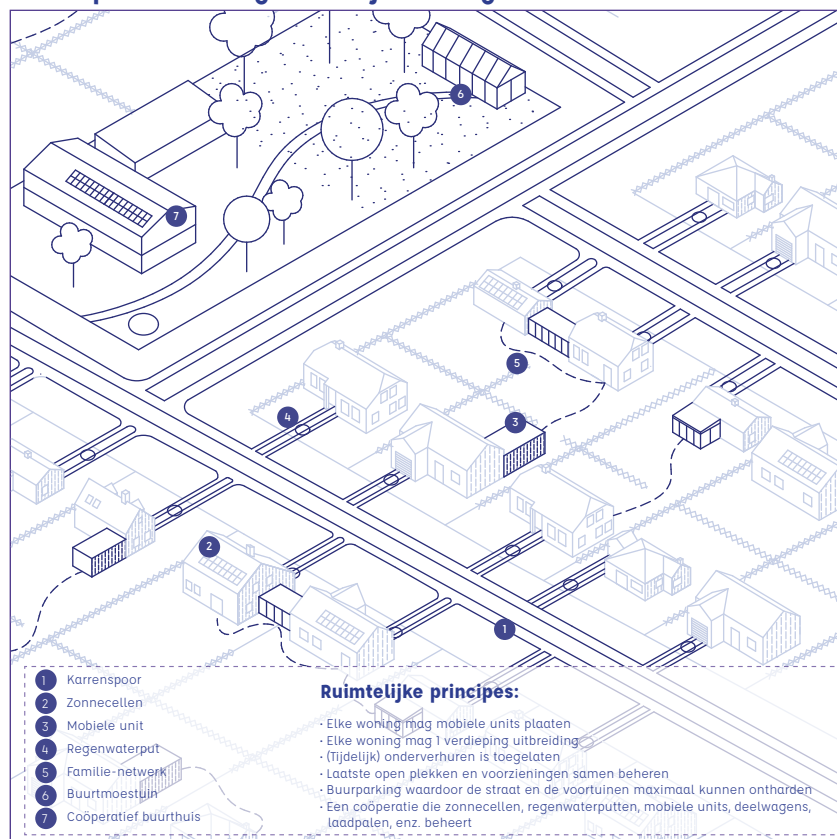

fig. 21

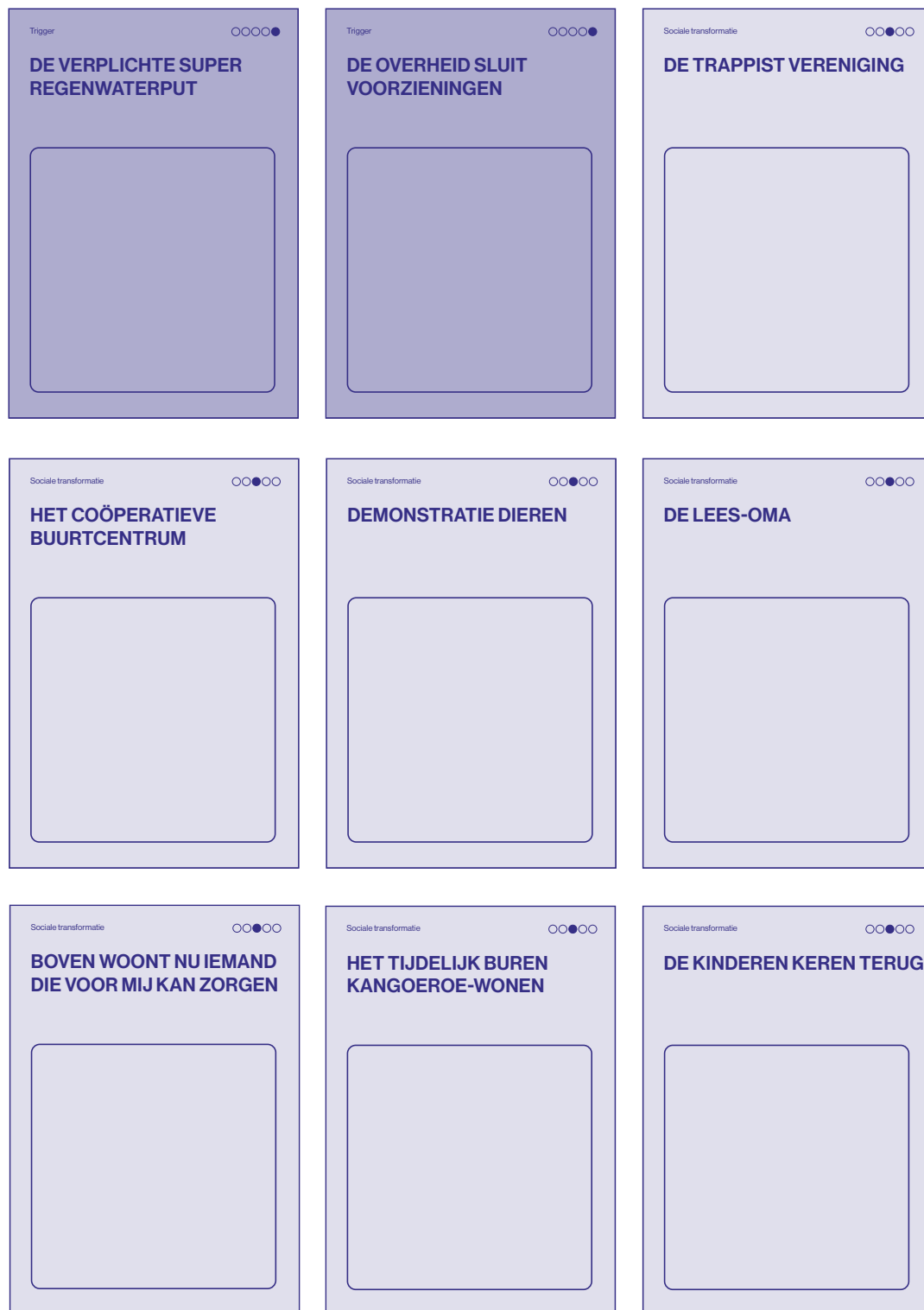
wijkproject 1: het project van de eerste verkavelaars

Wijkproject 1: de eerste verkavelaars

Het wijkproject vertelt het verhaal van een koppel uit Wondelgem. Zij woont er al heel haar leven. Hun woning staat op een verkaveld weiland dat ooit toebehoorde aan haar ouders. Hun kinderen wonen achter hen op een aangrenzend perceel. Ze hebben geïnvesteerd in zonne-energie, een regenwaterput en een warmtepomp. Ze zijn actief betrokken bij de straatvereniging, waardoor ze niet alleen hun woonomgeving, maar ook de gemeenschap versterken. Ze dromen van een coöperatieve wijk in het groen: een wijk waar elke bewoner mobiele units mag plaatsen; iedereen (maximum) één verdieping mag bijbouwen en (tijdelijk) mag onderverhuren; alle bewoners samen de laatste open plekken en voorzieningen beheren en iedereen zijn wagen op een buurtparking plaats waardoor de straat en de voortuinen maximaal kunnen ontharden. Een coöperatie staat in voor het beheer van zonnecellen, regenwaterputten, mobiele units, deelwagens, laadpalen, enz.

fig. 22
projectreeks wijkproject 1
Wondelgem

Onderstaande hefboomen (donker), sociale transformaties (licht) en ruimtelijke transformaties (wit) zijn van toepassing in het wijkproject.

Sociale transformatie ○○●○○ DE GROOTOUDERCRÈCHE	Sociale transformatie ○○●○○ HET GEDEELDE BEHEER	Ruimtelijk transformatie ○○○●○ DE FAMILIE COHOUSING OP 2 PERCELEN
Ruimtelijk transformatie ○○○●○ HET TIJDELIJK APPARTEMENT OP DE EERSTE VERDIEPING	Ruimtelijk transformatie ○○○●○ DE ZORGWONING	Ruimtelijk transformatie ○○○●○ DE WIJKBOERDERIJ
Ruimtelijk transformatie ○○○●○ DE INFORMELE SPEELSTRAAT	Ruimtelijk transformatie ○○○●○ DE LAADPAAL	Ruimtelijk transformatie ○○○●○ DE MOBIELE ZORGUNIT
Ruimtelijk transformatie ○○○●○ DE SUPERMARKT DEELAUTO	Ruimtelijk transformatie ○○○●○ DE DEELFIETSEN AAN DE TRAMHALTE	Ruimtelijk transformatie ○○○●○ HET SCHOOL/ WOONZORGCENTRUM

de wijkondernemer

Een ondernemer die is opgegroeid rond Wondelgem, heeft een sterke band met de omgeving waar zijn/haar familie binnen een straal van twee kilometer woont. Met een scherp oog voor kansen ziet hij/zij overal projecten die gerealiseerd kunnen worden, en benut deze om de lokale gemeenschap en zijn/haar onderneming verder te versterken.

Ambities

Hun ideale Wondelgem is gevormd aan de hand van **twee ambities**:

1. een bereikbare wijk voor iedereen
2. betaalbaar en kwalitatief wonen voor de volgende generaties

Ruimtelijke randvoorwaarden:

Het **behouden van bestaande voorzieningen** staat voorop.

Veiligheid voor fietsers waarborgen met **fietspaden en/of fietsstraten**.

(Groeps)parking voorzien.

Aangepaste bouwvoorschriften: maximaal vijf verdiepingen met een teruggetrokken zesde verdieping.

Compact wonen met (eigen) voorzieningen in een fietswijk

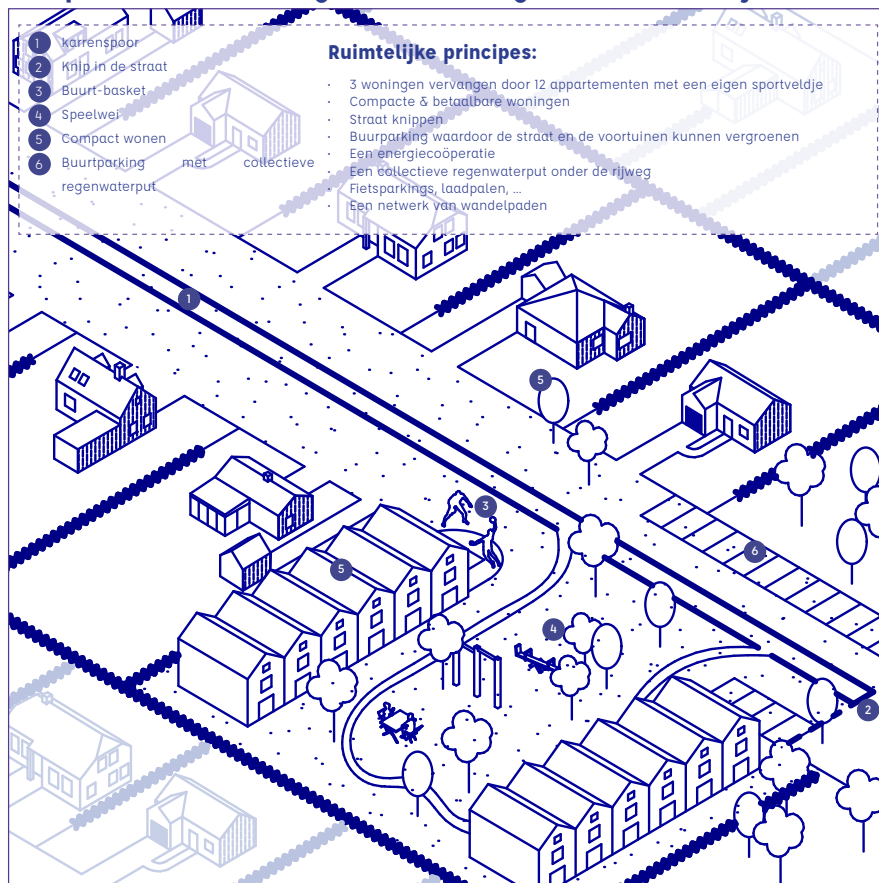

fig. 23

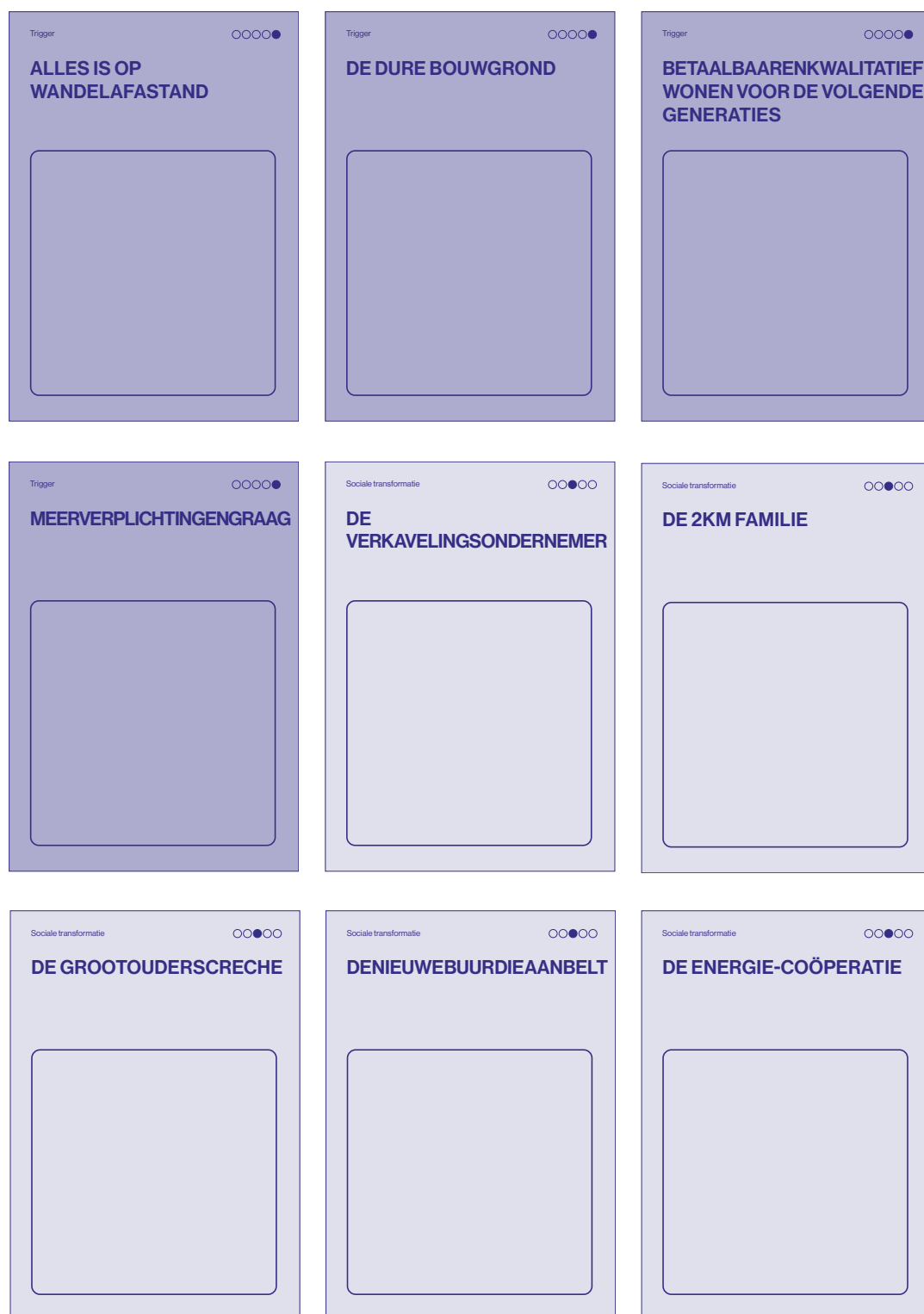
Wijkproject 2: het project van de wijkondernemer

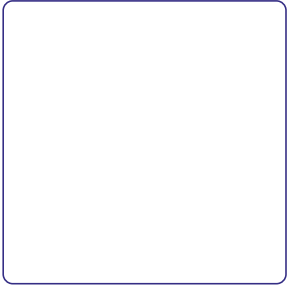
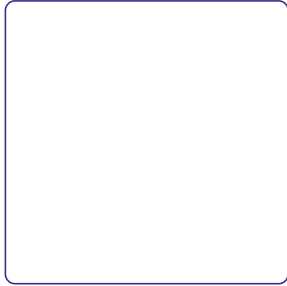
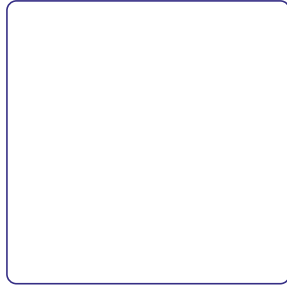
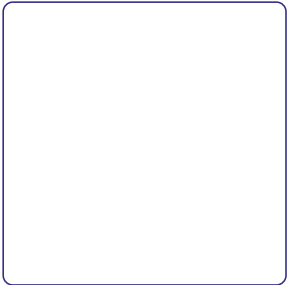
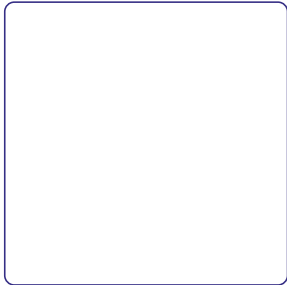
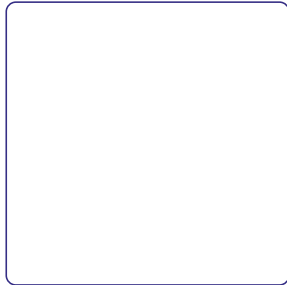
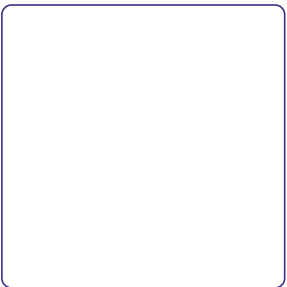
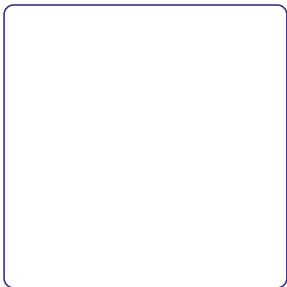
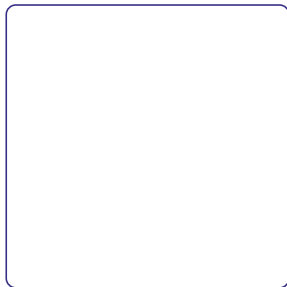
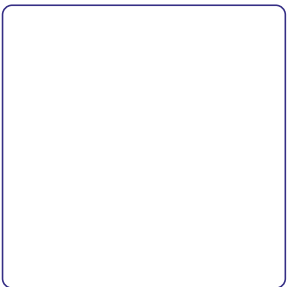
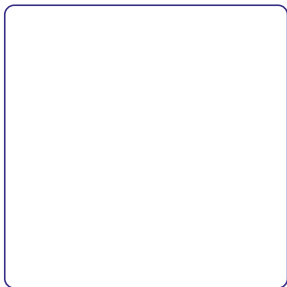
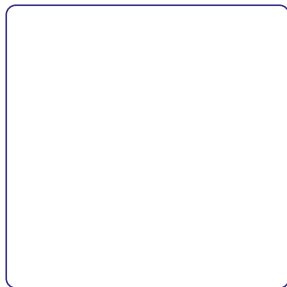
Wijkproject 2: de wijkondernemer

Dit wijkproject vertelt het verhaal van een ondernemer die opgegroeid is rond Wondelgem, en een sterke band met haar omgeving heeft. Zo woont haar familie binnen een straal van twee kilometer. Ze ziet overal projecten en benut die om de lokale gemeenschap en haar onderneming verder te versterken. Ze droomt van een fietswijk met compacte & betaalbare woningen; minder autoverkeer; een buurtparking waardoor de straat en de voortuinen kunnen vergroenen; een energiecoöperatie; een collectieve regenwaterput onder de rijweg; fietsparkings en laadpalen en een netwerk van wandelpaden.

Onderstaande hefboomen (donker), sociale transformaties (licht) en ruimtelijke transformaties (wit) zijn van toepassing in het wijkproject.

fig. 24
projectreeks wijkproject 2
Wondelgem

Ruimtelijk transformatie ○○○●○ DE SPEELSTRAAT 	Ruimtelijk transformatie ○○○●○ DE WATERPUT 	Ruimtelijk transformatie ○○○●○ VILLA NAAR 2 HALFOPEN
Ruimtelijk transformatie ○○○●○ EEN APPARTEMENT MET SPORT, HORECA EN PARK 	Ruimtelijk transformatie ○○○●○ DE KLEINE WONING 	Ruimtelijk transformatie ○○○●○ VAN VILLA MET ZWEMBAD NAAR 7 WONINGEN
Ruimtelijk transformatie ○○○●○ DE ONTHARDE VOORTUINEN 	Ruimtelijk transformatie ○○○●○ 5METEENTERUGSPRINGENDE 6E 	Ruimtelijk transformatie ○○○●○ WONENRONDEENSPEELTUIN
Ruimtelijk transformatie ○○○●○ DE GROEPS PARKING 	Ruimtelijk transformatie ○○○●○ DE WONING ZONDER PARKING 	Ruimtelijk transformatie ○○○●○ HET KARRENSPOOR

de startende zelfstandige

Deze persoon is een jonge, ambitieuze professional die net zijn eigen zaak is begonnen. Hij woont alleen en huurt een bescheiden appartement op wandelafstand van zijn praktijk, wat hem flexibiliteit en een korte woon-werkafstand biedt. Hij is opgegroeid in de buurt van Wondelgem, wat hem een sterke band met de regio geeft. Hoewel hij graag een eigen woning zou kopen, is dit zonder financiële steun van zijn ouders onbetaalbaar, waardoor hij voorlopig nog huurder blijft. Hij is gefocust op het opbouwen van zijn carrière en staat aan het begin van zijn zelfstandige avontuur.

Ambities

Hun ideale Wondelgem is gevormd aan de hand van **twee ambities**:

1. een bereikbare wijk voor de auto, fiets en openbaar vervoer
2. een rustige tuinwijk met alle voorzieningen

Ruimtelijke randvoorwaarden:

Het **behouden van bestaande voorzieningen** staat voorop.

(Half)open wonen in een tuin.

Wondelgem is **volgebouwd**.

Nood aan **rustige groene oases**.

De autoloze tuinwijk

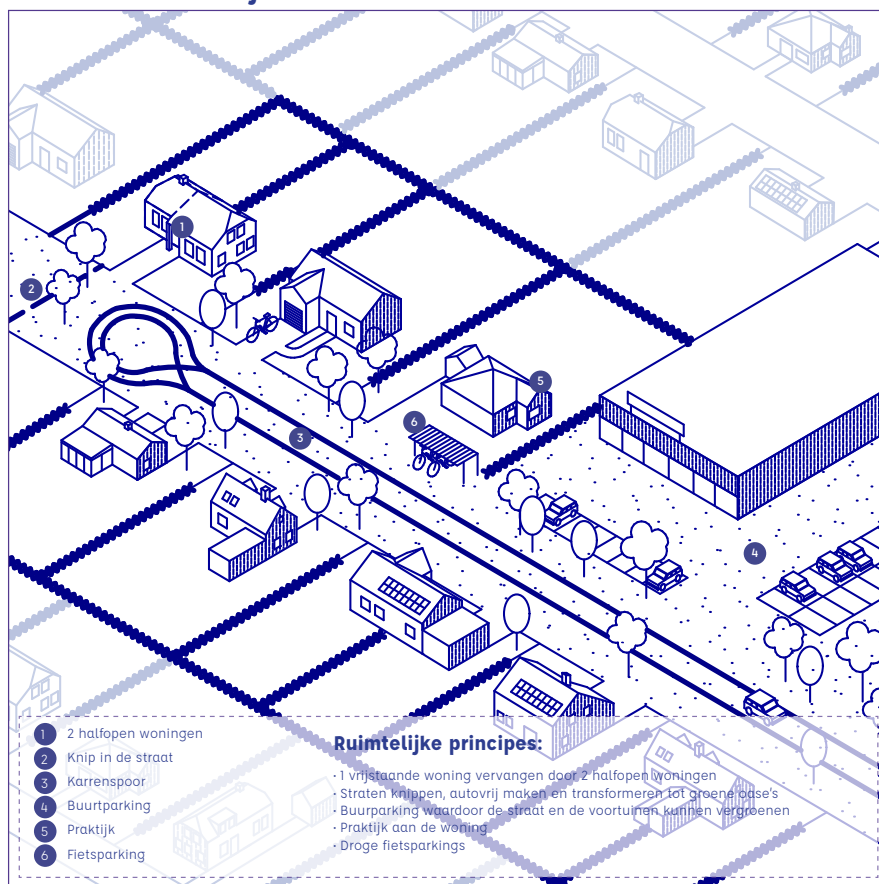

fig. 25

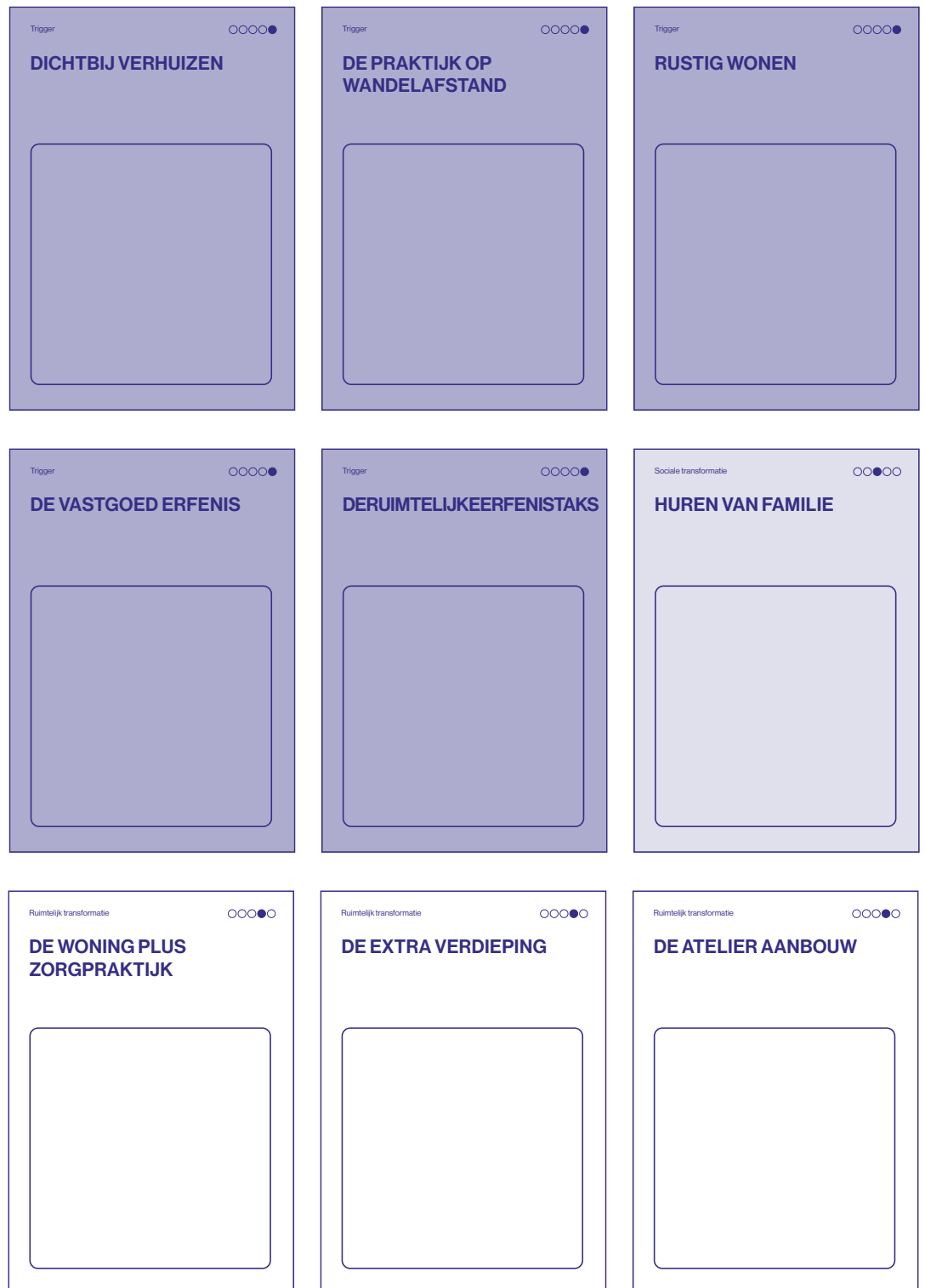
Wijkproject 3: het project van de startende zelfstandige

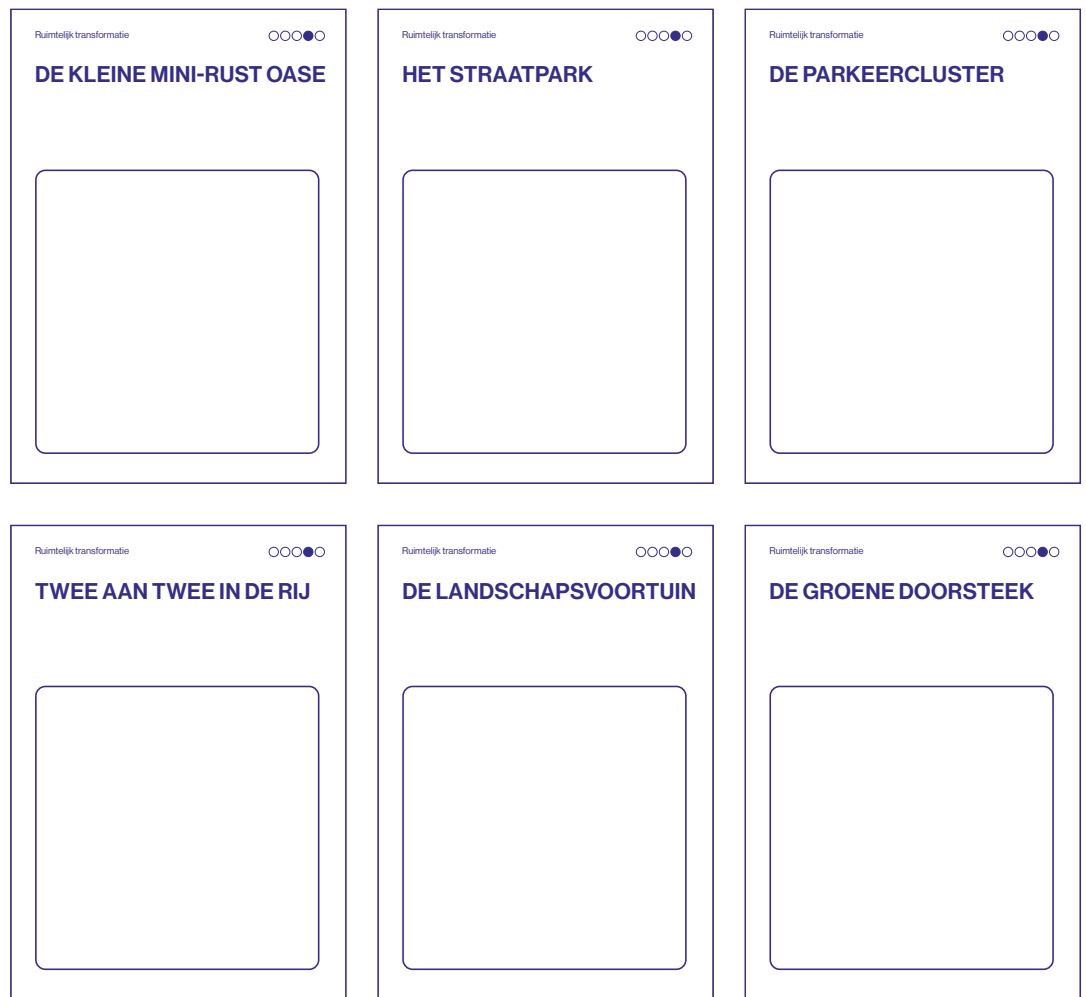
Wijkproject 3: de startende zelfstandige

Dit wijkproject vertelt het verhaal van een jonge, ambitieuze professional die net zijn eigen zaak begonnen is. Hij woont alleen en huurt een bescheiden appartement op wandelafstand van zijn praktijk. Dit biedt hem flexibiliteit en een korte woon-werkafstand. Hij is opgegroeid in de buurt van Wondelgem, wat hem een sterke band met de regio geeft. Hoewel hij graag een eigen woning zou kopen, is dit zonder financiële steun van zijn ouders onbetaalbaar. Daarom blijft hij voorlopig huren. Hij is gefocust op het opbouwen van zijn carrière en staat aan het begin van zijn zelfstandige avontuur.

Onderstaande hefboomen (donker), sociale transformaties (licht) en ruimtelijke transformaties (wit) zijn van toepassing in het wijkproject.

fig. 26
projectreeks wijkproject 3
Wondelgem

De drie wijkprojecten zijn nog erg open en vrijblijvend. Logisch, ze zijn elk het resultaat van een gesprek van 1,5 uur. Ze zijn bovendien los van elkaar geschreven. Dit maakt dat er soms spanningen tussen zitten. Zo wil de ene bewoner nog veel ontwikkelen in de wijk, terwijl er voor een andere best wel al genoeg gebouwd is de voorbije jaren. Een mogelijke volgende stap is het samenbrengen van deze bewoners. Misschien eerst met andere bewoners, maar later ook met ambtenaren, bestuurders, ontwerpers, enz. In die tweede gespreksronde wordt dan gezocht naar gedeelde agenda's om die vervolgens te vertalen in gedeelde wijkprojecten.

De wijkgesprekken die we in Ravenstein Tervuren organiseerden zijn hier een voorbeeld van. Ze hadden coalitievorming en cocreatie als doel.

4

CASE RAVENSTEIN TERVUREN: COALITIEVORMING EN COCREATIE

In de volgende paragrafen kan je lezen hoe we met het verkavelingslexicon aan de slag zijn gegaan in Ravenstein en de drie fases – voorbereiding, het wijkgesprek en verwerking – doorlopen hebben. ‘Wij’ dat zijn twee participatieprofessionals van de Universiteit Hasselt. In Ravenstein werkten we samen met het ontwerpbureau BRUT architecture and urban design.

Hier vind je een korte kennismaking met de case Ravenstein en een beschrijving van het traject van in de wijk.

4.1 FASE 1: VOORBEREIDING RAVENSTEIN

Voor fase 1 volgen we de zeven stappen uit '2: AAN DE SLAG'.

4.1.1 Doel wijkgesprek Ravenstein

Ravenstein is voor de helft in handen van een woonmaatschappij die alle woningen de komende jaren zal renoveren. Om deze operatie te kunnen financieren, zetten ze in op verdichting. Zo'n verdichting laat de gemeente ook toe om een nabijgelegen woonuitbreidingsgebied (een WUG) te vrijwaren van toekomstige bebouwing. De bewoners zijn echter bezorgd dat deze bijkomende woningen ten koste zullen gaan van de huidige leefkwaliteit.

Binnen het leertraject maakte het ontwerpteam een masterplan voor het deel van de woonmaatschappij. Het doel van het wijkgesprek was om te polsen of en hoe bewoners van het andere deel van de wijk (private eigenaars) de principes achter dit masterplan zouden willen overnemen: tot waar zijn zij bereid om hun straat, woning en (voor)tuin aan te passen? Wie wil meedoen aan welk principe?

4.1.2 Situatie Ravenstein

Om het gesprek voor te bereiden, organiseerden we:

- veldwerk: we wandelden door de wijk onder begeleiding van een ambtenaar, een bestuurder en de directeur van de woonmaatschappij. Het veldwerk resulteerde in een eerste set fiches.
- documentenonderzoek: we analyseerden het nieuwe masterplan voor Ravenstein en lazen de verslagen die een bewonersgroep maakte van de twee participatiemomenten

Daarnaast namen we deel aan de ontwerp ateliers die binnen het leertraject georganiseerd werden. Hierdoor bleven we op de hoogte van de gesprekken van het ontwerpbureau met de gemeente, de woonmaatschappij, lokale sleutelspelers, enz. Daarnaast kregen we ook input uit de twee andere cases. Zo hebben we bijvoorbeeld een aantal fiches uit Wondelgem aan onze set fiches toegevoegd.

Een aantal weken voor het wijkgesprek zaten we samen met het ontwerpteam om te bespreken hoe we het gesprek zouden aanpakken, wie we zouden uitnodigen en waar we het gesprek zouden organiseren.

4.1.3 Wie nodigden we uit voor het wijkgesprek in Ravenstein

Op de twee participatiemomenten die het ontwerpbureau georganiseerd had, waren al een aantal particuliere eigenaars aanwezig. Naar aanleiding van alle werken die in de wijk zullen plaatsvinden, hadden deze bewoners zich verenigd in een informeel bewonerscollectief. Zij waren ons aanspreekpunt voor het uitnodigen van andere bewoners.

We waren op zoek naar groepjes van twee tot drie bewoners die in dezelfde straat woonden vanuit de overtuiging dat dit hen zou stimuleren om achteraf met de voorstellen aan de slag te gaan.

4.1.4 Verloop wijkgesprek Ravenstein

Het wijkgesprek zou 1,5 uur duren en in twee rondes verlopen. In een eerste ronde zouden we met vier groepen werken, rond vier straten. In een tweede ronde zouden we telkens twee groepen samenbrengen om te zoeken naar aansluitingspunten tussen de projecten in de twee straten.

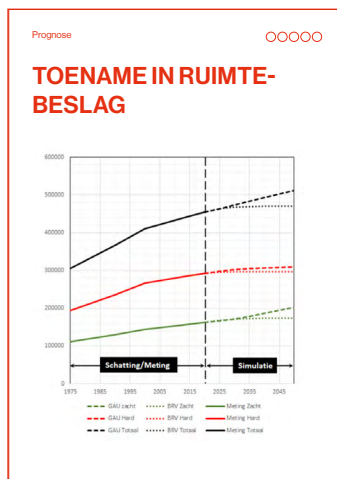
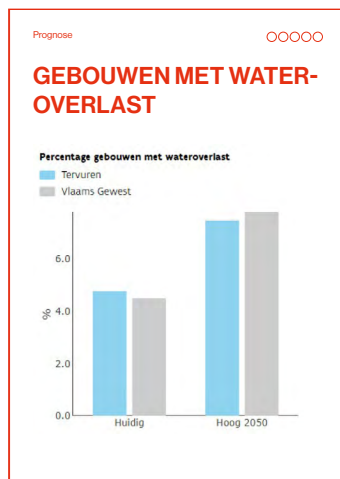
INLEIDING		5 min
RONDE 1 - kleine groepen		
1	ambitie	5 min
2	vandaag: wat gebeurt er vandaag al in de wijk rond de ambitie? Waar liggen kansen / knelpunten voor het realiseren van de ambitie?	10 min
3	korte (en lange) termijn: welke transformaties passen binnen deze ambitie? Zowel op de lange termijn als op de korte termijn?	10 min
4	projectreeksen: waar liggen prioriteiten? Welke rol ziet iedereen voor zichzelf in het realiseren van deze transformaties?	10 min
RONDE 2 - plenair		
5	reeks groepen 1 & 2	15 min
6	reeks groepen 3 & 4	15 min
7	(deel)ambities	15 min
CONCLUSIE		5 min

4.1.5 Fiches wijkgesprek Ravenstein

Omdat er al een heel traject liep rond de opmaak van het masterplan, hebben we beeldmateriaal en termen uit dit masterplan en de verslagen van de bewonersgroep overgenomen in de fiches. We hebben die op voorhand gesorteerd volgens de stappen beschreven in het draaiboek. De rode fiches zijn ambitie en prognosefiches. De blauwe fiches zijn een mengeling van ruimtelijke transformatiefiches, sociale transformatie fiches en hefboomfiches.

fig. 27
fiches wijkgesprek
Ravenstein

Ambitie ○○○○○

EEN WATERNEUTRALE WIJK

○○○○○

RONDE 1

19.25 – 19.35: HEDEN

Ruimtelijk transformatie ○○○○○

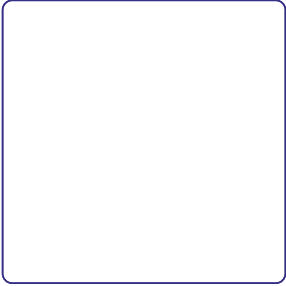
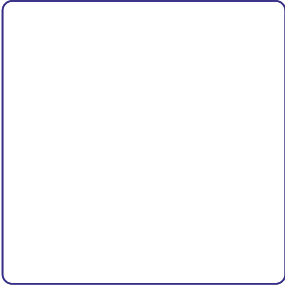
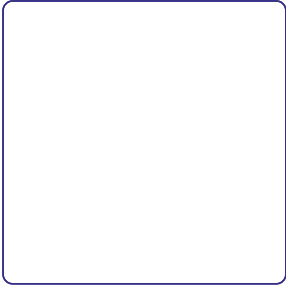
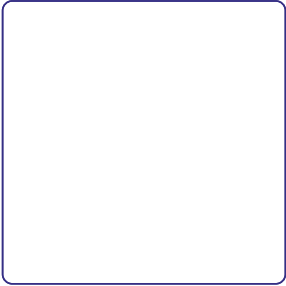
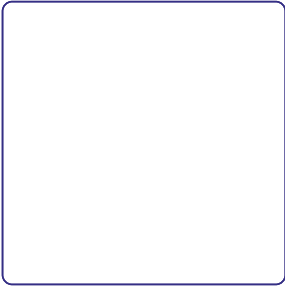
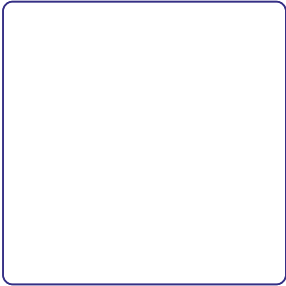
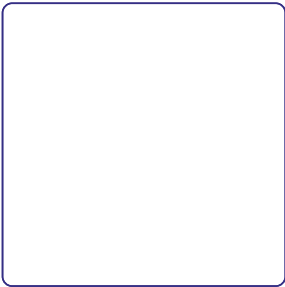
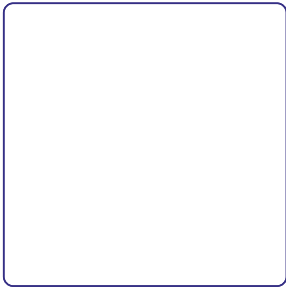
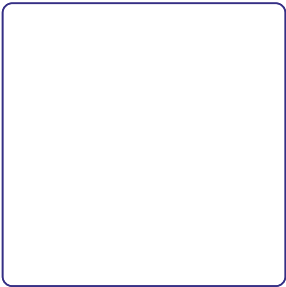
DE VERDWENEN BOMEN

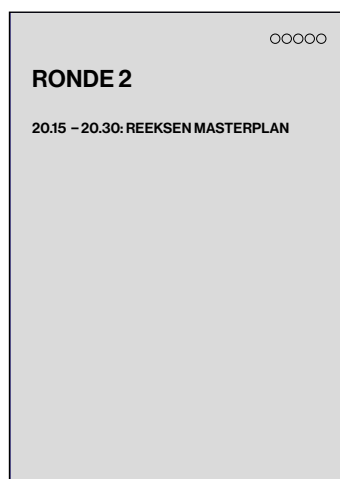

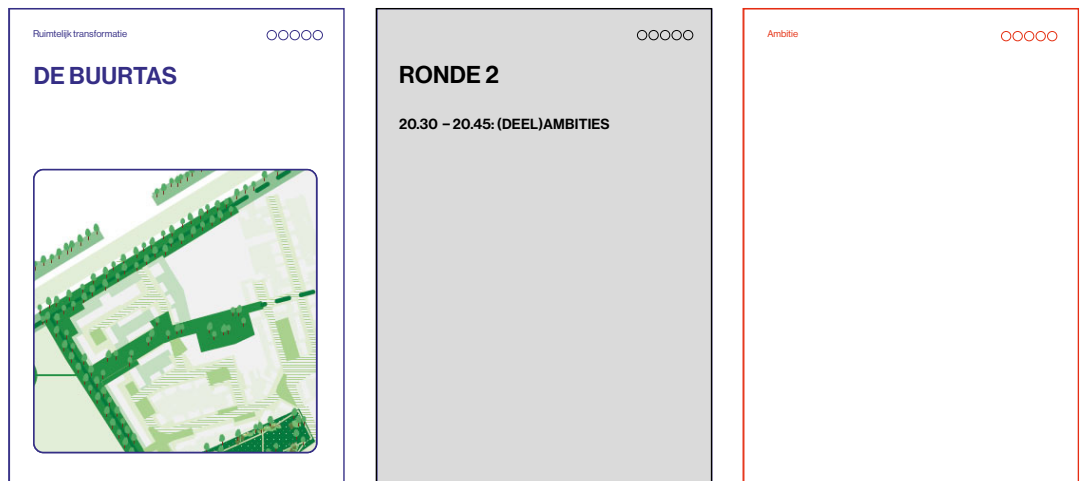
Ruimtelijk transformatie ○○○○○

DE ONTHARDE PARKEERPLAATS

Ruimtelijk transformatie ○○○○○ CENTRALE WATER-BUFFER VOOR DE WIJK 	Ruimtelijk transformatie ○○○○○ DE ONTHARDE VOORTUIN 	Ruimtelijk transformatie ○○○○○ DE GROENE TUIN-AFSLUITINGEN
Ruimtelijk transformatie ○○○○○ DE BOOMAANPLANT 	Ruimtelijk transformatie ○○○○○ DE KLIMAATSTRAAT 	Ruimtelijk transformatie ○○○○○ DE GEÏNTEGREERDE NESTKAST
Ruimtelijk transformatie ○○○○○ HET AFKOEELGROEN 	Ruimtelijk transformatie ○○○○○ DE PARKEER OBSTAKELS 	Ruimtelijk transformatie ○○○○○ STRAATMEUBILAIR OM OP TE SPELEN
Ruimtelijk transformatie ○○○○○ DE NATUURLIJKE SPEELTUIN 	Ruimtelijk transformatie ○○○○○ DE BUURTMOESTUIN 	Ruimtelijk transformatie ○○○○○ HET PARK CLUBHUIS

4.1.6 Draaiboek wijkgesprek Ravenstein

Het draaiboek beschrijft het precieze verloop van het wijkgesprek. Je kan het [hier](#) doorlezen.

4.1.7 Onderlegger wijkgesprek Ravenstein

De onderlegger {zie fig. 28} is uitgewerkt als een 'straat' in een typische wijk. Elke 'woning' verwijst naar 1 tijdsperiode: verleden, heden, korte termijn, lange termijn en ambities. In de eerste ronde kreeg elke groep één tijdlijn. In de tweede ronde legden we twee tijdlijnen samen en vormden we zo een 'straat'.

Omdat we op specifieke straten zouden werken, hebben we naast deze tijdlijn ook een luchtfoto gebruikt {zie fig. 29}.

fig. 28
onderlegger wijkgesprek
Ravenstein

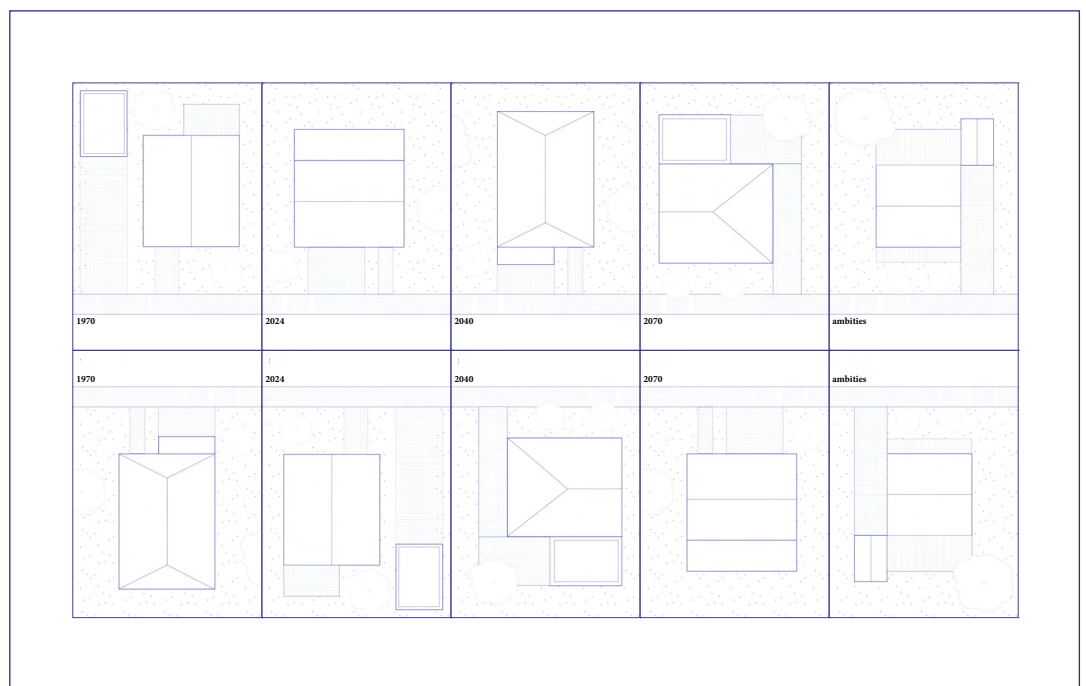

fig. 29
luchtfoto wijkgesprek
Ravenstein

fig. 30
klaar voor ronde 1 van het
wijkgesprek

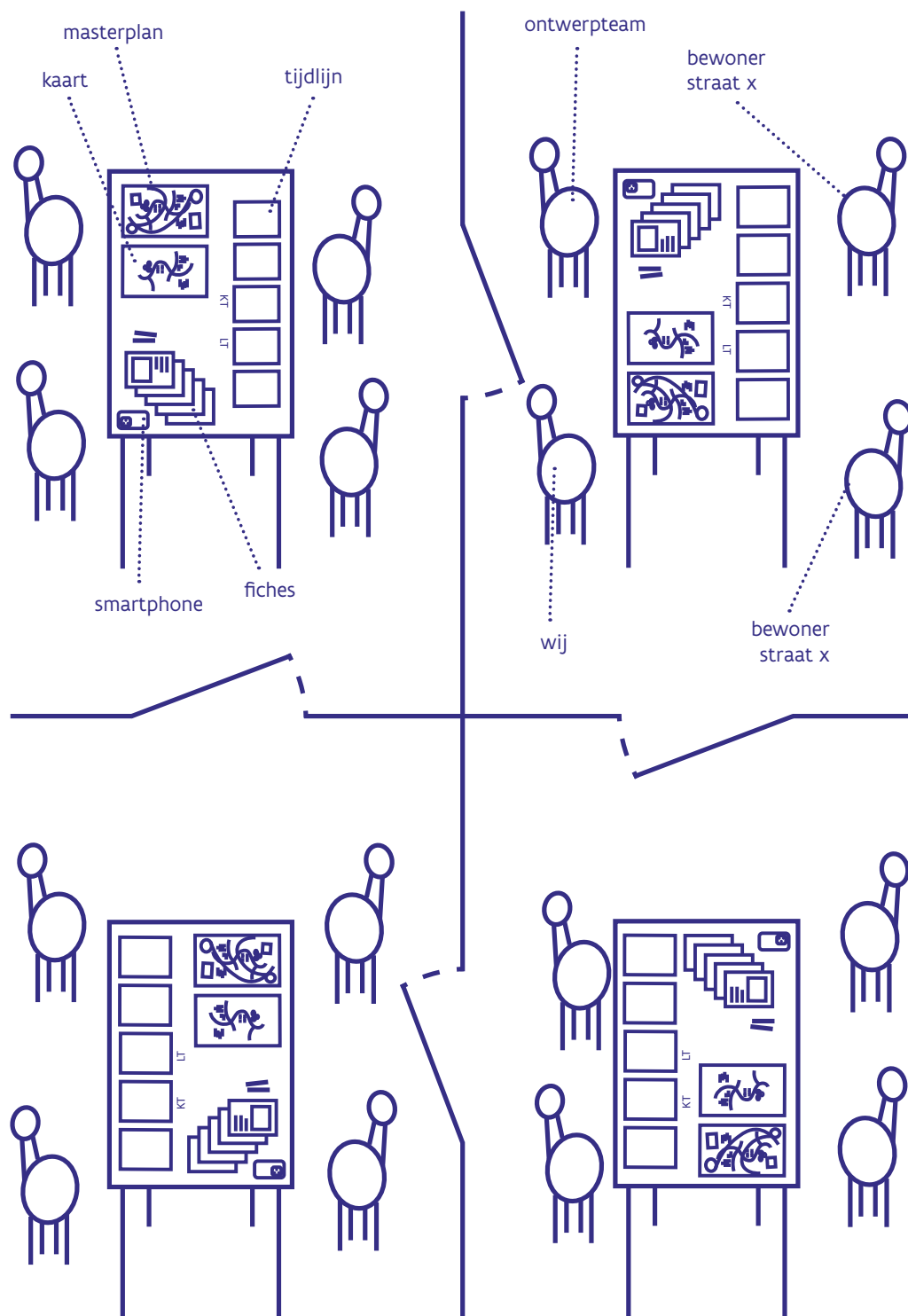
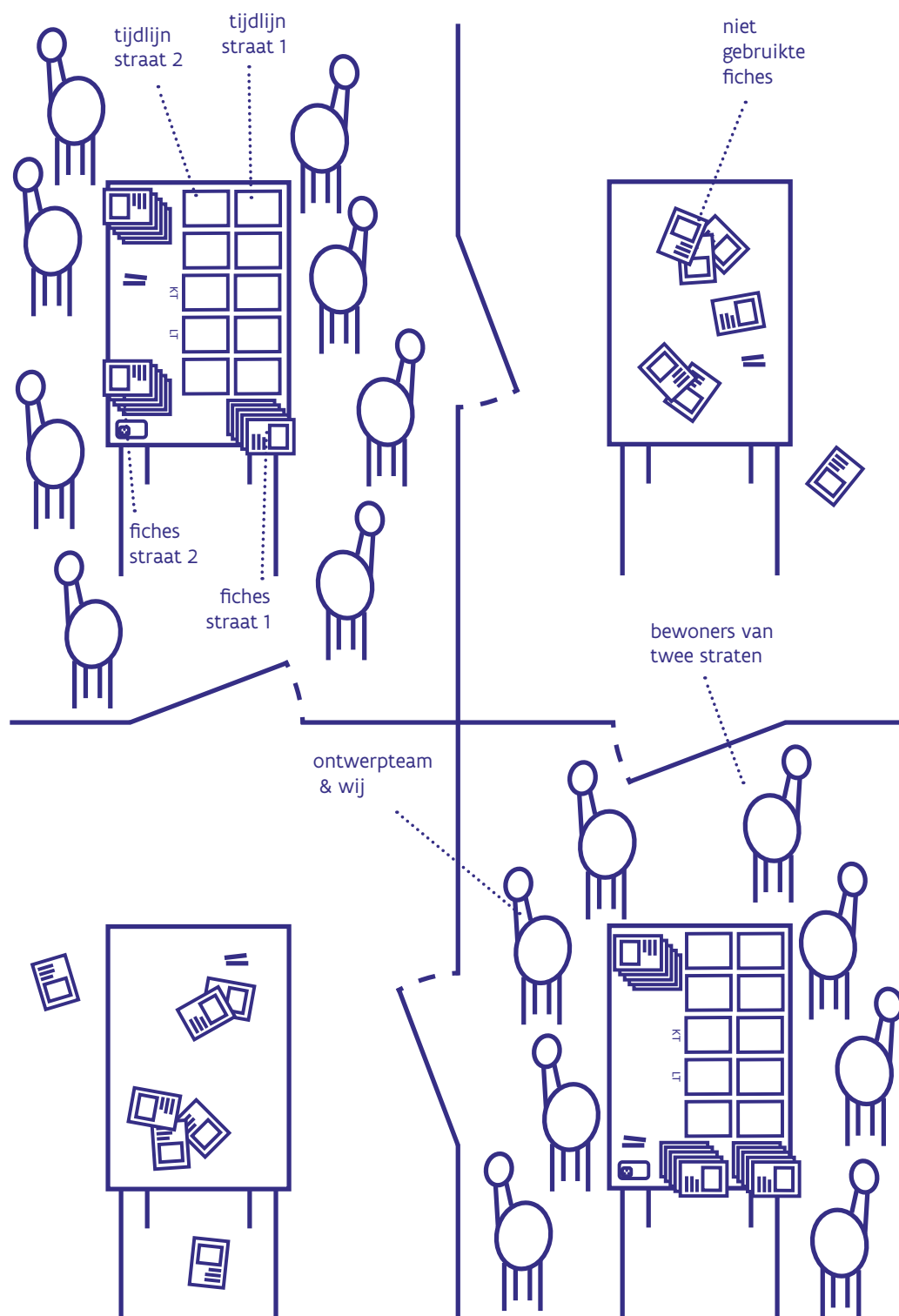

fig. 31
klaar voor ronde 2 van het
wijkgesprek

4.2 FASE 2: WIJKGESPREK RAVENSTEIN

In totaal namen acht bewoners deel aan het wijkgesprek. We vroegen hen om samen te zitten met een buurman of -vrouw. Dit resulteerde in vier groepen, die elk op 'hun' straat werkten. Het merendeel van de deelnemers had reeds deelgenomen aan één van de twee participatie momenten en kende het masterplan al erg goed.

De vier gesprekken zijn begeleid door twee participatiedeskundigen, twee ambtenaren van de gemeente en twee personen van het ontwerp-team. Alle gesprekken gingen door in het lokale buurthuis in de wijk.

fig. 32
foto's wijkgesprek
Ravenstein

Vooraleer we de resultaten van de wijkgesprekken overlopen, delen we hier eerst een aantal reflecties over het verloop van de gesprekken:

- de kaarten helpen om het gesprek op de eigen straat te focussen. Een meer gedetailleerde kaart van elke straat zou nog beter werken;
- er komen waardevolle voorstellen voor de korte termijn. De lange termijn (en dus de grote schaal) is iets lastiger;
- het principe van het leggen van projectreeksen (verleden, heden, KT, LT en ambitie) werkt, maar de meeste input komt van de gespreksleider;
- de tweede ronde (het samenleggen van de reeksen) werkt minder goed omdat de voorstellen geen impact op elkaar hebben. Het vergrootte wel het draagvlak voor bepaalde transformaties;
- er is absoluut geen frictie met het masterplan. Het zou ook kunnen dat er onvoldoende tijd was om in te gaan op mogelijke spanningen. Ook hier zouden meer gedetailleerde kaarten nog beter werken
- er was geen tijd om in te gaan op wie moet wat doen? In welke volgorde? Of op basis van welke hefbomen?

Het opzet van de gesprekken was het aftasten van de potentiële rol van particuliere eigenaars in het doortrekken van de (open ruimte) ambities uit het masterplan. We waren dus op zoek naar wijkprojecten in de eigen straat, op het eigen perceel. We zochten niet naar wilde ideeën, maar transformaties die bewoners zelf zouden kunnen uitvoeren, misschien met wat hulp van een andere betrokkenen. Maar vooral ook transformaties die samenhangen en elkaar versterken.

Als eerste stap in de verwerking hebben we alle gesprekken uitgeschreven. Vervolgens hebben we alle transformaties, hefbomen en ambities aangeduid. We plaatsten deze in een lijst en noteerden telkens de tijdsperiode en of deze nieuw waren of al in onze stapel fiches zaten. Om herhaling te vermijden, beperken we ons hier tot twee van de vier gesprekken.

Wijkgesprek met bewoners van de Alfons Asselbergslaan

Transformaties, hefbomen en ambities vermeld door de gespreksleiders (geen nieuwe fiche) of door de bewoners (wel nieuwe fiche)		heden / KT / LT / ambitie	nieuwe fiche
1	de ondergelopen kelder	heden	neen
2	de sponstuin (eerder: ondoorlaatbare bodem)	heden	neen
3	de dichtgemetste garage	heden	ja
4	de collectieve regenwaterputten (eerder: de ondergrondse regenwaterbekken)	heden	neen
5	de waterton	heden	neen
6	de straatpomp	heden	ja
7	het afkoelgroen	heden	neen
8	de snoei whatsapp groep	heden	ja
9	het stormwaterbekken	heden	neen
10	het ondergrondse regenwaterbekken	KT	neen
11	de groene geveltuin	KT	ja
12	de groene tuinafsluitingen	KT	neen
13	de groene voortuinparking	KT	ja
14	de jaarlijkse snoeidag	KT	ja
15	het afkoelgroen	KT	neen
16	de aangepaste verlichting	KT	neen
17	de groene parkeerobstakels (eerder: de parkeerobstakels)	KT	neen
18	het groene regenwaterplein	LT	neen
19	de woonerfwijk	LT	ja
20	het onderhoudsplan	LT	ja
21	een natuurinclusieve wijk	ambitie	ja
22	een waterneutrale wijk	ambitie	ja

Wijkgesprek met bewoners van de Edouard Hubertilaan

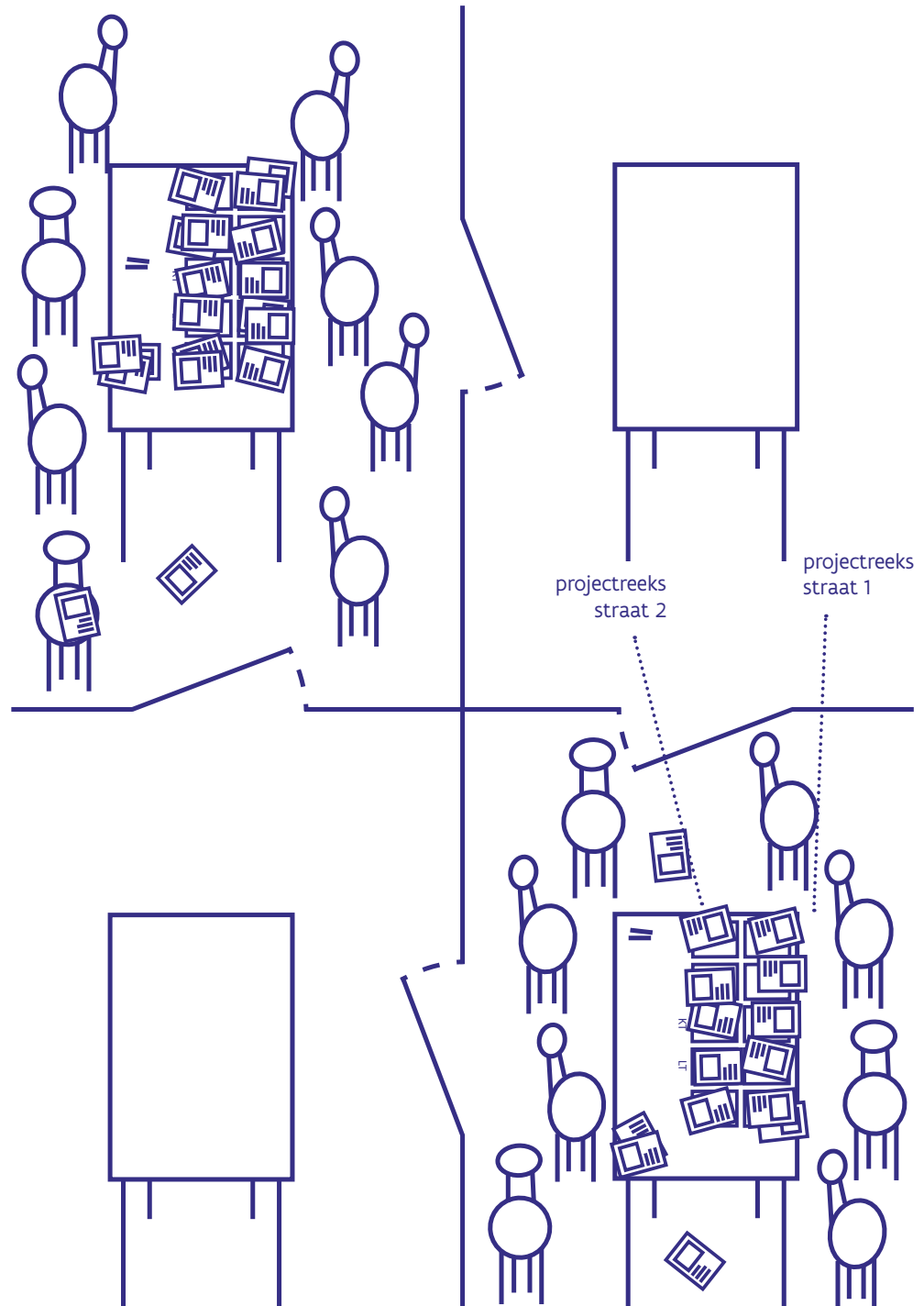
Transformaties, hefbomen en ambities vermeld door de gespreksleiders (geen nieuwe fiche) of door de bewoners (wel nieuwe fiche)		heden / KT / LT / ambitie	nieuwe fiche
1	de ontharde voortuin	heden	neen
2	de ontharde straat	heden	neen
3	de ontharde parkeerplaats	heden	neen
4	de zonnebloem voortuin	heden	ja
5	de tafel op het gras	heden	ja
6	de bloemenvoortuin	heden	ja
7	de onderhoudsvriendelijke planten (bv. lavendel)	heden	ja
8	meer banken in de wijk	heden	ja
9	de waterton	heden	neen
10	de wijksoort	heden	neen
11	straatmeubilair om op te spelen	KT	neen
12	de geïntegreerde nestkast	KT	neen
13	het onderhoudsplan	KT	neen
14	de brede landschapsvoortuin	KT	neen
15	de boomaanplant	KT	neen
16	de water-energie-groen adviseur	KT	ja
17	allemaal verschillende bomen!	KT	ja
18	het samen-kippenhok	KT	ja
19	de natuurlijke speeltuin	LT	ja
20	het afkoelgroen	LT	ja
21	de buurtmoestuin	LT	ja
22	de groepsparking	LT	ja
23	de groene rustwijk (eerder: de natuurinclusieve wijk)	ambitie	ja

Wat deze twee wijkgesprekken duidelijk maken, is dat de meeste deelnemers onlangs allemaal te maken hadden met wateroverlast (zie: de ondergelopen kelder; de sponstuin; de dichtgemetste garage). Ze stellen de urgentie van (ruimtelijke) transformaties dan ook niet in vraag. Een tweede vaststelling is dat er recentelijk gewerkt was aan het openbaar domein in de wijk (zie: de ontharde straat; de ontharde parkeerplaats; de collectieve regenwaterputten). Dit hielp om duidelijk te maken dat het nu over het particuliere domein moet gaan. De gemeente had immers net in de wijk geïnvesteerd. Een laatste vaststelling is dat er, tot onze verrassing, heel wat bereidheid was om over het eigen perceel te spreken, zolang dit niet ten koste ging van de huidige levensstijl en op voorwaarde dat er subsidies zouden komen. De gesprekspartners bleken al heel wat zaken samen te doen: feesten, samen de haag knippen, bloemen planten, ... en waren bereid om dit in de toekomst nog meer te doen: via een straatpomp, een straatbank, een gedeeld kippenhok, een gezamenlijke snoeidag, enz.

4.3 FASE 3: VERWERKING RAVENSTEIN

In deze fase verwerken we alle input uit de vier wijkgesprekken tot een reeks wijkprojecten. Deze wijkprojecten moeten het draagvlak verbeelden van particulieren om bij te dragen aan het masterplan, ofwel op hun eigen perceel, ofwel met hun eigen energie, tijd en middelen. De wijkprojecten gaan dan ook over specifieke straten, eerder dan over de wijk als geheel.

fig. 33
na afloop van het wijkgesprek

Om deze wijkprojecten uit te werken, hebben we de projectreeksen uit de twee gesprekken vertaald in twee wijkprojecten opgebouwd rond een ruimtelijke figuur en een set fiches. Met de ruimtelijke figuur zoeken we aansluiting bij het Masterplan. Om die figuren aan te scherpen, hebben we sommige fiches een andere titel gegeven of zelfs nieuwe fiches toegevoegd. We maakten ook telkens een onderscheid tussen hefboom, sociale transformatie, ruimtelijke transformatie en ambitie. Daarnaast bepaalden we voor elke fiche wie de trekker zou moeten zijn en wie betrokken zou moeten worden. Tot slot bepaalden we ook een ruwe volgorde. De wijkprojecten moeten namelijk concreet genoeg zijn om volgende gesprekken te kunnen inspireren.

Alfons Asselbergslaan: het groene regenwaterplein

Beschrijving

De Alfons Asselbergslaan bestaat uit halfopen woningen met dezelfde bouwstijl. De wijk zit met een waterprobleem waarbij de bodem een echt ondoordringbaar kleibad is. Er is door de gemeente reeds een klimaatbestendig ontwerp geïntroduceerd in de straat aan de hand van een onverharde en waterinfiltrerende parking met bomen en groen. In de straat is het noodzakelijk om het hemelwater beheer te verbeteren. Er is nog steeds te veel verhard op straat, hier zou verandering in moeten komen.

Ambities

De bewoners dromen van een waterneutrale wijk.

Droomsenario:

De ideale Alfons Asselbergslaan zou bestaan uit een groen woonerf waarbij men de auto kan parkeren in de waterdoorlaatbare voortuinen (grasdallen). Zo besparen we ruimte in het midden van onze straat waarbij er een echte oase kan ontstaan die als spons kan dienen voor de wijk. We kunnen de harde grenzen van de percelen vervangen door uniforme natuurlijke hagen, om de rust en het groen van de wijk te versterken. Als bewoners kunnen we samen een snoeidag organiseren.

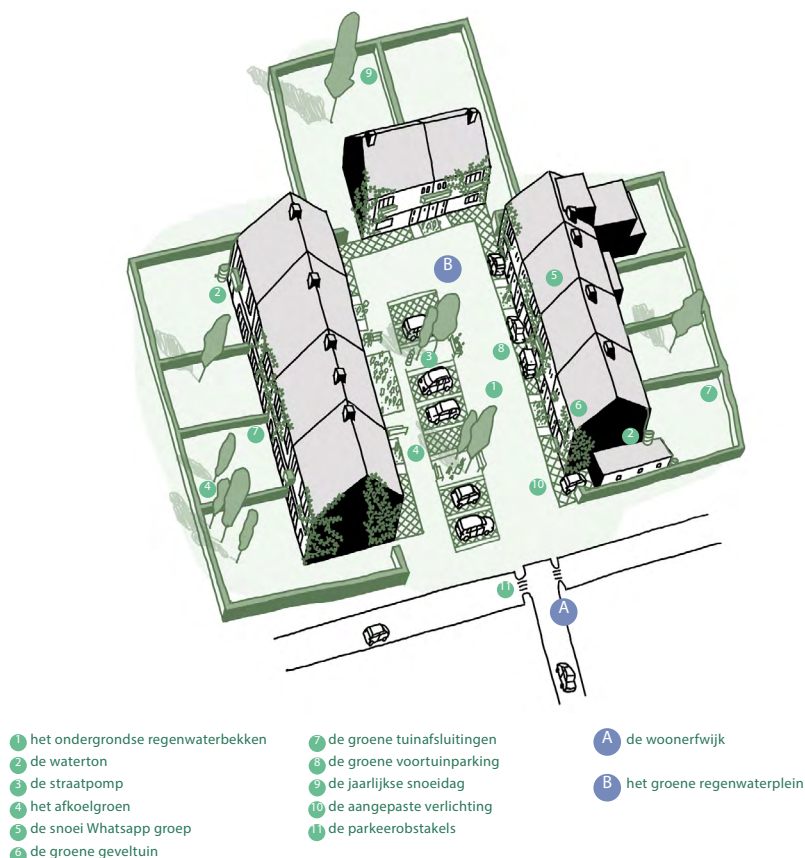

fig. 34
Wijkproject 1:
het groene regenwaterplein

Wijkproject 1: Alfons Asselbergslaan

De Alfons Asselbergslaan bestaat uit halfopen woningen met dezelfde bouwstijl. De wijk zit met een waterprobleem. De gemeente heeft al een klimaatbestendig ontwerp geïntroduceerd in de straat aan de hand van een onverharde en waterinfiltrerende parking met bomen en groen. Het hemelwaterbeheer in de straat moet verbeterd worden en er is nog steeds te veel verharding. De bewoners dromen van een waterneutrale wijk (ambitie).

Het wijkproject voor de Alfons Asselbergslaan bestaat uit een groen woonerf waar de bewoners de auto parkeren in de waterdoorlaatbare voortuinen (grasdallen). Zo komt er ruimte vrij om te ontharden en te vergroenen en ontstaat er een echte oase die als spons kan dienen voor de wijk. De harde grenzen van de percelen zijn vervangen door uniforme natuurlijke hagen, om de rust en het groen van de wijk nog te versterken.

Onderstaande hefboomen (donker), sociale transformaties (licht) en ruimtelijke transformaties (wit) zijn van toepassing in het wijkproject. De tijdlijn geeft de volgorde weer van de transformaties {fig. 35: heden, fig. 36: korte termijn, fig. 37: lange termijn}. Het overzicht suggereert dat elke ruimtelijke transformatie om een parallelle sociale transformatie vraagt: van een groepje burens dat afspreekt om samen hun gemeenschappelijke hagen te snoeien, naar een werkgroep die het groenonderhoud in de wijk in goede banen leidt.

fig. 35
projectreeks wijkproject 1,
heden

fig. 36
projectreeks wijkproject 1,
korte termijn

fig. 37
projectreeks wijkproject 1,
lange termijn

Edouard Hubertilaan: de voortuinstraat

Beschrijving

De Edouard Hubertilaan is onlangs onder handen genomen door de gemeente; de straat is meer onthard maar de wandelpaden zijn verdwenen. Het is een groene straat met breed straatprofiel, waardoor er grote voortuinen zijn. Momenteel zijn de voortuinen nog vaak verhard of ze bestaan enkel uit gras, waardoor er weinig variatie aan groen is. De bewoners parkeren hun auto's op straat waardoor er nog minder plaats is voor wandelaars. Enkele burens willen hier verandering in zien.

Ambities

De bewoners hun ideale straat is gevormd aan de hand van twee ambities:

1. de natuurinclusieve, rustige wijk
2. variatie aan groen

Droomscenario:

De ideale Edouard Hubertilaan zou bestaan uit een variatie aan bomen en biodiverse tuinen die in elkaar kunnen overlopen, waar er onderhoudsvriendelijke planten kunnen gepland worden. Idealiter zou er in de buurt een adviseur zijn die hen enkele tips & tricks kan geven over het onderhouden van deze voortuinen. Door een groepsparking te voorzien kan er meer terug plaats komen voor wandelaars in de wijk, die af en toe even kunnen rusten op de banken in de groene voortuinstraat.

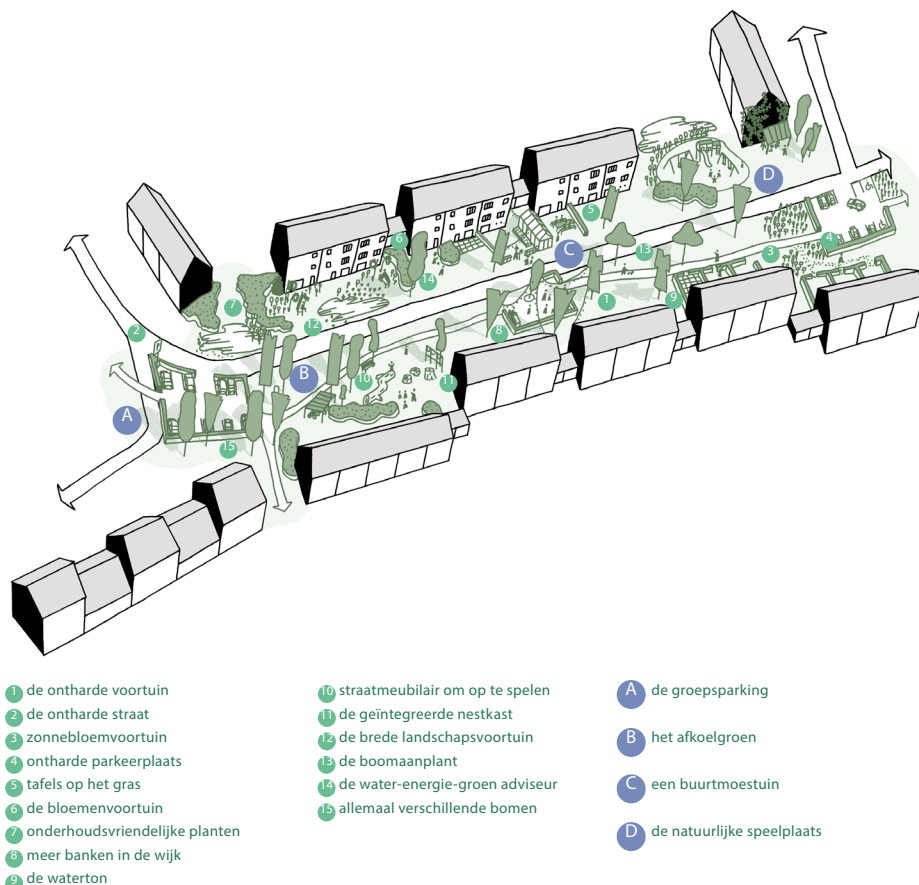

fig. 38
Wijkproject 2: de voortuinstraat

Wijkproject 2: Edouard Hubertilaan

De Edouard Hubertilaan is onlangs onder handen genomen door de gemeente: de straat is onthard maar de wandelpaden zijn verdwenen. Het is een groene straat met een breed straatprofiel, waardoor er grote voortuinen zijn. Momenteel zijn de voortuinen nog vaak verhard of bestaan ze enkel uit gras, waardoor er weinig ecologische waarde is. De bewoners parkeren hun auto's op straat waardoor er nog minder plaats is voor wandelaars. Enkele burens willen hier verandering in brengen. Ze dromen van een natuurinclusieve, rustige wijk met een variatie aan groen (ambitie).

Het wijkproject voor de Edouard Hubertilaan bestaat uit een variatie aan bomen en biodiverse tuinen die in elkaar overlopen en waar onderhoudsvriendelijke planten groeien. Er is een adviseur die de bewoners helpt met tips & tricks over het onderhouden van voortuinen. Een groepsparking zorgt dat er terug plaats is voor wandelaars in de wijk, die af en toe even kunnen rusten op de banken in de groene voortuinstraat.

Onderstaande hefboomen (donker), sociale transformaties (licht) en ruimtelijke transformaties (wit) zijn van toepassing in het wijkproject. De tijdlijn geeft de volgorde weer van de transformaties {fig. 39: heden, fig. 40: korte termijn, fig. 41: lange termijn}. Ook hier suggereert het overzicht dat elke ruimtelijke transformatie om een parallelle sociale transformatie vraagt. Maar daarnaast is er ook nood aan een externe hefboom: de aanstelling van een water-energie-groen-adviseur.

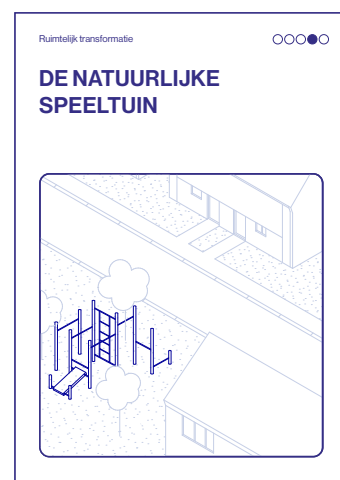
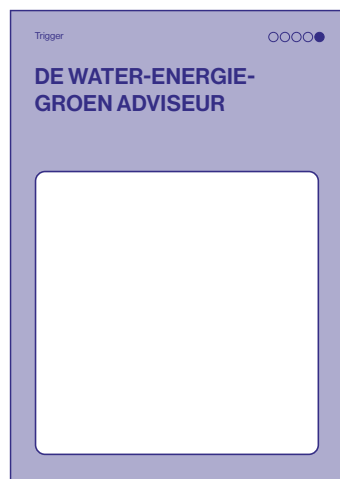
fig. 39
projectreeks wijkproject 2,
heden

fig. 40
projectreeks wijkproject 2,
korte termijn

fig. 41
projectreeks wijkproject 2,
lange termijn

De twee wijkprojecten schetsen een helder beeld van hoe de straten in Ravenstein er in de toekomst zouden kunnen uitzien. Het lijken allemaal realistische transformaties die stap voor stap toewerken naar een groene en waterneutrale wijk met aangepaste mobiliteit. De volgende gespreksronde moet die omzetten in concrete afspraken. Naast bewoners moeten we nu ook andere actoren (een water- en groenexpert en iemand van de dienst vergunningen van de gemeente, ...) uitnodigen. Deze gesprekken moeten leiden tot uitgewerkte fiches en een gedetailleerd actieplan.

Dit was precies de insteek van de gesprekken die we georganiseerd hebben in de derde case, in het Groenpark in Roeselare: cocreatie en uitvoering.

5

CASE GROENPARK ROESELARE: COCREATIE EN UITVOERING

In de volgende paragrafen kan je lezen hoe we met het verkavelingslexicon aan de slag zijn gegaan in Groenpark en de drie fases – voorbereiding, het wijkgesprek en verwerking – doorlopen hebben. ‘Wij’ dat zijn twee participatieprofessionals van de Universiteit Hasselt. In Groenpark werkten we samen met het ontwerpteam 1010 architecture urbanism en LabLand.

Hier vind je een korte kennismaking met de case Groenpark en een uitgebreide beschrijving van het traject van 1010 architecture urbanism en LabLand.

5.1 FASE 1: VOORBEREIDING GROENPARK

Het verslag van deze fase volgt de zeven stappen uit '2: AAN DE SLAG'.

5.1.1 Doel wijkgesprek Groenpark

De woonwijk Groenpark werd gebouwd in de jaren zeventig. Er wonen nog heel wat eerste bewoners. Er is een erg actief bewonerscollectief dat even oud is als de wijk. Ze zijn gestart als een feestcomité, toen er nog heel wat jonge kinderen in de wijk woonden. Vandaag organiseren ze nog altijd een jaarlijks wijkfeest, maar daarnaast doen ze nog veel meer. Omdat de naastgelegen Collivijverbeek bij hevige regenval soms tot ver in de wijk kan overstromen, herschoolde het feestcomité zich tot rampenteam. En tijdens Corona nam het nog een andere rol op, die van een zorgende buur. Het organiseert regelmatig uitstappen, opruimacties (Mooimakers) en startte projecten rond biodiversiteit en wijklandbouw.

De stad Roeselare was betrokken bij al deze 'projecten' van het bewonerscollectief. Samen werken ze ook aan een reeks nieuwe plannen. Het ontwerpteam is van die plannen vertrokken en heeft, samen met een aantal trekkers uit de wijk, onderzocht hoe ze nog beter zouden kunnen bijdragen aan de uitdagingen waar de wijk (en heel Vlaanderen) voor staat. Het resultaat is een 'ruimtelijk raamwerk' en een reeks proefprojecten waarbinnen bewoners (en ambtenaren) de potentie en knelpunten van dit raamwerk kunnen ervaren en samen evalueren. Het doel van het wijkgesprek was het cocreëren en uitwerken van één zo'n proefproject.

5.1.2 Situatie Groenpark

De specifieke focus van het wijkgesprek lag op het proefproject 'de brede landschapsvoortuin'. Vandaag hebben heel wat woningen in de wijk een erg brede voortuin. De vraag is hoe we deze tuinen kunnen inrichten zodat ze minder onderhoud vragen (zorgvraag), meer waterdoorlatend kunnen zijn (overstromingsproblematiek) en een grotere diversiteit aan planten kunnen hebben (biodiversiteit).

Om het gesprek voor te bereiden, organiseerden we:

- veldwerk: we wandelden door de wijk onder begeleiding van twee ambtenaren. Het veldwerk resulteerde in een eerste set fiches,
- een interview: we vroegen de voorzitter van de bewonersvereniging om te reageren op de fiches uit het veldwerk en verwerkten alle informatie in nieuwe fiches (vooral sociale transformaties),
- documentenonderzoek: we gingen door de sociale media bewonersvereniging en analyseerden het ruimtelijk raamwerk van het ontwerp-bureau.

Daarnaast namen we deel aan de ontwerpateliers die binnen het leertraject georganiseerd werden. Zo bleven we op de hoogte van de gesprekken van het ontwerp-bureau met de stad, scholen, zorginstellingen, het bewonerscollectief, enz. Daarnaast kregen we ook input uit de twee andere cases. Zo hebben we bijvoorbeeld alle fiches uit Wondelgem en Ravenstein, die te maken hadden met voortuinen, aan onze set fiches toegevoegd. Een aantal weken voor het eigenlijke wijkgesprek hadden we een overleg met het ontwerpteam en bespraken we samen de aanpak van het gesprek, wie we zouden uitnodigen en waar we het gesprek zouden organiseren.

5.1.3 Wie nodigden we uit voor het wijkgesprek in Groenpark

Het ontwerpteam had al voorbereidende gesprekken met het bewonerscollectief en twee stadsdiensten: de dienst verantwoordelijk voor vergunningen en de dienst verantwoordelijk voor groenbeheer. De afspraak was dat het bewonerscollectief een aantal burens zou aanspreken die geïnteresseerd zijn in het idee van een brede landschapsvoortuin. Ze zouden op zoek gaan naar minimum zes bewoners verspreid over drie straten. Het gesprek zou buiten doorgaan, in het tijdelijke buurthuis, een van de andere proefprojecten.

5.1.4 Verloop wijkgesprek Groenpark

Het gesprek zou twee uur duren en in twee rondes verlopen. In een eerste ronde zitten de drie straten apart. In een tweede ronde komen we samen en luisteren we naar elkaars voorstellen op zoek naar concrete afspraken.

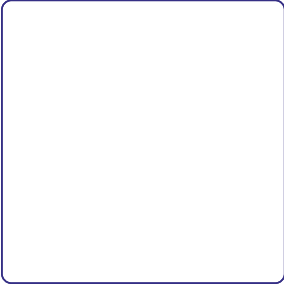
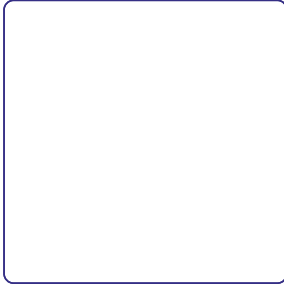
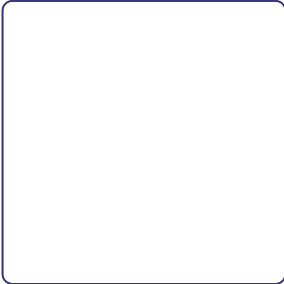
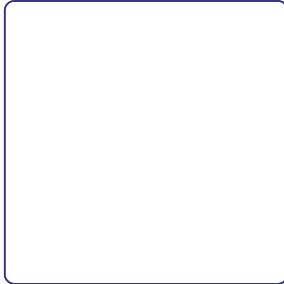
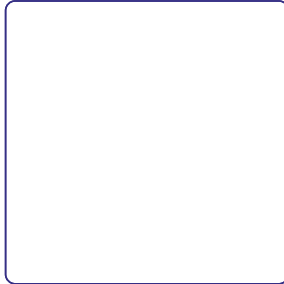
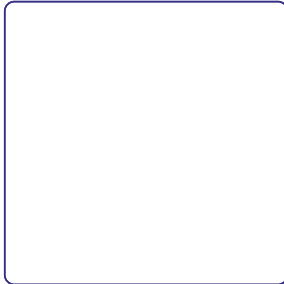
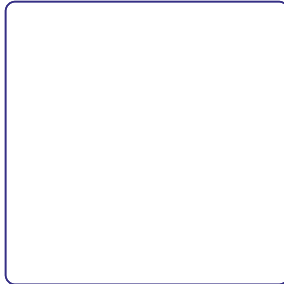
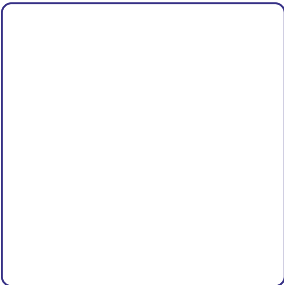
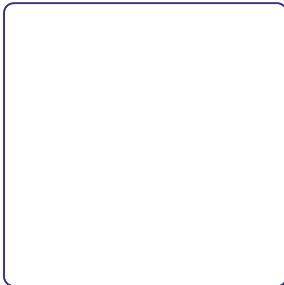
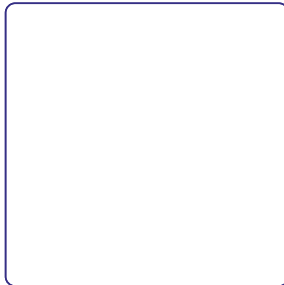
	Inleiding	5 min
RONDE 1 - kleine groepen		
1	ambitie: wat verwacht iedereen van deze ambitie?	5 min
2	vandaag: wat doet iedereen vandaag al aan deze ambitie?	10 min
3	korte (en lange) termijn: welke transformaties ziet iedereen binnen deze ambitie? Hoever wil iedereen gaan? Welke rol wil iedereen opnemen?	10 min
4	reeksen: hoe kunnen onze transformaties elkaar versterken en uitgroeien tot een wijkproject?	15 min
RONDE 2 - plenair		
5	reeksen groepen 1 & 2	15 min
6	reeksen groepen 3 & 4	15 min
7	een wijkproject: wat is de volgende stap?	10 min
	CONCLUSIE	5 min

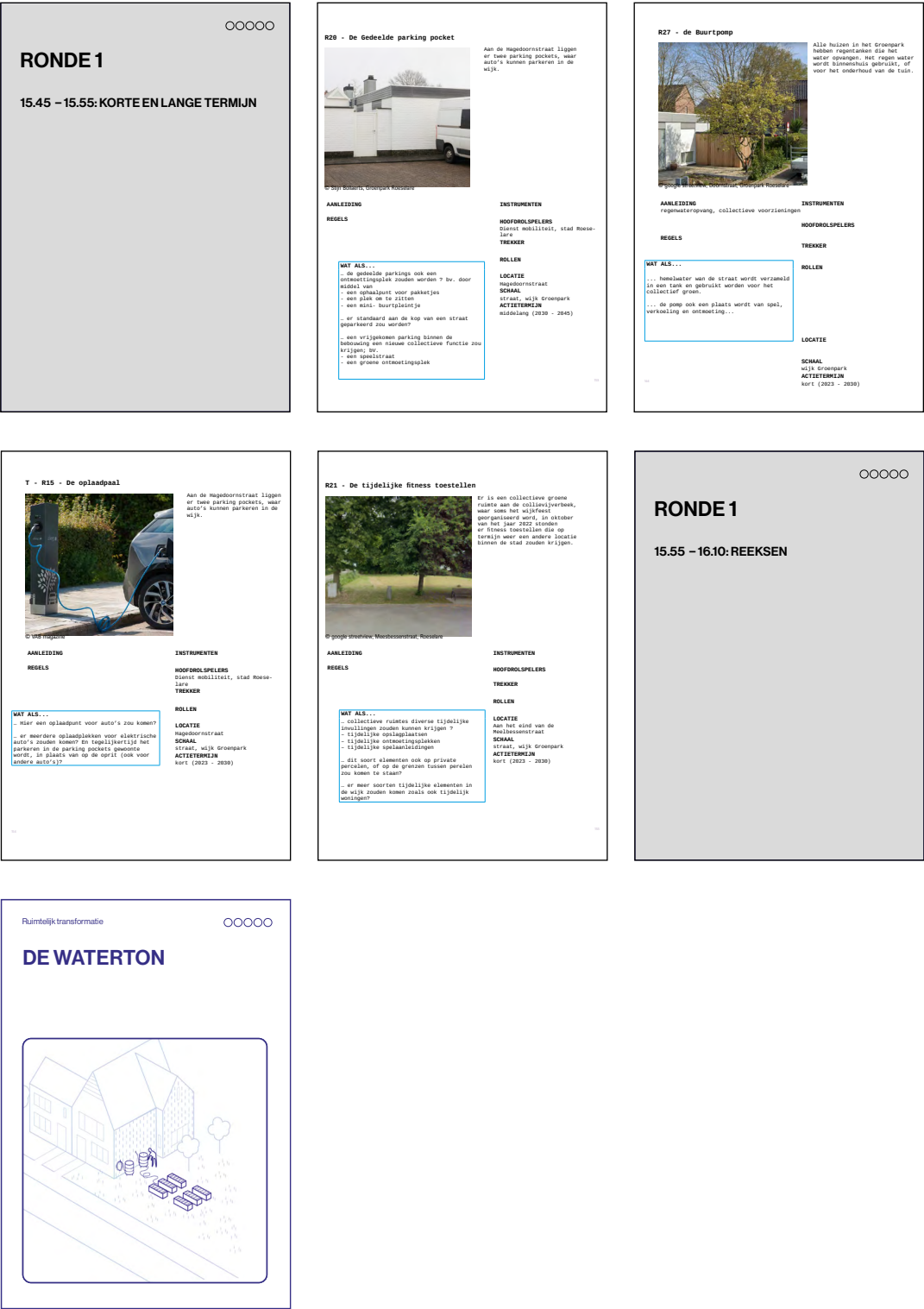
5.1.5 Fiches wijkgesprek Groenpark

Omdat heel wat bewoners al betrokken waren in het traject rond het raamwerk hebben we beeldmateriaal en termen uit dit raamwerk overgenomen in de fiches. We hebben die ook op voorhand gesorteerd volgens de rondes en stappen beschreven in het [draaiboek](#). De rode fiches zijn ambitie- en prognosefiches. De blauwe fiches zijn een mengeling van ruimtelijke transformatiefiches, sociale transformatiefiches en hefboomfiches.

fig. 42
fiches wijkgesprek Groenpark
ronde 1

Ruimtelijk transformatie ○○○○○ DE NATUURLIJKE ERFAFSCHEIDING 	Ruimtelijk transformatie ○○○○○ DE OVERBODIGE PARKING 	Ruimtelijk transformatie ○○○○○ DE (TE) SMALLE VOETPADEN
Ruimtelijk transformatie ○○○○○ DE DOORSTEEK 	Ruimtelijk transformatie ○○○○○ HET GRASPLEINTJE 	Ruimtelijk transformatie ○○○○○ DE DIEPE VALLEI
Ruimtelijk transformatie ○○○○○ DE BETONNEN KEERMUUR 	Ruimtelijk transformatie ○○○○○ HET JAARLIJKSE WIJKFEEST 	Ruimtelijk transformatie ○○○○○ DE OPENBARE BOEKENKAST
Ruimtelijk transformatie ○○○○○ DE WORLD CLEANUP DAY 	Ruimtelijk transformatie ○○○○○ DE DROGE BOMENACTIE 	Ruimtelijk transformatie ○○○○○ DE HALFSLACHTIGE REGENWATERPUT

5.1.6 draaiboek wijkgesprek Groenpark

Het draaiboek beschrijft het precieze verloop van het wijkgesprek. Je kan het [hier](#) doorlezen.

5.1.7 Onderlegger wijkgesprek Groenpark

De onderlegger {zie fig. 44} is een grafische vertaling van het draaiboek met een plan, een tijdlijn, een timing en omschrijving van alle stappen. De bovenste onderlegger hoort bij ronde 1, de onderste bij ronde 2.

fig. 44
onderleggers wijkgesprek
Groenpark

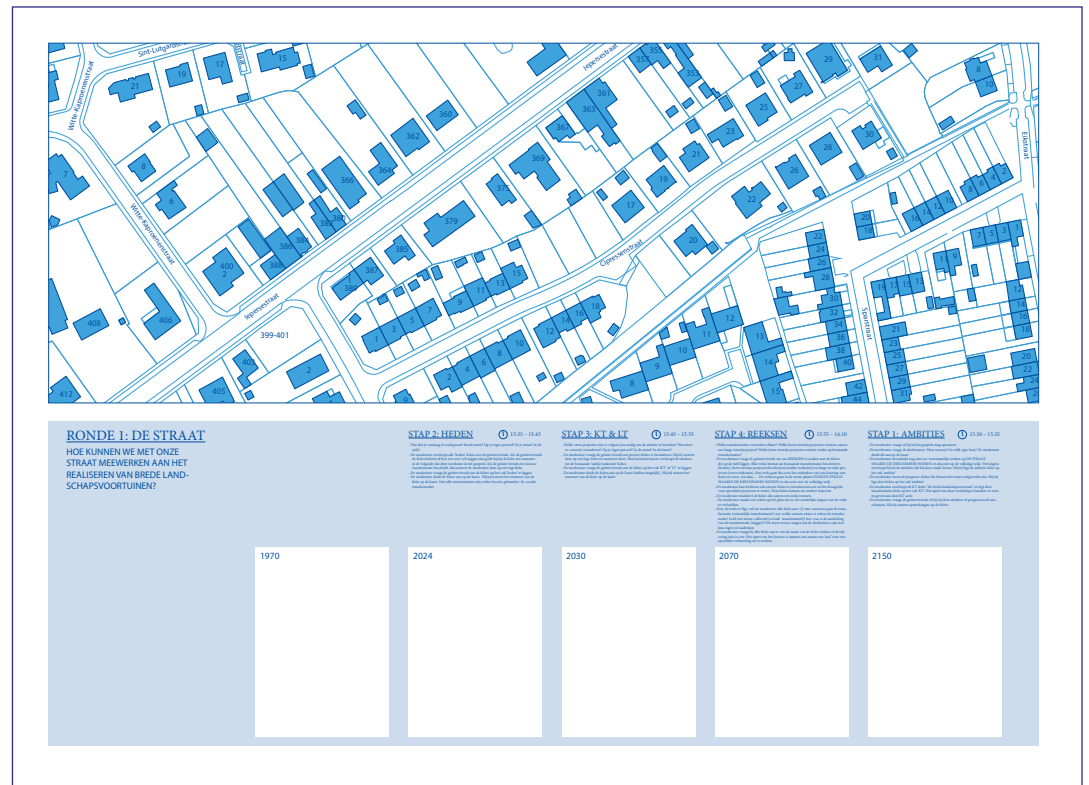

fig. 45
luchtfoto wijkgesprek Groenpark

Omdat we op specifieke straten zouden werken, hebben we daarnaast ook een luchtfoto gebruikt {zie fig. 45}. Die is gedetailleerder dan een stratenplan.

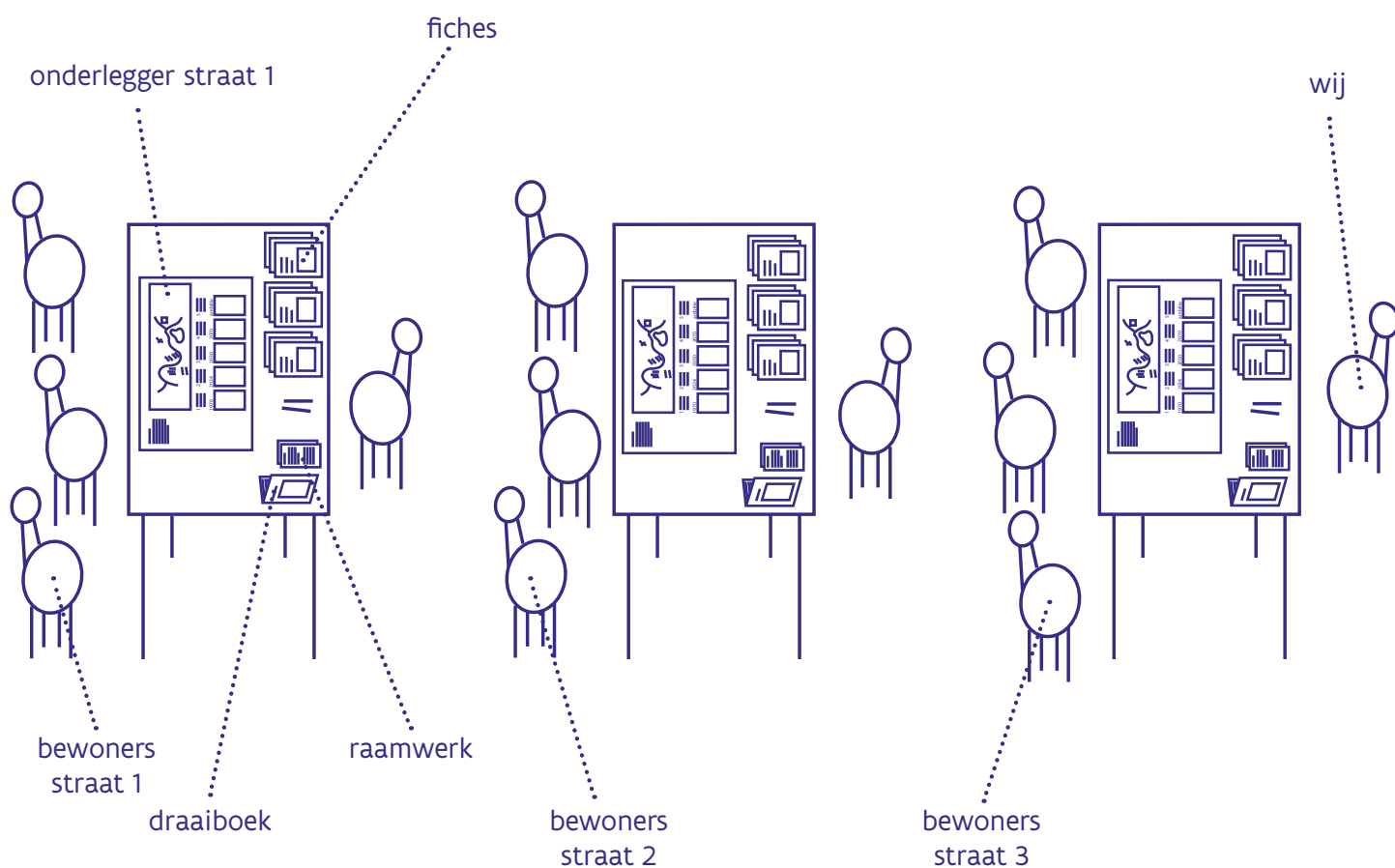
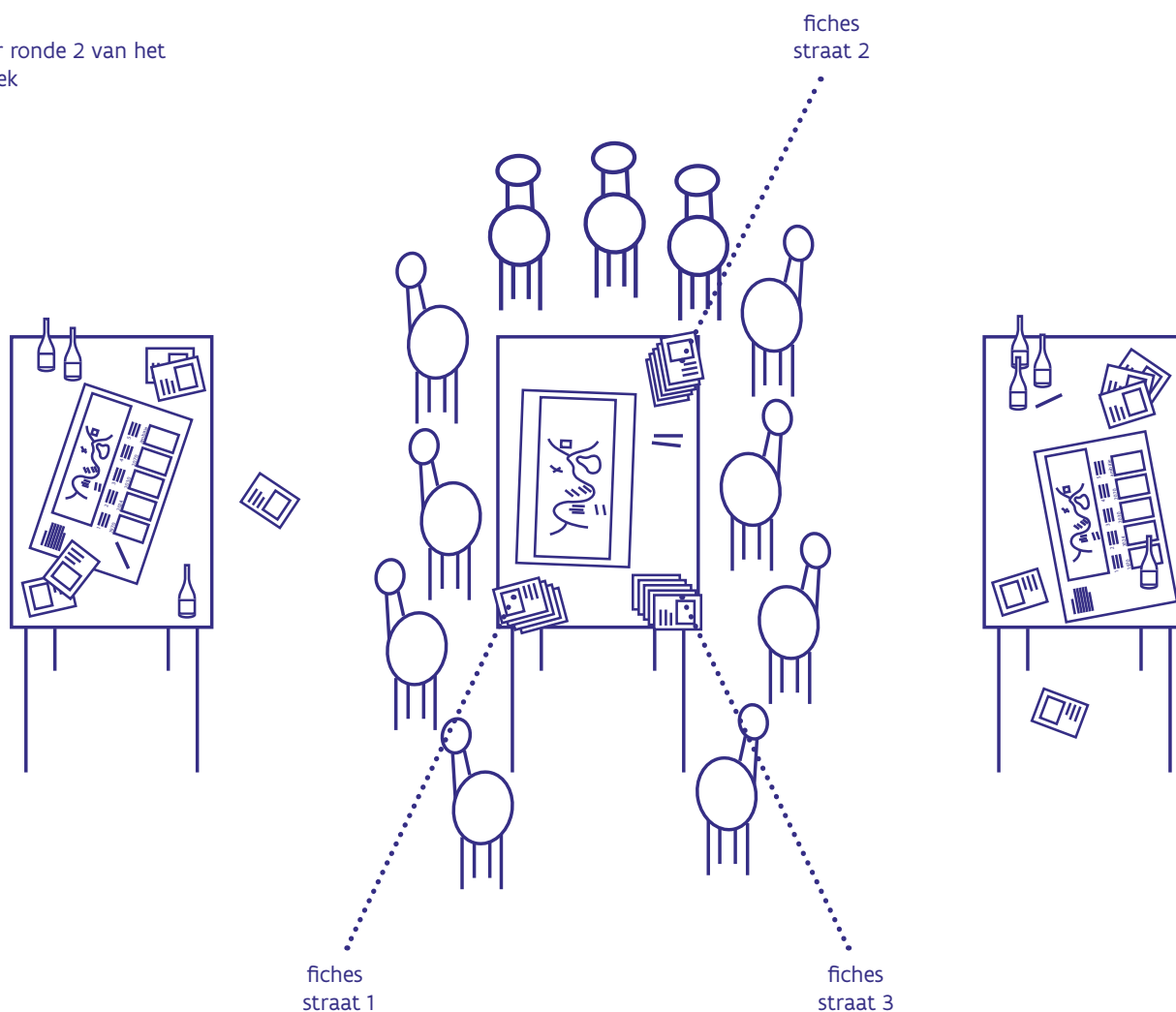

fig. 46
klaar voor ronde 1 van het
wijkgesprek

fig. 47
klaar voor ronde 2 van het
wijkgesprek

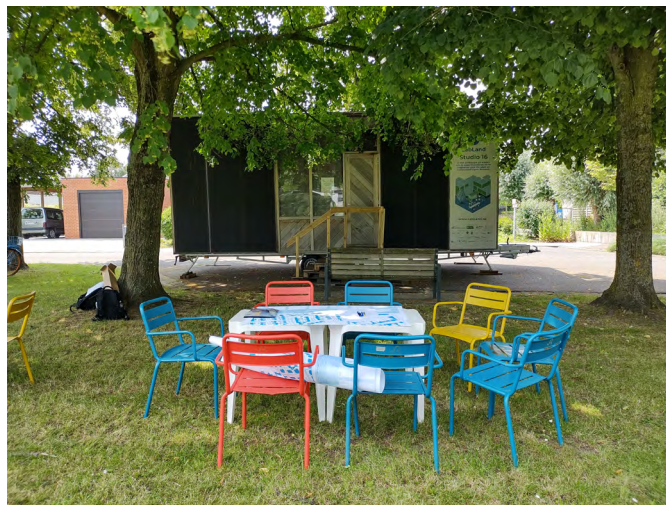
Omdat we op specifieke straten zouden werken, hebben we daarnaast ook een luchtfoto gebruikt {zie fig.45}. Die is gedetailleerder dan een stratenplan.

5.2 FASE 2: WIJKGESPREK GROENPARK

We hadden de voorzitter van het bewonerscollectief vooraf gevraagd om bewoners uit drie straten uit te nodigen, liefst bewoners die overwogen om hun voortuin opnieuw aan te leggen. Het achterliggende idee was dat burens elkaar zouden kunnen inspireren en dat de gesprekken tot gemeenschappelijke afspraken zouden kunnen leiden. In totaal namen tien bewoners deel aan het gesprek. We verdeelden hen in drie groepen, één per straat.

De drie gesprekken zijn begeleid door twee participatiesekundigen, één persoon van het ontwerp bureau en één ambtenaar van de gemeentelijke groendienst. Eén van zijn taken is het ondersteunen van bewoners bij het biodivers maken van hun tuin. Alle gesprekken gingen door op het grasveld voor het tijdelijke buurthuis.

fig. 48
foto's wijkgesprek Groenpark

Vooraleer we de resultaten van het wijkgesprek overlopen, delen we hier eerst een aantal reflecties over het verloop van de gesprekken:

- de fiches werken goed omdat we ze op voorhand gesorteerd hadden (favorieten eerst);
- de onderlegger werkt. Door alles op één document te plaatsen, hadden we minder papieren. De kaart was duidelijk;
- we zaten buiten. Door de wind vloog ons materiaal soms weg. Hierdoor hebben we minder fiches getoond;
- het was niet eenvoudig om enthousiasme in de groep te krijgen. Het nut van de transformaties leek niet duidelijk. Waarom een regenwaterput? Dit lost de waterproblematiek toch niet op? Waarom moeten we onze oprit opgeven? Er is geen plaats op straat om te parkeren. Vanaf het moment dat we over biodiversiteit spraken, raakten de deelnemers geïnteresseerd. De volgende keer moeten we starten met de vraag: “Wat verwacht je van deze sessie?”
- de aanwezigheid van Dieter, de ambtenaar van de groendienst, gaf vertrouwen (en urgentie) aan het gesprek. Hij had het onmiddellijk over het particulier domein. “De stad heeft geen geld om de komende jaren in het openbare domein te investeren. Het moet over jullie tuinen gaan. Maar wij kunnen jullie hier vanuit de gemeente wel bij ondersteunen. Meer nog, we zijn zelfs op zoek naar pilootprojecten.”
- er was geen tijd om ook naar koppelkansen met andere ambities te zoeken. Bv. is er een zinvolle synergie mogelijk met het proefproject rond ‘flexkamers’? Wat als bewoners minder belastingen op hun huurinkomst zouden moeten betalen als ze een biodiverse voortuin zouden aanleggen? Tegelijk vertrok de ambitie achter de brede landschapsvoortuin wel deels vanuit een andere bezorgdheid, namelijk dat de bejaarde bewoners niet langer de energie vinden om zorg te dragen voor hun tuinen. En tijdens het gesprek kwam de plaats van de auto logischerwijs ter sprake, maar niemand wilde die voorlopig in vraag stellen. Daarvoor zijn meerdere wijkgesprekken nodig.

Het opzet van het wijkgesprek was het uitwerken van concrete wijkprojecten die bewoners zelf zouden kunnen uitvoeren in hun eigen voortuinen en die groot genoeg zijn om bij te dragen aan het voorkomen van wateroverlast en aan het verhogen van de biodiversiteit. We waren dus op zoek naar een stappenplan per straat.

Als eerste stap in de verwerking hebben we alle gesprekken uitgeschreven. Vervolgens hebben we alle transformaties, hefbomen en ambities aangeduid. Uit deze lijst selecteerden we alle transformaties die bijdroegen aan het realiseren van een brede landschapsvoortuin. Want de gesprekken gingen soms alle kanten op. Tot slot zochten we naar een logische volgorde achter de transformaties.

Hieronder lijsten we alle geselecteerde transformaties op in de volgorde waarop ze bijdragen aan het realiseren van de brede landschapsvoortuin: eerst 'heden', dan 'KT', 'LT' en tot slot de 'ambitie' zelf. Daarnaast markeren we welke transformaties nieuw zijn. We doen dit voor de drie gesprekken.

Wijkgesprek met bewoners van de Lorkenstraat

Transformaties, hefbomen en ambities vermeld door de gespreksleiders (geen nieuwe fiche) of door de bewoners (wel nieuwe fiche)		heden / KT / LT / ambitie	nieuwe fiche
1	de wijk tuinier	heden	ja
2	de onderhoudsarme BIODIVERSE tuin (eerder: de onderhoudsarme tuin)	heden	neen
3	de buxus voortuin	heden	ja
4	de grasmat voortuin	heden	ja
5	de groen adviseur	KT	ja
6	het biodiverse onderhoudsarme plantenassortiment	KT	ja
7	de witte waterton (eerder: de waterton)	KT	neen
8	zonder erfafscheidingen (eerder: de natuurlijke erfafscheiding)	KT	neen
9	een archipel van kerktoerenbomen	KT	neen
10	de waterdoorlatende oprit	LT	neen
11	de voortuin regenwaterput (eerder: de halfslachtige regenwaterput)	LT	neen
12	het private stormwaterbekken	LT	ja
13	de burenpomp (eerder: de buurtpomp)	LT	neen
14	de brede landschapsvoortuin	ambitie	neen

Wijkgesprek met bewoners van de Cipressenstraat

Transformaties, hefbomen en ambities vermeld door de gespreksleiders (geen nieuwe fiche) of door de bewoners (wel nieuwe fiche)		heden / KT / LT / ambitie	nieuwe fiche
1	de brede voortuin	heden	neen
2	de overbodige parking	heden	neen
3	het graspleintje	heden	neen
4	elk huis zijn boom	heden	ja
5	de vogeltjeshaag (eerder: de natuurlijke erfafscheiding)	heden	ja
6	egeltjes doorsteek	heden	ja
7	de tuinier die helpt (eerder: de groene adviseur)	KT	ja
8	het jaarlijkse wijkfeest	KT	neen
9	onkruid kan ook mooi zijn	KT	ja
10	de onderhoudsarme tuin	KT	neen
11	de (te) brede voetpaden (eerder: de te smalle voetpaden)	KT	ja
12	de schrankende parkings	KT	ja
13	de brede landschapsvoortuinen	LT	neen

14	de harmonische groene straat	LT	ja
15	de nette onderhouden vallei	LT	ja
16	de brede landschapsvoortuin	ambitie	neen

Wijkgesprek met bewoners van de Meelbessenstraat

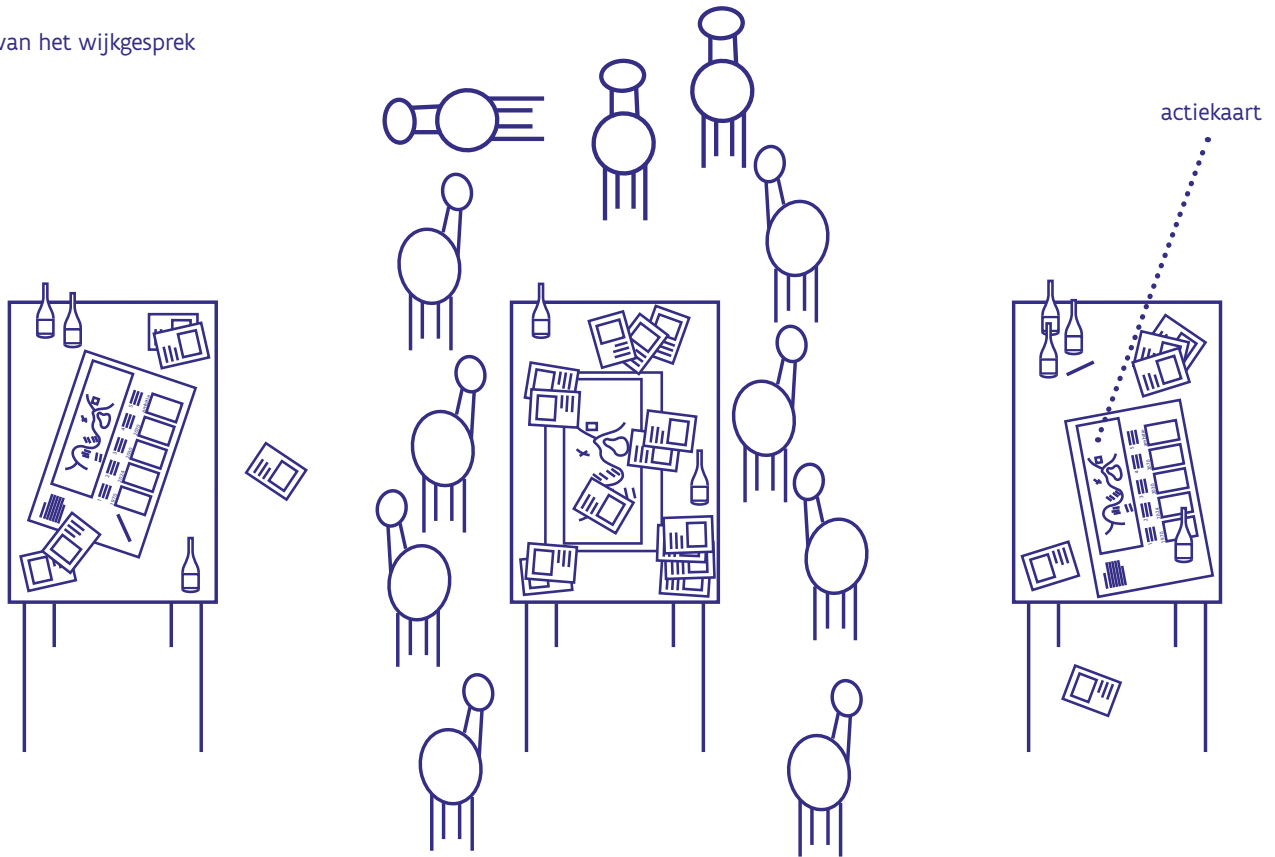
Transformaties, hefbomen en ambities vermeld door de gespreksleiders (geen nieuwe fiche) of door de bewoners (wel nieuwe fiche)		heden / KT / LT / ambitie	nieuwe fiche
1	de ondiepe achtertuin	heden	neen
2	de onnatuurlijke erfafscheiding	heden	ja
3	de hoge erfafscheiding	heden	ja
4	de brede voortuin	heden	neen
5	de overbodige oprit	heden	neen
6	het bomenplan	KT	ja
7	de hoogstam parasol	KT	ja
8	de sociale haag	KT	ja
9	het onderhoudsarme wadiplan	KT	ja
10	de waterdoorlatende oprit	LT	neen
11	de gedeelde voortuinwadi	LT	ja
12	de brede landschapsvoortuin	ambitie	neen

Wat de drie gesprekken duidelijk maken, is dat heel wat bewoners plannen hebben om hun voortuin aan te pakken. Tot onze verrassing vinden ze het geen probleem om met hun burensamen te werken. Hier hadden we meer weerstand verwacht. Een derde vaststelling is dat de bewoners vooral terugvallen op lokale aannemers (bv. een buurman daklegger, een buurman tuinman) en lokale voorbeelden. Zo heeft een van de deelnemers ooit een prijs gewonnen met zijn voortuin en is iedereen het erover eens dat zijn tuin prachtig is.

5.3 FASE 3: VERWERKING GROENPARK

In deze fase verwerken we alle input uit de drie wijkgesprekken tot een reeks wijkprojecten. Deze wijkprojecten moeten het draagvlak bij bewoners in kaart brengen om bij te dragen aan de grotere ambitie, namelijk de brede landschapsvoortuin. We hadden daarnaast een eigen agenda: hoe kunnen we deze ambitie oprekken en niet alleen inzetten op wateroverlast en biodiversiteit, maar bijvoorbeeld ook op zorg? Of betaalbaar wonen? Met andere woorden, hoe kunnen we ook de link leggen met andere ambities?

fig. 49
na afloop van het wijkgesprek

Om deze wijkprojecten uit te tekenen, hebben we de projectreeksen die we eerder selecteerden vertaald in drie wijkprojecten. Het schetsontwerp is een grafische voorstelling van elke brede landschapsvoortuin. Het is een 'technische' tekening met precieze afmetingen en materiaalkeuzes. Het actieplan bestaat uit volledig uitgewerkte fiches, die moeten aanzetten tot concrete transformaties. Door tijdsdruk zijn deze documenten uitgewerkt zonder medewerking van het ontwerpteam. Wel is er zo goed mogelijk rekening gehouden met de principes uit het raamwerk dat dit ontwerpteam opge-maakt heeft voor de wijk

Elk schetsontwerp vertrekt van een reeks fiches: sommigen hadden we vooraf geselecteerd, anderen ontwikkelden we na afloop van het gesprek. Voor elke fiche maakten we een onderscheid tussen hefboom, sociale transformatie en ruimtelijke transformatie. Daarnaast bepaalden we wie de trek-ker zou moeten zijn en wie betrokken zou moeten worden. We definieerden voor elke fiche een stappenplan en bepaalden een precieze volgorde tussen alle fiches.

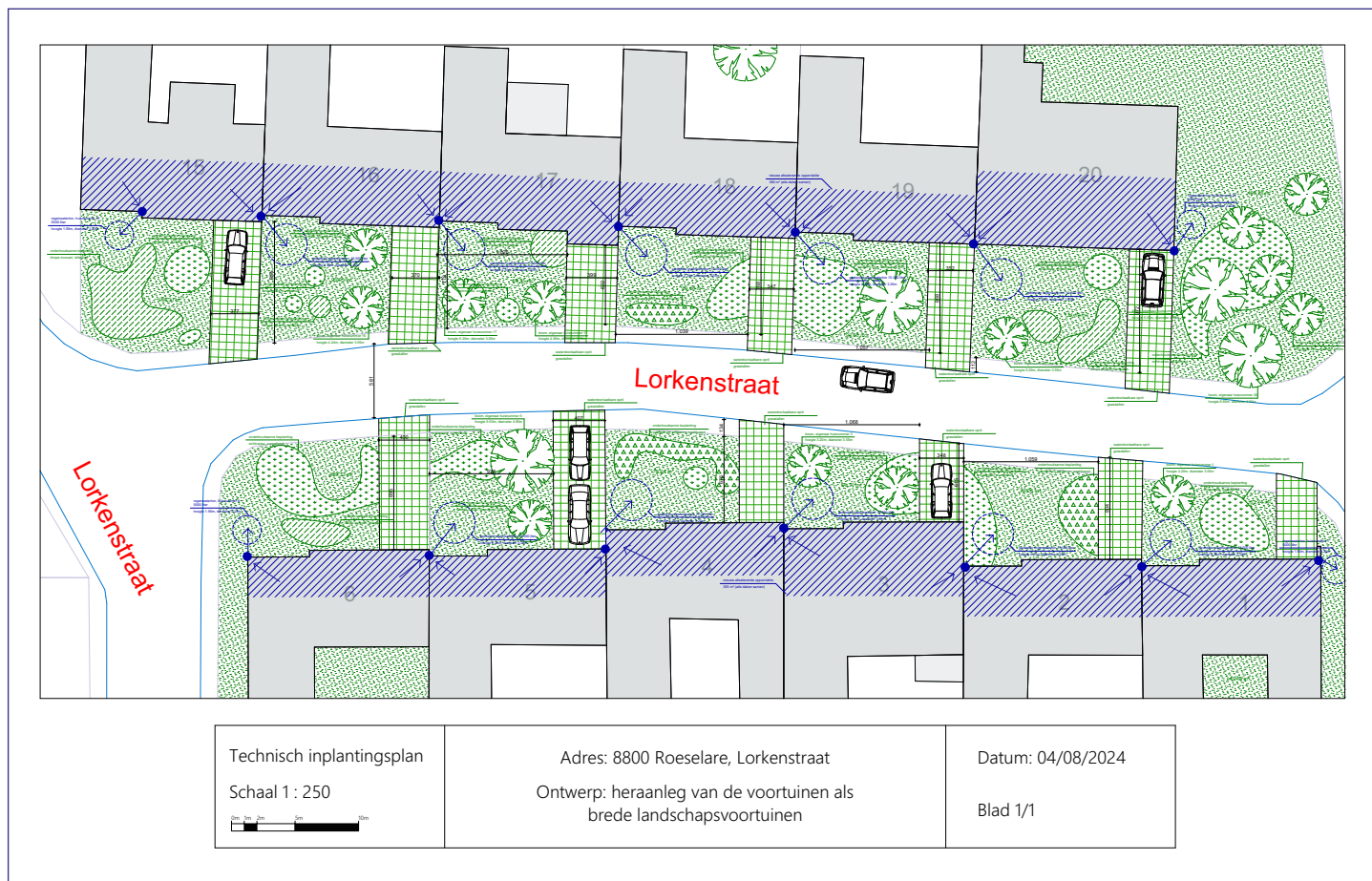

fig. 50
Wijkproject 1: het project van de Lorkenstraat

Wijkproject 1: Lorkenstraat

De ambitie van dit wijkproject is het verhogen van biodiversiteit. De bewoners van de Lorkenstraat maken samen één plan op voor al hun voortuinen en voeren dit vervolgens stap voor stap uit. Daarnaast investeren ze in grote regenwaterputten die het water tijdelijk kunnen bufferen tijdens hevige regenbuien.

Onderstaande hefbomen (donker), sociale transformaties (licht) en ruimtelijke transformaties (wit) zijn van toepassing in het wijkproject. De tijdlijn geeft de precieze volgorde weer van de transformaties (boven: korte termijn, onder: lange termijn).

fig. 51
projectreeks wijkproject 1,
korte termijn>

fig. 52
projectreeks wijkproject 1,
lange termijn>

Het overzicht suggereert dat het goed is om in stappen te werken. In een eerste stap hebben bewoners vooral nood aan advies. Ofwel van een lokale expert, ofwel van de gemeente. In een tweede stap doen de bewoners kleine ingrepen. In een derde stap beginnen ze aan grotere ingrepen. Daarvoor hebben ze extra ondersteuning nodig in de vorm van subsidies of logistieke ondersteuning. Met elke stap groeit de expertise van de bewoners en van de lokale overheid.

	transformatie	hefboom / sociaal / ruimtelijk	Rol bewoners	Rol gemeente
1	de wijkgroen adviseur	hefboom	Straatsessies organiseren	Informeren
2	het biodiverse onderhouds-arme plantenassortiment	hefboom	Intekensessie organiseren	Informeren
3	de witte waterton	ruimtelijk	Wijksessie & intekensessies organiseren	Informeren & ontzorgen (groeps-aankoop inclusief installatie)
4	de brede landschapsvoortuin	ruimtelijk	Wijksessie & intekensessies organiseren	Informeren & ontzorgen
5	de archipel van kerktoerenbomen	ruimtelijk	Wijksessie & intekensessies organiseren	Informeren & ontzorgen (groeps-aankoop inclusief aanplant)
6	de waterdoorlatende oprit	ruimtelijk	Demotuin, wijksessie & intekensessies organiseren	Informeren, begeleiden, ontzorgen & subsidiëren
7	de overstort regenwaterput	ruimtelijk	Uitnodigen experten, wijksessies & intekensessies organiseren	Begeleiden, ontzorgen & subsidiëren
8	de burenpomp	ruimtelijk	Uitnodigen experten, wijksessies & intekensessies organiseren	Begeleiden, ontzorgen & subsidiëren

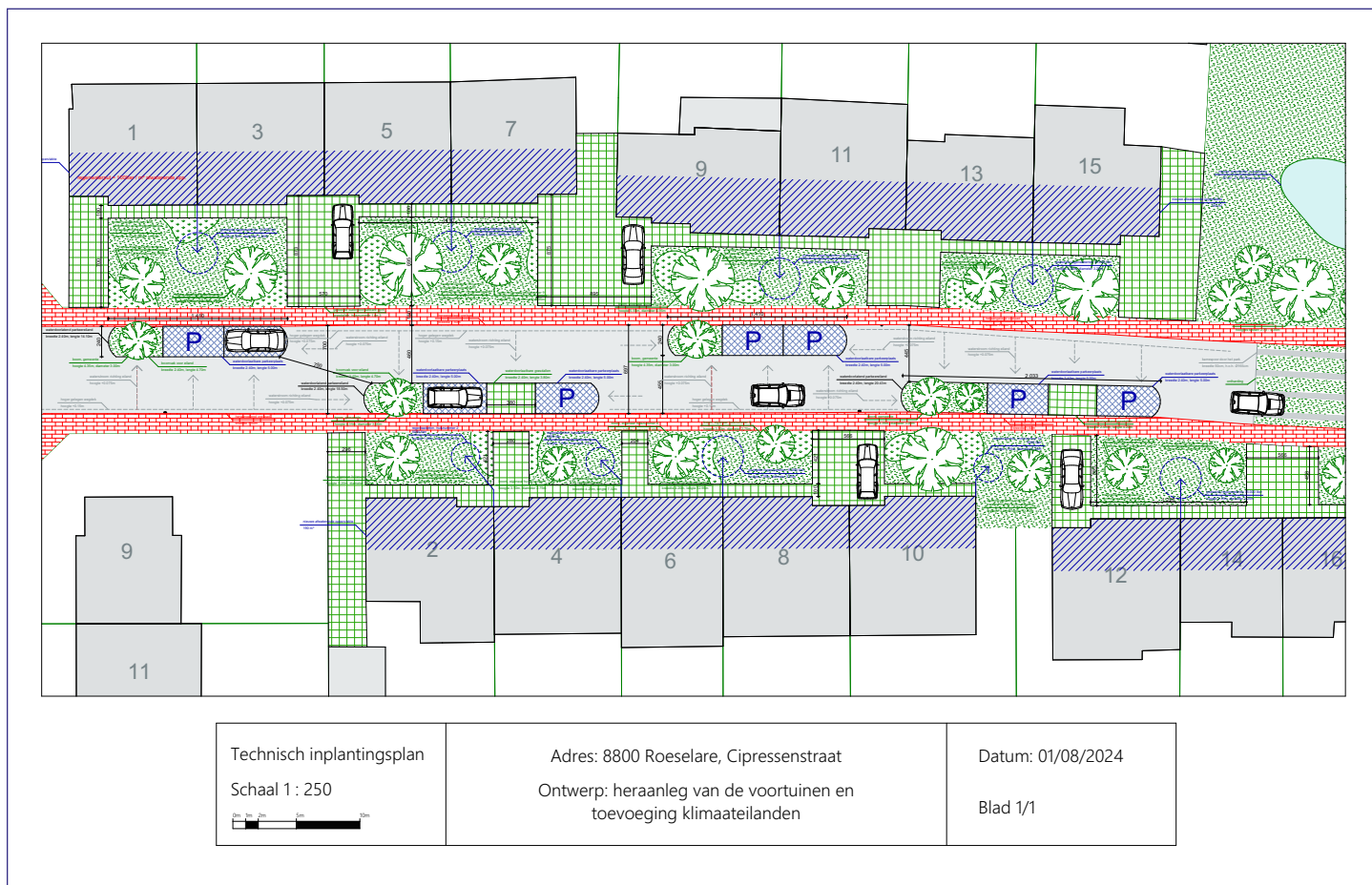

fig. 53
wijkproject 2: het project
van de Cipressenstraat

Wijkproject2: de Cipressenstraat

Dit wijkproject zet in op het maximaal vergroenen van de voortuinen door de auto zoveel mogelijk op de straat te parkeren. Tijdens het jaarlijkse 'graspleinfeest' steken burens samen de handen uit de mouwen en wordt er gesnoeid en geplant.

Onderstaande hefbomen (donker), sociale transformaties (licht) en ruimtelijke transformaties (wit) zijn van toepassing in het wijkproject. De tijdlijn geeft de precieze volgorde weer van de transformaties (boven: korte termijn, onder: lange termijn).

fig. 54
projectreeks wijkproject 2, korte termijn

fig. 55
projectreeks wijkproject 2, lange termijn

Het actieplan van de Lorkenstraat bestaat uit acht transformaties. Ook hier groeit de expertise van de bewoners en de lokale overheid met elke stap.

	transformatie	hefboom / sociaal / ruimtelijk	Rol bewoners	Rol gemeente
1	de tuinier die helpt	hefboom	Straatsessies organiseren	Informeren
2	het jaarlijkse graspleinfeest	hefboom	Intekensessie organiseren	Informeren
3	onkruid kan ook mooi zijn	ruimtelijk	Demotuin, wijk-sessie & intekensessies organiseren	Informeren, begeleiden & ontzorgen (groepsaankoop)
4	de voetpadboom	ruimtelijk	Wijkessie & intekensessies organiseren	Informeren & ontzorgen
5	het groene parkeereiland	ruimtelijk	Wijkessie & intekensessies organiseren	Informeren & ontzorgen
6	de brede landschapsvoortuin	ruimtelijk	Wijkessie & intekensessies organiseren	Informeren & ontzorgen
7	de harmonieuze groene straat	ruimtelijk	Wijkessies organiseren	Informeren
8	wonen in de Collivijverbeek	ruimtelijk	Uitnodigen experts, wijkessies & intekensessies organiseren	Begeleiden, ontzorgen & subsidiëren (groepsaankoop & aanplant)

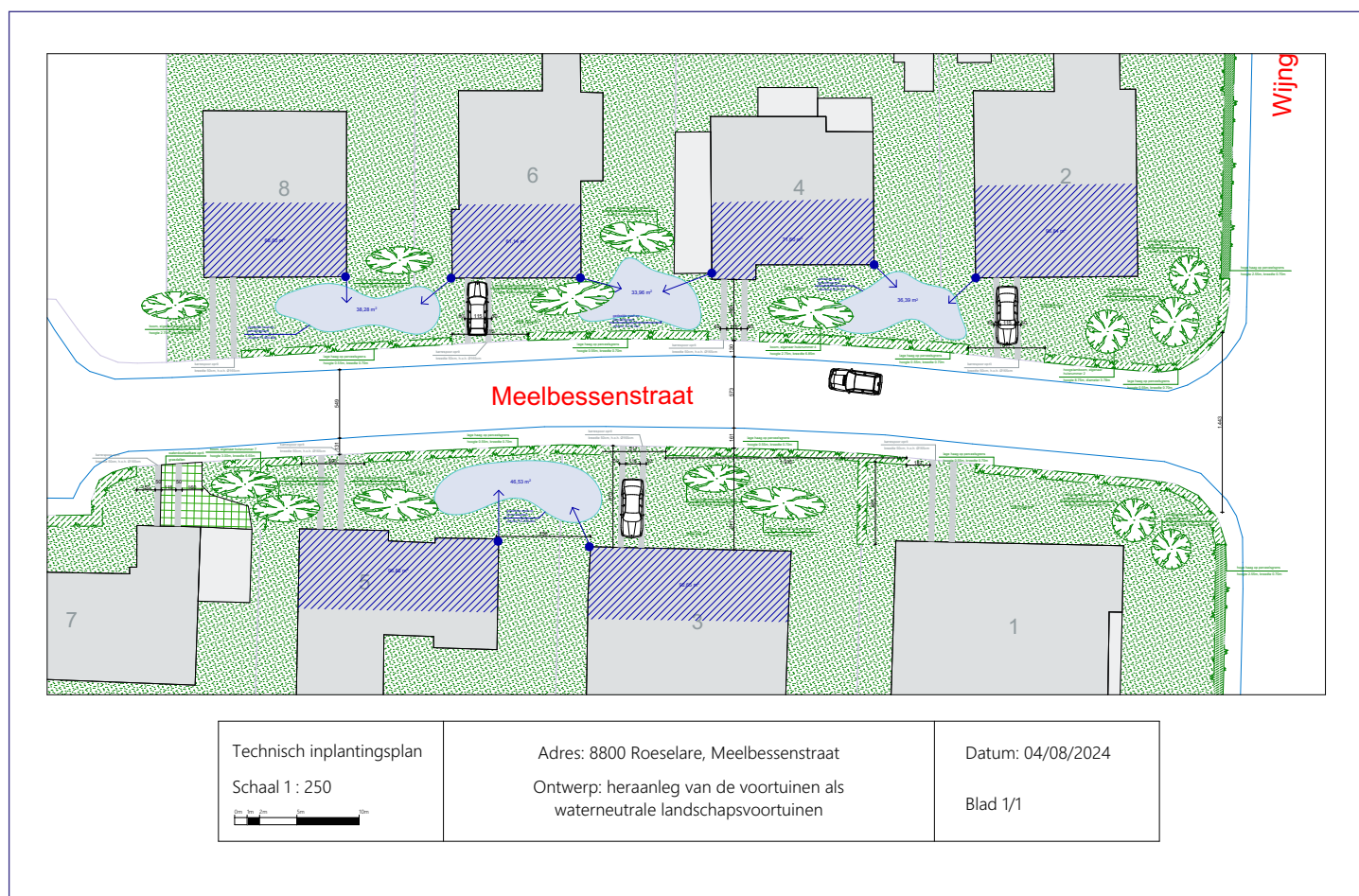

fig. 56
Wijkproject 3: het project van de
Meelbessenstraat

Wijkproject2: de Meelbessenstraat

Dit wijkproject stelt voor om grote wadi's aan te leggen in de voortuinen. Deze zorgen niet alleen voor een betere waterinfiltratie maar verhogen ook de biodiversiteit in de wijk.

Onderstaande hefbomen (donker), sociale transformaties (licht) en ruimtelijke transformaties (wit) komen allemaal uit het wijkgesprek en passen in het wijkproject. De tijdlijn geeft de precieze volgorde weer van de transformaties (boven: korte termijn, onder: lange termijn).

fig. 57
projectreeks wijkproject 3,
korte termijn

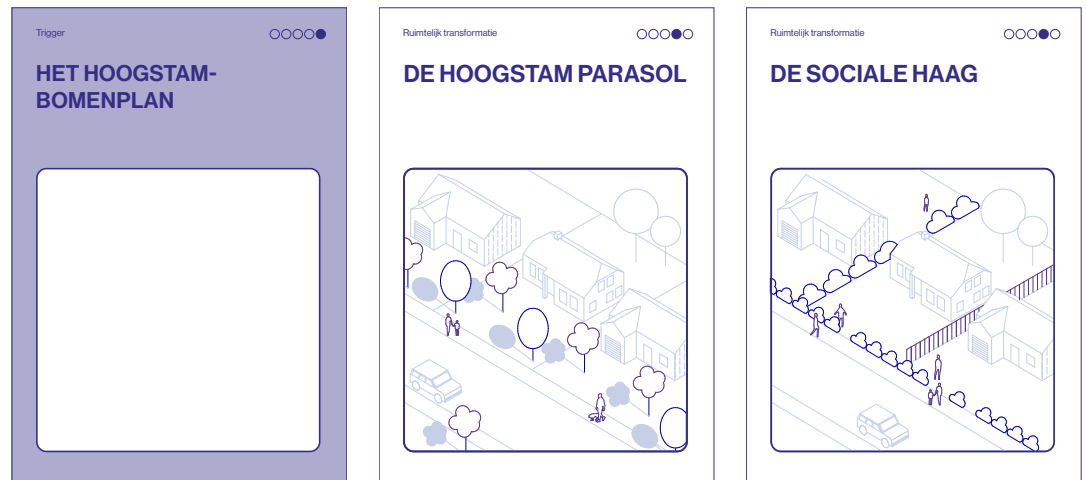
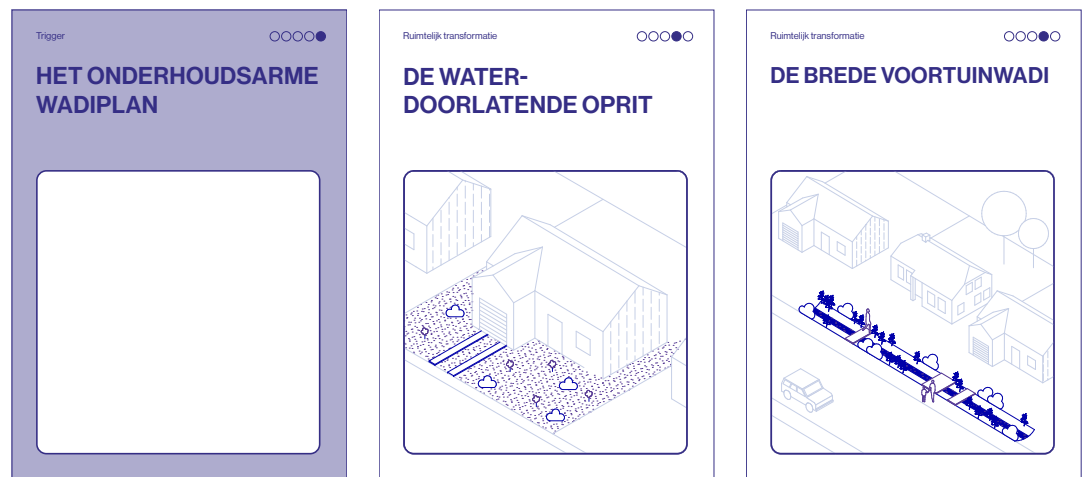

fig. 58
projectreeks wijkproject 3,
lange termijn

Het actieplan van de Meelbessenstraat bestaat uit zes transformaties. Ook hier groeit de expertise van de bewoners en de lokale overheid met elke stap.

	transformatie	hefboom / sociaal / ruimtelijk	Rol bewoners	Rol gemeente
1	het hoogstambomenplan	hefboom	Straatsessies organiseren	Informeren
2	de hoogstam parasol	ruimtelijk	Intekensessie organiseren	Informeren & ontzorgen (groepsaankoop inclusief aanplant)
3	de sociale haag	ruimtelijk	Intekensessies organiseren	Informeren & ontzorgen (groepsaankoop inclusief opruim)
4	het onderhoudsarme wadiplan	hefboom	Straatsessies & intekensessies organiseren	Informeren, begeleiden & ontzorgen (groepsaankoop inclusief aanplant)
5	de waterdoorlatende oprit	ruimtelijk	Demotuין, wijk-sessie & intekensessies organiseren	Informeren, begeleiden, ontzorgen & subsidiëren
6	de brede voortuinwadi	ruimtelijk	Demotuין, wijk-sessie & intekensessies organiseren	Informeren, begeleiden, ontzorgen & subsidiëren

De drie wijkprojecten geven elk een aanzet voor concrete ingrepen in wijk Groenpark. Zoals eerder aangegeven was er geen tijd om deze door te nemen met het ontwerpteam. Ze moeten dan ook gelezen worden als ruwe actieplannen voor de introductie van brede landschapstuinen in drie straten. Een volgend gesprek kan zich richten op de eerste fiches van elk actieplan. Daar valt direct op dat ze steeds beginnen met het organiseren van een infosessie. Bij dit gesprek moeten minimaal de voorzitter van de bewonersvereniging, de groenmanager van de gemeente en een lokale tuinexpert aanwezig zijn. Het doel is een eenvoudig draaiboek voor de infosessie op te stellen: wie, wat, waarom, waar en wanneer. Omdat dit het enige doel is, zijn fiches en onderleggers niet nodig.

Waar je de aanpak van een wijkgesprek wel nog voor zou kunnen gebruiken, is voor de infosessie zelf. Dit is in principe een verkennend wijkgesprek: een moment waarop bewoners een eerste keer kennismaken met het idee van een biodiverse onderhoudsarme voortuin, een hoogstambomenplan of het planten van 'onkruid'. Zo'n type gesprek organiseerden we in Wondelgem, zij het dat we toen een bredere focus hadden. Een tweede verschil met Wondelgem is dat wij deze keer niet langer de gespreksleiders zullen zijn, maar dat bewoners en lokale ambtenaren deze rol zullen opnemen.

6

FICHES

RUIMTELIJKE TRANSFORMATIE

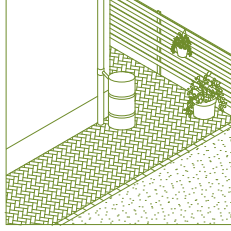
DE BURENPOMP

1	Titel	DE BURENPOMP
2	Beschrijving	Een pomp op een collectieve regenwaterput, ergens in de straat, doet ons niet inzien. De afwatering is groot. Waarom geen pomp individueel, tussen 2 buren, aangelegd op een kleine regenwaterput. Zo kunnen we onze bloeddien vooruit water geven als het lang niet geregnet heeft.
3	Schaal	- percel - wijk - overzicht - overzicht
4	Trekkerij	- bevoorrecht - bevoorrecht - lokale overheid - hogere overheid - andere
5	Hoofdrisicopers	alle bewoners met een regenwaterput in de vooruren
6	Instrumenten	
7	Stappengplan	de bewonersvereniging nodig is om te laten weten dat de gemeente wil met een maatregel in het ontwerp van de bewoners
8	Looptijd	- verleden - heden - naar toekomst - naar toekomst
9	Doel / winst	
10	Wat als	
11	Voorbeeld	
12	Bron	Rossetone

RUIMTELIJKE TRANSFORMATIE

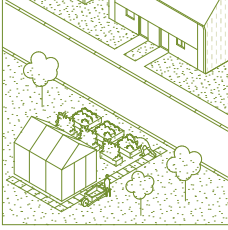
DE BURENWATERTON

1	Titel	DE BURENWATERTON
2	Beschrijving	In heel veel buren staat een regenwaterfont. Die zijn aangelegd op de regenwaterput. De bewoners gebruiken dit om hun bomen en groen water te geven in droge periodes. Ze kunnen ongeveer een week mee. Dat.
3	Schaal	- percel - wijk - overzicht - overzicht
4	Trekkerij	- bevoorrecht - bevoorrecht - lokale overheid - hogere overheid - andere
5	Hoofdrisicopers	de bomengroep
6	Instrumenten	eigen initiatief
7	Stappengplan	
8	Looptijd	- verleden - heden - naar toekomst - naar toekomst
9	Doel / winst	
10	Wat als	
11	Voorbeeld	
12	Bron	foruuren

RUIMTELIJKE TRANSFORMATIE

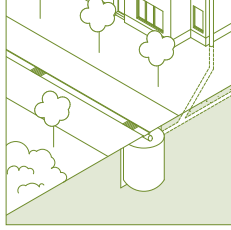
DE BUURTMOESTUIN

1	Titel	DE BUURTMOESTUIN
2	Beschrijving	Een plek waar we samen kunnen tuinieren, maar ook kaffen drinken, koken, etc. Moeten kan de school ook een gebruik van maken.
3	Schaal	- percel - wijk - overzicht - overzicht
4	Trekkerij	- bevoorrecht - bevoorrecht - lokale overheid - hogere overheid - andere
5	Hoofdrisicopers	gemeente voor de aanpak van de grond. Bewoners helpen
6	Instrumenten	misschien kan de de water-energie-groen adviseur helpen bij de opzet?
7	Stappengplan	
8	Looptijd	- verleden - heden - naar toekomst - naar toekomst
9	Doel / winst	
10	Wat als	
11	Voorbeeld	
12	Bron	Bronnen

RUIMTELIJKE TRANSFORMATIE

DE COLLECTIEVE REGENWATERPUT

1	Titel	DE COLLECTIEVE REGENWATERPUT
2	Beschrijving	De gemeente heeft een regenwaterput onder de straat gebouwd en alle regenwater wordt naar de voorste helft van de straat terug aangevoerd. Als het droog is, kunnen we met het aft water de bomen en struiken water geven.
3	Schaal	- percel - wijk - overzicht - overzicht
4	Trekkerij	- bevoorrecht - bevoorrecht - lokale overheid - hogere overheid - andere
5	Hoofdrisicopers	
6	Instrumenten	een initiatief van de gemeente om tegemoet te komen aan de wateroverlast en droogte
7	Stappengplan	
8	Looptijd	- verleden - heden - naar toekomst - naar toekomst
9	Doel / winst	
10	Wat als	
11	Voorbeeld	
12	Bron	Bronnen

HEFBOOM

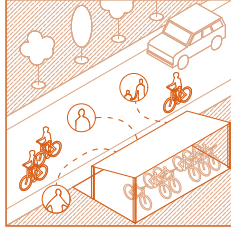
DE DEELAUTO

1	Titel	DE DEELAUTO
2	Beschrijving	Als auto's niet gebruikt worden, worden ze vaak in de straat geparkeerd. Het kan zijn dat de auto's niet worden gebruikt.
3	Schaal	- percel - wijk - overzicht - overzicht
4	Trekkerij	- bevoorrecht - bevoorrecht - lokale overheid - hogere overheid - andere
5	Hoofdrisicopers	
6	Instrumenten	
7	Stappengplan	
8	Looptijd	- verleden - heden - naar toekomst - naar toekomst
9	Doel / winst	
10	Wat als	
11	Voorbeeld	
12	Bron	Wondelgen

HEFBOOM

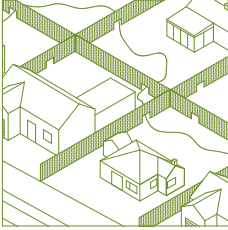
DE DEELFIETS

1	Titel	DE DEELFIETS
2	Beschrijving	De fietsen zijn publiek toegankelijk. De fietsen die niet worden gebruikt, worden in de straat geparkeerd. Het kan zijn dat de fietsen niet worden gebruikt.
3	Schaal	- percel - wijk - overzicht - overzicht
4	Trekkerij	- bevoorrecht - bevoorrecht - lokale overheid - hogere overheid - andere
5	Hoofdrisicopers	
6	Instrumenten	
7	Stappengplan	
8	Looptijd	- verleden - heden - naar toekomst - naar toekomst
9	Doel / winst	
10	Wat als	
11	Voorbeeld	
12	Bron	Wondelgen

RUIMTELIJKE TRANSFORMATIE

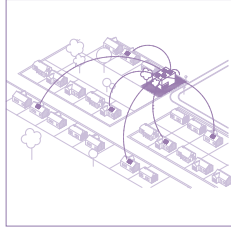
DE EGELTJES-DOORSTEEK

1	Titel	DE EGELTJES-DOORSTEEK
2	Beschrijving	Voor de zomer hebben we allemaal een kleine opening. Het kan zijn dat de opening niet wordt gebruikt.
3	Schaal	- percel - wijk - overzicht - overzicht
4	Trekkerij	- bevoorrecht - bevoorrecht - lokale overheid - hogere overheid - andere
5	Hoofdrisicopers	
6	Instrumenten	
7	Stappengplan	
8	Looptijd	- verleden - heden - naar toekomst - naar toekomst
9	Doel / winst	
10	Wat als	
11	Voorbeeld	
12	Bron	Rossetone

SOCIALE TRANSFORMATIE

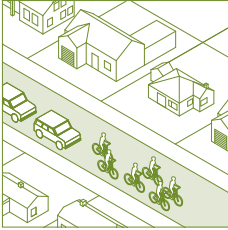
DE ENERGIE-COÖPERATIE

1	Titel	DE ENERGIE-COÖPERATIE
2	Beschrijving	Een groep buren heeft, samen met een energiecoöperatie, een coöperatieve organisatie. Deze coöperatie zorgt ervoor dat de buren hun energie kunnen delen.
3	Schaal	- percel - wijk - overzicht - overzicht
4	Trekkerij	- bevoorrecht - bevoorrecht - lokale overheid - hogere overheid - andere
5	Hoofdrisicopers	
6	Instrumenten	
7	Stappengplan	
8	Looptijd	- verleden - heden - naar toekomst - naar toekomst
9	Doel / winst	
10	Wat als	
11	Voorbeeld	
12	Bron	Wondelgen

RUIMTELIJKE TRANSFORMATIE

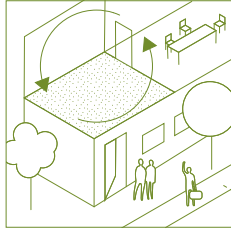
DE FIETSSTRAAT

1	Titel	DE FIETSSTRAAT
2	Beschrijving	Een fietsstraat is een straat die ingericht is als fietsstraat, maar waarop auto's nog wel mogen rijden.
3	Schaal	- percel - wijk - overzicht - overzicht
4	Trekkerij	- bevoorrecht - bevoorrecht - lokale overheid - hogere overheid - andere
5	Hoofdrisicopers	
6	Instrumenten	
7	Stappengplan	
8	Looptijd	- verleden - heden - naar toekomst - naar toekomst
9	Doel / winst	
10	Wat als	
11	Voorbeeld	
12	Bron	Wondelgen

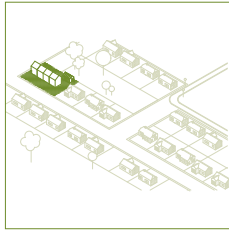
RUIMTELIJKE TRANSFORMATIE

DE FLEKKAMER

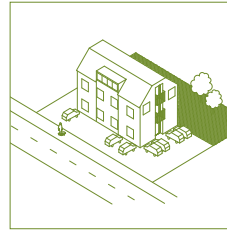

1	Titel	DE FLEKKAMER
2	Beschrijving	De buren hebben een kamer. Met de hulp van de gemeente heeft ze een kleine slaapkamer kunnen verhuren aan een student. De kamer is nu een slaapkamer.
3	Schaal	- percel - wijk - overzicht - overzicht
4	Trekkerij	- bevoorrecht - bevoorrecht - lokale overheid - hogere overheid - andere
5	Hoofdrisicopers	
6	Instrumenten	
7	Stappengplan	
8	Looptijd	- verleden - heden - naar toekomst - naar toekomst
9	Doel / winst	
10	Wat als	Wat als we onze kleine kamers niet aan studenten zouden verhuren, maar direct aan buren. Dan kunnen we mogelijk een kamer aan een ander geven.
11	Voorbeeld	
12	Bron	Rossetone

4 WONINGEN OP 2 PERCELEN

[illegible]

5 MET EEN TERUG- SPRINGENDE 6E

[illegible]

BICYCLE URBANISM

1	BICYCLE URBANISM	
2	De fietser moet een centrale rol krijgen in de wijk / stad	
3	- o mooie wijk - o klimaatbestuurs wijk - o diverse wijk - o blauwe/groene wijk	- o verbonden wijk - o zorgarme wijk - o energiebestuurs wijk
4	- o verpakking - o lokaal beleid - o bovenlokaal beleid	
5	- o korte termijn - o lange termijn	
6	SWOT	
7	Ruimte voor Gent	

CO-HOUSING OP 2 PERCELEN

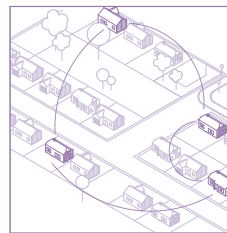

1	Titel	CO-HOUSING OP 2 PERCELEN
2	Beschrijving	Thema voor Anderen en jongeren: hebben we het gevoel naast ons gekocht? Zo kochten aanvankelijk alleen: maar waren als broeders!
3	Doelstelling	- o per seel - o straat - o wijk-overschrijdend
4	Trajecten/taak	- o bewoners - o lokale overheid - o hogere overheid - o bewonersvereniging - o hogere overheid - o andere
5	Besluitingsproces	
6	Instrumenten	
7	Stapplanen	
8	Leegtijdt	- o verleden - o natije toekomst - o verleden - o toekomst
9	Doel / winst	
10	Wat als...	Wat als we diversiteit aan type bewoners aanmoedigen (jonge gezinnen, starters, studenten, senioren) (om even diversiteit aan bewoningstypen te voorstaan)?
11	Voorschaaf	
12	Bron	Wondeloren

DE 15 MINUTEN BUURT

1	Titel	DE 15 MINUTENBUURT
2	Beschrijving	Bewoners moeten alle essentiële functies - winkels, kindertuin, scholen, gezondheidszorg, sport, cultuur en ontspanning - op maximum 15 minuten wandelen of fietsen kunnen vinden.
3	Thema	☐ milieu wijk ☐ verbonden wijk ☐ klimaatbuurste wijk ☐ zorgarme wijk ☐ diverse wijk ☐ blauwe wijk ☐ blauwgroene wijk
4	Trekker(s)	☐ verpakwing ☐ lokaal beleid ☐ bovenlokaal beleid
5	Looptijd	☐ korte termijn ☐ lange termijn
6	SWOT	
7	Bron	Pilotproject Ravensteinwijk, Texel

DE 2KM FAMILIE

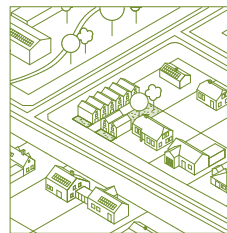

1	Tijds	DE ZKM FAMILIE
2	Beschrijving	Mijn ouders wonen 2 steden verder, mijn oudtante zit nu woon op 1 kilometer afstand van 1 kilometer. Niet met handig.
3	Schulds	- o periaal - o wijk
4	Rechtsal	- o wijk - o wijk overachtig
5	Rechtsal	- o bewoners - o bewonersoverweging - o lokale overheid - o hogere overheid - o andere
6	Rechtsal	
7	Instrumenten	
8	Stappenplan	
9	Levensij	- o verleden - o heden - o nabije toekomst - o verre toekomst
10	Dood / winst	
11	Wet als	
12	Voorbeeld	
13	Bron	Wolfsbergen

DE AUTOVRIJE WIJK

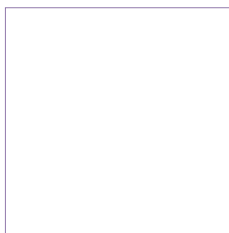
1	DE AUTOVRIJGE Wijk	
2	In de wijk komen erkef nog auto's voor laden en lossen.	
3	- o moeie wijk - o klimaatbuurste wijk - o diverse wijk - o blauwgroene wijk	- o verbonden wijk - o gezamenle wijk - o energiebewuste wijk
4	- o verkaveling - o lokaal beleid - o bovenlokaal beleid	
5	- o korte termijn - o lange termijn	
6	SWOT	
7	Pilottraject Ravenstelswijk, Teruren	

DE BETAALBARE (KLEINE) WONING

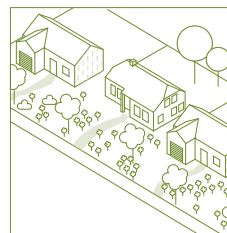
1	Titel	DE BETALBARE (KLEINE) WONING
2	Schets/beschrijving	Vier woning in bestaande rij van alsvestruwagassen ligger aan de zuidzijde 10% van het perceelsoppervlakte inkomende
3	Beschrijving	● perceel ● straat ● wijk ● wijk-overslaggebied
4	Textbaken(s)	● bestaande vestruwagassen ● lokale overheid ● hogere overheid ● hogere overheid ● andere
5	Naam/omschrijving(en)	
6	Instituut/omschrijving	
7	Stappengang	
8	Levenswijze	● verlaten ● herten ● natije toekomst ● verre toekomst
9	Doel / winst	
10	Wat als	
11	Voorbeeld	
12	Bron	Wondersbergen

DE BLOEMENGROEP

1	Titels	DE BLOEMENGROEP	
2	Beschrijving	In onze wijk is er een groep buren die in de lente over bloembollen praat. Als je wilt, dan zie je ook in de voorjaar.	
3	School	- o per school - o per klas	- o wijk - o wijk-overschrijdend
4	Thema's	- o biodiversiteit - o lokale overheid - o burgers overheid	- o bewonersoverleving - o sociaal overheid - o burgers
5	Hoofdperspectieven	bewoners	
6	Instrumenten	instructies kun je daarnaast advies geven over plannen aanbieden	
7	Stapplanen		
8	Langspijt	- o verliezen - o nabije toekomst	- o heden - o verre toekomst
9	Doel / winst		
10	Wet als		
11	Voorspel		
12	Bron	Binnen	

DE BREDE LANDSCHAPS- VOORTUIN

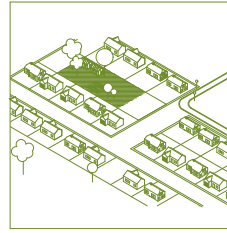

1	Titel	DE BREDE LANDSCHAPS- VOORTUIN
2	Beschrijving	in een brede landschapsvoortuin zijn gheen landschapsheden. De boomen van nummer 4 staat haar een klein deel in haar eigenheide. En die van nummer 6 zietten van toornst. Eens alle hagen weg zijn, ziet ze samen gheen landschap of het landschap ontdoet d'haer assenheit.
3	Scheel	● gheen ● straat ● wijk ● wijk-voortuinrijnd
4	Trekskeer	● bewoent ● vlakke overheid ● hogere overheid ● andere
5	Verhoudingscijfer	De brede landschapsvoortuin is een voortuin opnieuw aan te leggen
6	Interpretation	musiek kan de gemeente een cantant verspreiden ● de stad is een muziekant ● de wijkgenen adreuen maar een verspreiden op De bewoentvering of geroep of rijkdomsken. De gemeente is een muziekant van geroep bewoenters
7	Lengte	● wijk ● nabij lokus ● heien ● wijk lokus
8	Doel / wint	
9	Wiel	
10	Verhaal	
11	Bron	<i>Rustelare</i>

DE GARAGE-
BIBLIOTHEEK

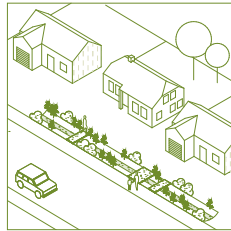
1	Titel	DE GARAGEBIBLIOTHEEK
2	Beschrijving	Een voorwoord kan je ook garage van het voorwoord gooien. In de boeken van de serie, die het meest verspreid is, kan je ook een auto vinden.
3	Schaal	☐ serieel ☐ wijk-overschrijvend
4	Trekkertijd	☐ breedvoerig ☐ besnoeiend ☐ andere
5	Hoofdinhoudsgegevens	☐ verhaal ☐ hogere overheid
6	Instrumenten	
7	Stapenplan	
8	Lengte/jij	☐ verleden ☐ nabije toekomst ☐ verre toekomst
9	Doel / winst	
10	Wat als	Wat als niet alleen boeken, maar ook factoren in werkelijkheid op hun plaats zijn? En misschien ook maar nog meer boeken.
11	Voorspel	
12	Iron	Wolfsplan

DE GEDEELDE TUIN

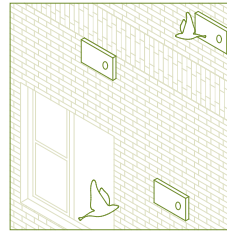
1	Titel	DE GEDEELDE TUIN
2	Beschrijving	Het huisboudt alomte kleine kinderen en hebben daarom bebeld om ook kinderen te maken. Zo is het meer plaats om samen te spelen. Over twee jaar zijn ze wel of even hoe hoger hangende planten.
3	Schaal	• breedte • diepte • breedte • diepte
4	Trekkanten	• gewicht • breedte • diepte • gewicht • breedte • diepte
5	Hoofdingangspalen	
6	Instrumentanten	
7	Stapenplanen	
8	Looppad	• verleden • natige toekomst • heden • verre toekomst
9	Doel / wint	
10	Wat als	
11	Voorbeeld	
12	Bev	Wandelgen

DE GEDEELDE VOORTUINWADI

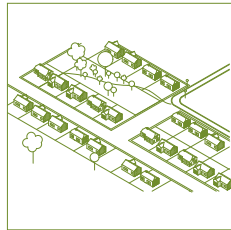

TITEL		DE GEDEELTE VOORTUUNWADI
1	Beschrijving	Een wad of meer intermitterend als een donker of zwart (zwart) water, omringd door een (kleine) oever, die draagbaar is voor voertuigen met een maximum draagvermogen van 1000 kg.
2	Schaal	0 per cel 1 stral 2 wijk 3 wijk overvloedig (rijp)
3	Textuur	0 blank overvloedig 1 blank overvloedig 2 blanke overvloedig 3 blanke overvloedig
4	Hoofdschakels	geleefde/overvloedig/bewoners
5	Instrumenten	0 wad of meer wad/overvloedig wad 1 wad of meer wad/overvloedig wad
6	Scheppingen	0 bewoner begint met een product 1 bewoner begint met een product 2 bewoner begint met een product 3 bewoner begint met een product
7	Leestijd	0 verleden 1 verleden 2 verleden 3 verleden
8	Dood / minst	0 wijk overvloedig 1 wijk overvloedig 2 wijk overvloedig 3 wijk overvloedig
9	Wat als	
10	Voerbeeld	
11	Bron	Rozelore

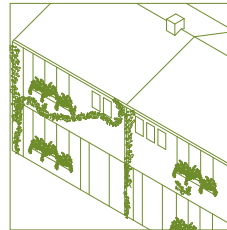
DE GEÏNTEGREERDE NESTKAST

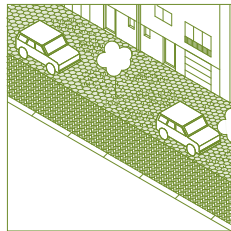
1	Titel	DE GEÏNTEGREERDE NESTKAST
2	Beschrijving	Er is rood aan ruitfistiek om phasmae vagen nachten en plaats te geven in een wijk. "Er zijn twee keer acht maanden om deze gratis te installeren". Het is niet mogelijk dat de rood geïntegreerde nachten worden."
3	Schaal	o percelen o wijk o straat o wijk over verschillende
4	Thema's	o bewoners o bewonersovername o kleine overheid o lokale overheid o leefwijze o andere
5	Hoofdoordelen	Bewoners zullen zich handhaven, de gemeente komt niet in beeld.
6	Innovaties	Wanneer de bewoners
7	Stappengplan	
8	Leerprijzen	o veriden o heden o nabije toekomst o verre toekomst
9	Duid / minst	
10	Wet als	
11	Voorspellen	
12	Brut	tenen

DE GROENE
DOORSTEEK

1	Titel	DE GROENE DOORSTEEK
2	Beschrijving	Zouden die twee huzen in een doorsteek naar heel achtergelegen binnenplaats (tintin) af kasje verder naar de volgende aap. Dat is niet alleen kous maar ook heel veel valbuig.
3	Schaak	- o parcel - o wijk - o straat - o wijk-overstrijding
4	Techniek	- o draad - o bouwconstructie - o kabels overhead - o hogere overhead - o draad? - o andere
5	Inhoudsopgaven	
6	Instrumenten	
7	Stappengplan	
8	Leestijp	- o verleden - o heden - o nabije toekomst - o verre toekomst
9	Doel / wist	
10	Wat als	
11	Verhaal	
12	Bron	Woldegen

DE GROENE
GEVELTUIN[illegible]

DE GROENE VOORTUINPARKING

1	Titel	DE GROENE VOORTUINPARKING
2	Beschrijving	Het aantal beschikbare parkeerplaatsen is vermindert om de groenere leefomgeving te behouden (zie hoofdstuk 9, par. 3.4.2) en om de aanpak van de overlast van de fietsers, 'Daarom moeten we onze voorkeuren heroverwegen. We willen nu kunnen stellen, dat we groenere leefomgeving willen. Dus dat zou nog wat groen is.' We hebben niet zo de behoefte aan een aanpak van fietsers.
3	Schaal	- o straat - o dwars - o dwars/overstrijpt gebied
4	Trekkekracht	- o slechtste - o slecht overvloed - o slecht - o slechtste - o slechtste - o slechtste
5	Hoofdprioriteiten	Deelnemers
6	Instrumenten	de gemeente kan een nog-nieuwsgierige aanpak uitwerken dat de verandering van leefomgeving kan worden zigtbaar
7	Stappentaken	
8	Leuswijze	- o verlaten - o nabije toekomst - o baden - o verre toekomst
9	Doel / winst	
10	Wat als	
11	Voorspeld	
12	Baan	Deelnemers

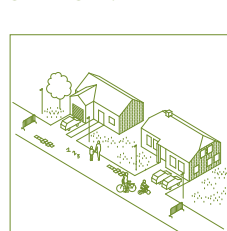
DE GROOTOUDER-
CHRÈCHE

1	Titels	DE GROOTOUDER-CHRECE
2	Beschrijving	Een avontuursgaaiend mijnverhaal van kinderen aan kinderen. Ze moeten ook de kinderen van de buurten mee! Gelukkig hebben ze een groot huis met een grote tuin.
3	Schijfnaam	● peraat ● straal ● wijp ● wijp-overschijfend
4	Inhoudsartikelen	● beaardigd ● lokale overheid ● hogere overheid ● beldij ● andere
5	Hoofdstukopgaven	
6	Instrumentanten	
7	Stappengaanplan	
8	Levenslijst	● verleden ● nabije toekomst ● heden ● verre toekomst
9	Deed / wilt	
10	Wet site	
11	Voorbeeld	
12	Breien	Wondsgem

DE HORIZON ZIEN

1	Titel	DE HORIZON ZIEN
2	Beschrijving	"Ik moet de horizon kunnen zien. Als ik door de wijk wandel. Anders wil ik <i>me hier niet meer thuis. Dan wordt het te stoei</i> ."
3	Thema	- o moete wijk - o verbonden wijk - o klimaatrobuuste wijk - o zorgzame wijk - o diverse wijk - o energiebewuste wijk - o blauwgroene wijk
4	Trekkers	- o verkaveling - o lokaal beleid - o bovenlokaal beleid
5	Looptijd	- o korte termijn - o lange termijn
6	SWOT	
7	Bron	Wandelgym

DE (INFORMELE) SPEELSTRAAT

[illegible]

SOCIALE TRANSFORMATIE

DE JAARLIJKSE SNOEIDAG

1 Titel

DE JAARLIJKSE SNOEIDAG

2 Beschrijving

Een (of twee) dagen (per jaar) werken alle bewoners van de straat samen in hun tuin. En waarom ook niet onderhouden ze samen het straatgras?

3 Schaal

percelen

straat

wijk

wijk-overschrijdend

4 Trekker(s)

bewoners

lokale overheid

andere

bewonersvereniging

hogere overheid

andere

5 Hoofddoelstellingen

de leden van de snoeigratiegroep aangemoedigen met haast en enthousiasme

6 Instrumenten

misschien kan de gemeente voor een container zorgen, voor afval het straatgras

7 Stappengplan

8 Loopstijl

verleiden

natelijke toekomst

heden

verre toekomst

9 Doel / winst

10 Wat als

11 Voorbeeld

12 Bron

terruuren

RUIMTELIJKE TRANSFORMATIE

DE JEUGD-ONTMOETINGSPLEK

1 Titel

DE JEUGD-ONTMOETINGSPLEK

2 Beschrijving

Aan de rand van onze wijk ligt een buskruishek. In de zomer zit het daar elke avond vol jongeren. De gemeente plaatst er dan extra banken om aan te sluiten.

3 Schaal

percelen

straat

wijk

wijk-overschrijdend

4 Trekker(s)

bewoners

lokale overheid

andere

bewonersvereniging

hogere overheid

andere

5 Hoofddoelstellingen

6 Instrumenten

7 Stappengplan

8 Loopstijl

verleiden

natelijke toekomst

heden

verre toekomst

9 Doel / winst

10 Wat als

Wat als jongeren meer mochten naderen naar plaatsing van hun plek? Ze denken nu al bang van een afval in een drukke straat.

11 Voorbeeld

12 Bron

Wondsgem

HEFBOOM

DE (TEST) KNIP

1 Titel

DE (TEST) KNIP

2 Beschrijving

Omstreeks 10 uur 's ochtts over nalen, gaan we het gemeentehuis. Volgens de gemeentebestuurder van straat wordt het autoverkeer niet meer doorkan. En vervolgens maken we de impact op de rest van de wijk.

3 Schaal

percelen

straat

wijk

wijk-overschrijdend

4 Trekker(s)

bewoners

lokale overheid

andere

bewonersvereniging

hogere overheid

andere

5 Hoofddoelstellingen

6 Instrumenten

7 Stappengplan

8 Loopstijl

verleiden

natelijke toekomst

heden

verre toekomst

9 Doel / winst

10 Wat als

11 Voorbeeld

12 Bron

Wondsgem

RUIMTELIJKE TRANSFORMATIE

DE LAADPAAL

1 Titel

DE LAADPAAL

2 Beschrijving

Een laadpaal voor het opladen van elektrische auto's. Deze kan op het terrein van de wijk. Liefst op een bestaande parking.

3 Schaal

percelen

straat

wijk

wijk-overschrijdend

4 Trekker(s)

bewoners

lokale overheid

andere

bewonersvereniging

hogere overheid

andere

5 Hoofddoelstellingen

6 Instrumenten

7 Stappengplan

8 Loopstijl

verleiden

natelijke toekomst

heden

verre toekomst

9 Doel / winst

10 Wat als

11 Voorbeeld

12 Bron

Wondsgem

HEFBOOM

DE LAGE EMISSIEZONE

1 Titel

DE LAGE EMISSIEZONE

2 Beschrijving

Een lage-emissiezone (LEZ) is een afgebakend gebied waarin bepaalde voertuigen niet binnen mogen of slechts onder bepaalde voorwaarden, omstreeks 10 uur 's ochtts over nalen, gaan we het gemeentehuis. Volgens de gemeentebestuurder van straat wordt het autoverkeer niet meer doorkan. En vervolgens maken we de impact op de rest van de wijk.

3 Schaal

percelen

straat

wijk

wijk-overschrijdend

4 Trekker(s)

bewoners

lokale overheid

andere

bewonersvereniging

hogere overheid

andere

5 Hoofddoelstellingen

6 Instrumenten

7 Stappengplan

8 Loopstijl

verleiden

natelijke toekomst

heden

verre toekomst

9 Doel / winst

10 Wat als

11 Voorbeeld

12 Bron

Wondsgem

RUIMTELIJKE TRANSFORMATIE

DE MOBIELE (ZORG) UNIT

1 Titel

DE MOBIELE (ZORG) UNIT

2 Beschrijving

Tegenwoordig kan je afval heel veel variëren. Alleen omstreeks 10 uur 's ochtts over nalen, gaan we het gemeentehuis. Volgens de gemeentebestuurder van straat wordt het autoverkeer niet meer doorkan. En vervolgens maken we de impact op de rest van de wijk.

3 Schaal

percelen

straat

wijk

wijk-overschrijdend

4 Trekker(s)

bewoners

lokale overheid

andere

bewonersvereniging

hogere overheid

andere

5 Hoofddoelstellingen

6 Instrumenten

7 Stappengplan

8 Loopstijl

verleiden

natelijke toekomst

heden

verre toekomst

9 Doel / winst

10 Wat als

11 Voorbeeld

12 Bron

Wijkspreek Wondsgem

AMBITIE

DE NATUUR-INCLUSIEVE WIJK

1 Titel

DE NATUUR-INCLUSIEVE WIJK

2 Beschrijving

De gemeente wil een natuurinclusieve wijk. Dit betekent dat er in de wijk een plek is waar bewoners kunnen komen om te werken aan de natuur. Dit kan op een bestaande plek of op een nieuwe plek. De gemeente wil een natuurinclusieve wijk. Dit betekent dat er in de wijk een plek is waar bewoners kunnen komen om te werken aan de natuur. Dit kan op een bestaande plek of op een nieuwe plek.

3 Thema

moderne wijk

moderne wijk

moderne wijk

moderne wijk

moderne wijk

moderne wijk

moderne wijk

moderne wijk

4 Trekker(s)

bewoners

lokale overheid

andere

bewonersvereniging

hogere overheid

andere

5 Loopstijl

verleiden

natelijke toekomst

heden

verre toekomst

6 SWOT

7 Bron

Ruimte voor Gent

RUIMTELIJKE TRANSFORMATIE

DE NATUURLIJKE PARKEEROBSTAKELS

1 Titel

DE NATUURLIJKE PARKEEROBSTAKELS

2 Beschrijving

Auto's zijn veel te snel in onze wijk. Daarom staan er nog meer verkeerslichten. Maar de gemeente plant om de wijk te veranderen door natuurlijke obstakels. Dit kan op een bestaande plek of op een nieuwe plek.

3 Schaal

percelen

straat

wijk

wijk-overschrijdend

4 Trekker(s)

bewoners

lokale overheid

andere

bewonersvereniging

hogere overheid

andere

5 Hoofddoelstellingen

gemeente

6 Instrumenten

7 Stappengplan

8 Loopstijl

verleiden

natelijke toekomst

heden

verre toekomst

9 Doel / winst

10 Wat als

11 Voorbeeld

12 Bron

terruuren

RUIMTELIJKE TRANSFORMATIE

DE NATUURLIJKE SPEELTUIN

1 Titel

DE NATUURLIJKE SPEELTUIN

2 Beschrijving

Er zijn de laatste jaren heel veel jongeren in onze wijk komen wonen. Een speeltuin zou dan ook welkom zijn. Maar de wijk is niet met natuurlijke materialen. Daarom ontbreekt er een speeltuin om de wijk te veranderen.

3 Schaal

percelen

straat

wijk

wijk-overschrijdend

4 Trekker(s)

bewoners

lokale overheid

andere

bewonersvereniging

hogere overheid

andere

5 Hoofddoelstellingen

gemeente

6 Instrumenten

7 Stappengplan

8 Loopstijl

verleiden

natelijke toekomst

heden

verre toekomst

9 Doel / winst

10 Wat als

11 Voorbeeld

12 Bron

terruuren

RUIMTELIJKE TRANSFORMATIE

DE NATUURLIJKE TUINAFLUITING

1 Titel

DE NATUURLIJKE TUINAFLUITING

2 Beschrijving

De meeste bewoners komen hier voor de rust. Het is een plek waar bewoners kunnen komen om te werken aan de natuur. Dit kan op een bestaande plek of op een nieuwe plek.

3 Schaal

percelen

straat

wijk

wijk-overschrijdend

4 Trekker(s)

bewoners

lokale overheid

andere

bewonersvereniging

hogere overheid

andere

5 Hoofddoelstellingen

bewoners plannen, de gemeente levert de planten

6 Instrumenten

zonder een auto's zullen niet veel bewoners de wijk verlaten

7 Stappengplan

misschien kan de gemeente ook jaarlijks een container komen plaatsen om het straatgras in te verzamelen

8 Loopstijl

verleiden

natelijke toekomst

heden

verre toekomst

9 Doel / winst

10 Wat als

11 Voorbeeld

12 Bron

terruuren

DE NIET-RENOVEERBARE WONING

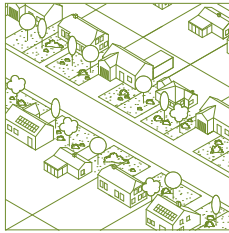

Titel	DE NIET-RENOVEERBARE WONING	
2 Beschrijving	Op zoek naar de staat staat van grote villa, is vernieuwd gebouwd begin jaren 80. De staat is goed. Maar nimmer is gesprongen naar omhoog voor de staat de toekomst	
3 School	● percek ● wijk	● wijk ● wijk
4 Toekomst	● toernooit ● toernooit overheid ● toernooit	● toernooit ● toernooit overheid ● toernooit
5 Hoofdstukgetallen		
6 Instrumenten		
7 Stapplanning		
8 Lengte	○ verleden ○ nabije toekomst	● heden ● verre toekomst
9 Doel / winst		
10 Wat als		
11 Voorbeeld		
12 Bron	Woningdijem	

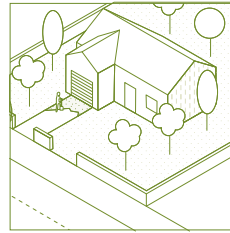
DE NIEUWE BUUR
DIE AANBELT

[illegible]

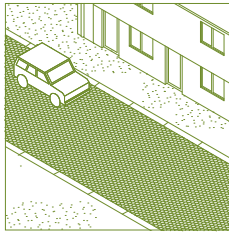
DE ONDERHOUDSARME BIODIVERSE TUIN

[illegible]

DE ONTHARDE OPRIT

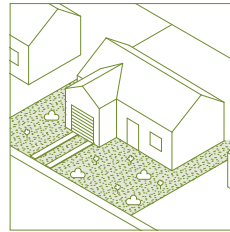
[illegible]

DE ONTHARDE STRAAT

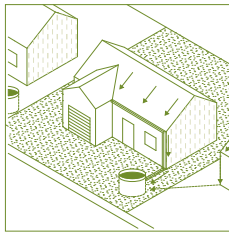
1	Titel	DE ONTHARDE STRAAT
2	Beschrijving	De gemeente heeft het voorstel jaar aan aantal parkeringsplaatsen vergroot met vierhonderd plaatsen en bomen. "Dood stadhoudt de natuur is enkel tegelijk dat er nu geen plaats meer is voor de nodige groen (beplant) te vermeerzen"
3	Schakel	• wijk • EFRA • wijk overzichtsgebied
4	Thema's	• bereikbaarheid • lokale overheid • leef tijd • anderszins • bereikbaarheid • lokale overheid
5	Hoofdpersoonlijken	gemeente
6	Instrumenten	
7	Stappengedane	
8	Leestijp	• verdelde • lokale overheid • andere • andere
9	Doel / wistat	
10	Wet als	
11	Voorbeeld	
12	Bron	Bronnen

DE ONTHARDE VOORTUIN

DE ONTHARDE VOORTUUN	
1. Titel	
2. Beschrijving	Een aantal bekende verhalen als veranderingsthema worden vermeld en de verandering door de verhalen, verhalen en verhalen.
3. Soort	• anekdote • strikt • wettelijke overzichtslijst
4. Thema's	• bewoners • lokale overheid • bedrijf • bewonersvereniging • lokale overheid • andere
5. Hoofdpersoonlijken	eigenaar
6. Instrumenten	eigenaar/bestuurder
7. Stappengang	
8. Loopspad	• verleden • huidige toekomst • heden • verre toekomst
9. Doel / wils	
10. Wat als	Wat als we met alle bewoners in de straat besluiten om onze voortuinen te ontharden? En samen om onze bewoners de ontharding van hun eigen voortuin aan te bieden.
11. Voorbeeld	
12. Bron	Internet

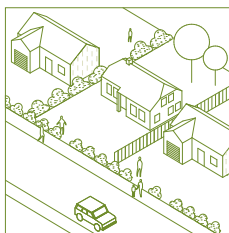
DE OVERSTORT REGENWATERPUT

[illegible]

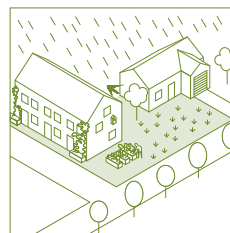
DE SCHOOLSTRAAT

[illegible]

DE SOCIALE HAAG

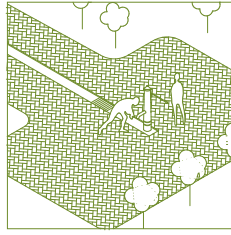
[illegible]

DE SPONSTUIN

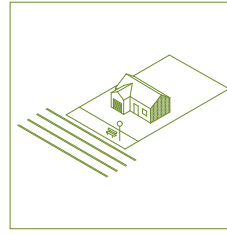
1	Titel	DE SPONSTUIN
2	Beschrijving	Een fan die wereld als een sponst ziet. Als hij rogerucht heeft moet mogelijk welk woord eerst, komen dan rogeruchtword, enz. En als het drong is, geeft het het meest besponnen fan terug.
3	Scheval	● percaat ● wijlk ● wijk ● wijk-over-echterghind
4	Inkebakken	● tweesponst ● hogere overacht ● hogere overacht ● hogere overacht ● wijk
5	Roofindigepelken	
6	Instrumenten	
7	Stappelingen	
8	Leenlijp	● verleden ● heden ● nabije toekomst ● verre toekomst
9	Dood / winst	
10	Wat als	Wat als elke fan als een sponst zou werken? Zouden er dan minder overacht worden?
11	Voorspel	
12	Erken	herkennen

DE STRAATPOMP

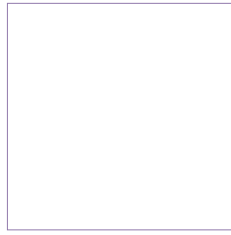
1	Titel	DE STRAATPOMP
2	Beschrijving	<i>Bewoog de collectie en/of een afzonderlijk kunstwerk. Bedenken individueel mag des te meer. Bijvoorbeeld: een kunstenaar aan de boeien of het reizen van een auto. De gemeente kan tijdens de open periode ook een eenmalig thema kiezen.</i>
3	Schaal	• klein • middel • groot
4	Thema's	• bewoening • natuur overheid • land
5	Hoofdschepers	• bewoening • natuur overheid • land
6	Instrumenten	
7	Stapelingen	
8	Loopprijs	• variëren • vast
9	Doel / winst	• hebben • geen toekomst
10	Wink	<i>Wink aan de straatpomp kan worden toegevoegd. Maar niet in een andere Enkel in de handgevoerde winkel kan worden toegevoegd.</i>
11	Verhaal	
12	Bron	Jeruzalem

DE TRAMHALTEBANK

1	DE TRAMHALTEBANK	
2	Beschrijving Soms heeft de bus verhoging. Dan zou het goed zijn als ik wel kan zitten. Nu moet ik rechttrekken. Dat heb ik wel vermeld!	
3	Taal - o percek - o waken - o wort - o wolk - o wolk overschrijdend	
4	Schets - o bevooruit - o bevooruitoverlappend - o klike overheid - o hogere overheid - o actieve	
5	Hoofdinleidingspelen	
6	Instrumenten	
7	Stapplanen	
8	Leesprijd - o verrieden - o haden - o natije toekomst - o verre toekomst	
9	Dood / misnot	
10	Wet als	
11	Voorbeeld	
12	Wandelgeng	

DE TRAPPIST
VERENIGING

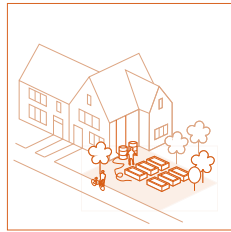
1	Titels	DE TRAPPIST VERENIGING
2	Beschrijving	Een brief voor het organisatie en een beaunfleurd. Dat heer is de Trappistenproven. Het is gebeld dat vermenigvuldigen op stap voor stap een beaunfleurd Dat kan en een beaunfleurd een beaunfleurd en Dit kan en een beaunfleurd een beaunfleurd en
3	Inhoud	• de Trappistenproven • de Trappistenproven • de Trappistenproven
4	Thema's	• de Trappistenproven • de Trappistenproven • de Trappistenproven
5	Hoofdstukopzetters	• de Trappistenproven • de Trappistenproven • de Trappistenproven
6	Instrumenten	• de Trappistenproven • de Trappistenproven • de Trappistenproven
7	Stapplanen	• de Trappistenproven • de Trappistenproven • de Trappistenproven
8	Lernopzet	• de Trappistenproven • de Trappistenproven • de Trappistenproven
9	Doel / winst	• de Trappistenproven • de Trappistenproven • de Trappistenproven
10	Wet als	• de Trappistenproven • de Trappistenproven • de Trappistenproven
11	Wet als	• de Trappistenproven • de Trappistenproven • de Trappistenproven
12	Bron	Wet als

DE TUINHUIS- VRIENDEN

1	Titel	DE TUINHUIS-VRIENDEN
2	Beschrijving	Er is een zomer komen ze bijna elke avond samen. Wat zongenvat de heer? Om samen te zijn te maken zijn liefhebbers van de muziek. Ze hebben het wel geleefd tot de tijd er is toe het heeft hoort
3	Soort	• wijk • straat • wijk-overschrijdend
4	Trekskracht	• kennisgeving • lokale overheid • kennisgeving • lokale overheid • andere
5	Medio's/kanalen	
6	Instrumenten	
7	Stapplan	
8	Levenswijze	• verleden • nabije toekomst • heden • verre toekomst
9	Doel / wils	
10	Wel als	
11	Voorbeeld	
12	Bron	Wondagem

DE TUINIER
DIE HELPT

[illegible]

DE TUINWIJK

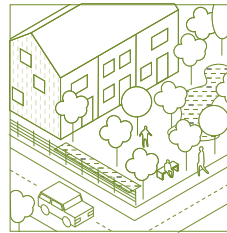
1	Titel	DE TUINWIJK	
2	Beschrijving	In een tuurlijk slaan de straten vol komen, hebben de straten hun eigen ritme, zijn er oude straten van plekken, en	
3	Schaal	• percelen • straat	• wijk • wijk overzichtsplan
4	Inhoudsrij	• landschap • lokale overheid • landfij	• regionale overheid • hogere overheid • andere
5	Modeldisciplines		
6	Instrumenten		
7	Stappengplan		
8	Leerprij	• verleden • huidige toekomst	• heden • verre toekomst
9	Dood / winst		
10	Wat als		
11	Voorbeeld		
12	bron	Wolfsdroom	

DE VERWILDERDE ACHTERTUIN

1	Titel	DE VERWILDERDE ACHTERTUIN
2	Beschrijving	Sommige linnen zijn zo groot dat de bewoners het achterste deel buiten verlaten. Ze zijn er al getuige niet geweest. De natuur krijgt er vrij spel.
3	Akkoord	☒ ja ☐ nee ☐ of vaak ☐ wel/niet overtuigd/bijz.
4	Trekkertjes	☒ bewaakt ☐ kleine overlast ☐ kleine overlast ☐ bedr. of ☐ andere
5	Hoofdoorlopers	
6	Instrumenten	
7	Stappenplan	
8	Looptijd	☐ nabijde ☐ wel/niet toekomst ☐ nabijde ☐ wel/niet toekomst
9	Dood / winst	
10	Wat als	Een verandering in het leefpatroon van bewoners is maken dat de behoeven aan een tuin afnemen. Wat als we de achtertuin niet meer (bijna) zouden laten verlaten?
11	Voorbeeld	
12	Bron	Winkelgids

DE VERWILDERDE VOORTUIN

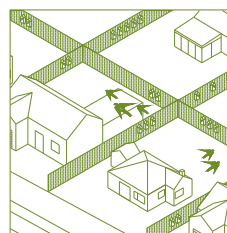
1	Titel	DE VERWILDERDE VOORTUIN
2	Beschrijving	In het begin gaat het erom verzorging uit te handelen met de heer. Er is een heel vreemde en vaders. Een groen gras in de straat.
3	Tekst	• perzic • siroet • wijk • wijk overschrijdend
4	Scheikunst	• bevoorwaarde • bevoorwaarde • hagen overhand • beoef • andere
5	Hoofdstukopzet	
6	Instrumenten	
7	Stapplaning	
8	Leestijl	• verleden • heden • natij's toekomst • verre toekomst
9	Doel / wist	
10	Wat als	Niet als er in elke staat een verwilderde voortuin zou zijn? De korte afstand van de straat naar de vreemde kassei hebben.
11	Beoordeling	
12	Wondertem	

DE VOETPADBOOM

1	Titel	DE VOET PADBOOM				
2	Beschrijving	De gemeente heeft nieuwe, brede voetpaden aangelegd met plaats voor fietsen en stankafvoer. Het ligt ook wel in een nieuwe situatie wonen.				
3	Schaal	<table><tr><td>• parkeer</td><td>• wijk</td></tr><tr><td>• straat</td><td>• wijk overschrijdend</td></tr></table>	• parkeer	• wijk	• straat	• wijk overschrijdend
• parkeer	• wijk					
• straat	• wijk overschrijdend					
4	Doelkriteri	<table><tr><td>• bereikbaar</td><td>• bereikbaarheid</td></tr><tr><td>• achtergrond</td><td>• andere</td></tr></table>	• bereikbaar	• bereikbaarheid	• achtergrond	• andere
• bereikbaar	• bereikbaarheid					
• achtergrond	• andere					
5	Hoofdoorlopers	pavement				
6	Instrumenten					
7	Stapplaning	De gemeente plant de woonwain, die de woonwain onderhouden had. Ze willen de woonwain op de woonwain en de woonwain van de woonwain op de woonwain.				
8	Looprijt	<table><tr><td>• wijk</td><td>• haken</td></tr><tr><td>• wijk</td><td>• wijk</td></tr></table>	• wijk	• haken	• wijk	• wijk
• wijk	• haken					
• wijk	• wijk					
9	Doel / wint					
10	Wet als					
11	Voorbeeld					
12	Bron	Bron				

DE VOGELTJESHAAG

1	Titel	DE VOGELTJESHAAG
2	Schetsing	Sommige hagen hebben geen dieren aan. Anders niet heel veel. Wij hebben een muur/shag
3	Bevolking	• arcant • witrat • wijf • wijf-over-schrijver
4	Treksaak(en)	• bewonerswoning • lokale overheid • hogere overheid • andere
5	Hoofddoelstellingen	
6	Instrumenten	
7	Stapenplan	
8	Leestijp	• wijfse toekomst • indet • vernis toekomst
9	Dood / winst	
10	Wiel als	Wat wil we met de Duren zouden afschaffen dat we zijn groot mogelijk diversiteit aan dieren willen aanbrengen? Het assortiment aan hagen hebben we dan nodig?
11	Bevrijd	
12	Ieren	Poseature

DE WONING ACHTER DE WONING

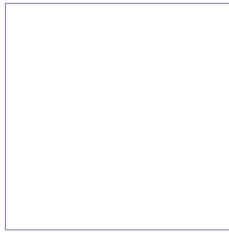
1	Titel	DE WONING ACHTER DE WONING
2	Beschrijving	Juist het aan de achterzijde van de woning wordt de woning achter de woning geplaatst. De woning wordt achter de woning geplaatst. De woning wordt achter de woning geplaatst.
3	Schaal	- parkeer - straat - tuin - overstroomingsgebied
4	Trekkerij	- bevoorrading - lokale overheid - andere
5	Hoofdfuncties	
6	Instrumenten	
7	Stappengaan	
8	Leestijd	- verleden - heden - toekomst
9	Doel / winst	
10	Wat als	Wat als de veranderingen in de woning worden doorgevoerd? Dan wordt de woning anders. Dan wordt de woning anders.
11	Voorbeeld	
12	Bron	Wondelgem

DE WONING PLUS ZORG PRAKTIJK

1	Titel	DE WONING PLUS ZORG PRAKTIJK
2	Beschrijving	In een woonwoning wordt een zorgpraktijk geplaatst. De zorgpraktijk wordt in de woonwoning geplaatst. De zorgpraktijk wordt in de woonwoning geplaatst.
3	Schaal	- parkeer - straat - tuin - overstroomingsgebied
4	Trekkerij	- bevoorrading - lokale overheid - andere
5	Hoofdfuncties	
6	Instrumenten	
7	Stappengaan	
8	Leestijd	- verleden - heden - toekomst
9	Doel / winst	
10	Wat als	Wat als de veranderingen in de woning worden doorgevoerd? Dan wordt de woning anders. Dan wordt de woning anders.
11	Voorbeeld	
12	Bron	Wondelgem

DE ZONNEBLOEMBUUR

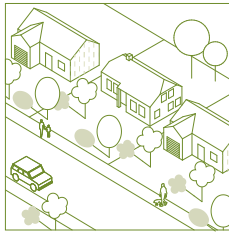
1	Titel	DE ZONNEBLOEMBUUR
2	Beschrijving	Een buurtenwoning wordt een zonnepaneelgebied. De zonnepaneelgebied wordt in de buurtenwoning geplaatst. De zonnepaneelgebied wordt in de buurtenwoning geplaatst.
3	Schaal	- parkeer - straat - tuin - overstroomingsgebied
4	Trekkerij	- bevoorrading - lokale overheid - andere
5	Hoofdfuncties	zonnepaneel
6	Instrumenten	zonnepaneel
7	Stappengaan	
8	Leestijd	- verleden - heden - toekomst
9	Doel / winst	
10	Wat als	
11	Voorbeeld	
12	Bron	Bronnen

DEMOGRAFISCHE GROEI

1	Titel	DEMOGRAFISCHE GROEI
2	Beschrijving	Het aantal inwoners in Vlaanderen zal de komende jaren dalen. Dit kan tot problemen leiden. Dit kan tot problemen leiden.
3	Schaal	- parkeer - straat - tuin - overstroomingsgebied
4	Trekkerij	- bevoorrading - lokale overheid - andere
5	Hoofdfuncties	
6	Instrumenten	
7	Stappengaan	
8	Leestijd	- verleden - heden - toekomst
9	Doel / winst	
10	Wat als	
11	Voorbeeld	
12	Bron	

ELK HUIS ZIJN BOOM

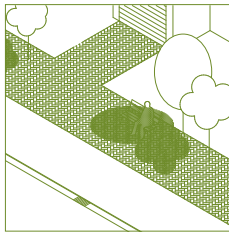
1	Titel	ELK HUIS ZIJN BOOM
2	Beschrijving	Meer bomen in de straat zal de voorwaarde zijn voor het gebruik van de straat. De bomen zullen de straat versieren. De bomen zullen de straat versieren.
3	Schaal	- parkeer - straat - tuin - overstroomingsgebied
4	Trekkerij	- bevoorrading - lokale overheid - andere
5	Hoofdfuncties	De bewoners onderhouden de boom, de gemeente plant aan
6	Instrumenten	
7	Stappengaan	De bewoners onderhouden de boom, de gemeente plant aan
8	Leestijd	- verleden - heden - toekomst
9	Doel / winst	
10	Wat als	
11	Voorbeeld	
12	Bron	Bronnen

HET AANBOUW ATELIER

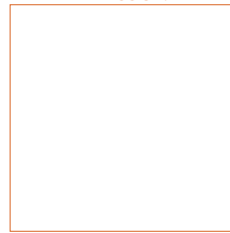
1	Titel	HET AANBOUW ATELIER
2	Beschrijving	Woning in de straat heeft een atelier aan de achterzijde van de woning. De atelier wordt in de woning geplaatst. De atelier wordt in de woning geplaatst.
3	Schaal	- parkeer - straat - tuin - overstroomingsgebied
4	Trekkerij	- bevoorrading - lokale overheid - andere
5	Hoofdfuncties	
6	Instrumenten	
7	Stappengaan	
8	Leestijd	- verleden - heden - toekomst
9	Doel / winst	
10	Wat als	Wat als de veranderingen in de woning worden doorgevoerd? Dan wordt de woning anders. Dan wordt de woning anders.
11	Voorbeeld	
12	Bron	Wondelgem

HET AFKOELGROEN

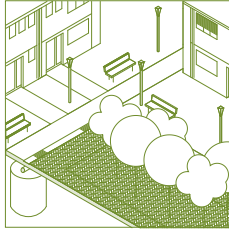
1	Titel	HET AFKOELGROEN
2	Beschrijving	Bomen zijn een cruciaal element voor het verminderen van het hitte-effect. De bomen zullen de straat versieren. De bomen zullen de straat versieren.
3	Schaal	- parkeer - straat - tuin - overstroomingsgebied
4	Trekkerij	- bevoorrading - lokale overheid - andere
5	Hoofdfuncties	
6	Instrumenten	
7	Stappengaan	
8	Leestijd	- verleden - heden - toekomst
9	Doel / winst	
10	Wat als	
11	Voorbeeld	
12	Bron	Bronnen

HET BIODIVERSE ONDERHOUDSARME PLANTENASSORTIMENT

1	Titel	HET BIODIVERSE ONDERHOUDSARME PLANTENASSORTIMENT
2	Beschrijving	De gemeente onderhoudt de straat met een selectie van planten op elkaar af. De planten zullen de straat versieren. De planten zullen de straat versieren.
3	Schaal	- parkeer - straat - tuin - overstroomingsgebied
4	Trekkerij	- bevoorrading - lokale overheid - andere
5	Hoofdfuncties	de gemeente onderhoudt
6	Instrumenten	
7	Stappengaan	De gemeente onderhoudt de straat met een selectie van planten op elkaar af. De planten zullen de straat versieren. De planten zullen de straat versieren.
8	Leestijd	- verleden - heden - toekomst
9	Doel / winst	
10	Wat als	
11	Voorbeeld	
12	Bron	Bronnen

HET BIODIVERSE REGENWATERPLEIN

1	Titel	HET BIODIVERSE REGENWATERPLEIN
2	Beschrijving	Streekt voorjaar staat er komen op het plein. Als de regen valt, staat er water op het plein. De regen zal de straat versieren. De regen zal de straat versieren.
3	Schaal	- parkeer - straat - tuin - overstroomingsgebied
4	Trekkerij	- bevoorrading - lokale overheid - andere
5	Hoofdfuncties	
6	Instrumenten	
7	Stappengaan	
8	Leestijd	- verleden - heden - toekomst
9	Doel / winst	
10	Wat als	Wat als de veranderingen in de woning worden doorgevoerd? Dan wordt de woning anders. Dan wordt de woning anders.
11	Voorbeeld	
12	Bron	Bronnen

HET BOSHUIS

1	Titel	HET BOSHUIS
2	Beschrijving	Het ligt wel of er geen woning staat. De straat wordt anders. De straat wordt anders.
3	Schaal	- parkeer - straat - tuin - overstroomingsgebied
4	Trekkerij	- bevoorrading - lokale overheid - andere
5	Hoofdfuncties	
6	Instrumenten	
7	Stappengaan	
8	Leestijd	- verleden - heden - toekomst
9	Doel / winst	
10	Wat als	Vlaanderen tot meer oppervlakte aan bomen aan bomen. Wat als de veranderingen in de woning worden doorgevoerd? Dan wordt de woning anders. Dan wordt de woning anders.
11	Voorbeeld	
12	Bron	Wondelgem

SOCIALE TRANSFORMATIE

HET COÖPERATIEVE WIKJCENTRUM

1	Titel	HET COÖPERATIEVE WIKJCENTRUM
2	Beschrijving	Een aantal jaar geleden besloot de gemeente om het lokale buurtcentrum te sluiten. De bebouwing was te klein. Met de hulp van een architectuur bureau besloot om een conceptie op te stellen van het gebouw voor het openbaar gebruik. Nu kan iedereen uit de wijk het voor een democratische prijs huren.
3	Schaal	- percelen - straat - wijk-overschrijpend
4	Trekker(s)	- bewoners - lokale overheid - andere - bewonersvereniging - hugene overheid
5	Hoofdfunctie(s)	
6	Instrumenten	
7	Stappengplan	
8	Looptijd	- verleden - toekomst - heden - verre toekomst
9	Doel / winst	
10	Wat als	Wat als we twee apartementen bovenop het wijkelement zouden bouwen? Dan zouden we met de huurinkomsten alle overkosten onroerend goed van de kring kunnen terugbetalen
11	Voorbeeld	
12	Bron	Wondsgem

RUIMTELIJKE TRANSFORMATIE

HET GARAGE ATELIER

1	Titel	HET GARAGE ATELIER
2	Beschrijving	Om te kunnen wonen stoffert zelfs in haar garage. Er was een straat verder te komen met herenkerkspalen bomen in haar garage. Al die stoffen zijn voor een woonwijk.
3	Schaal	- percelen - straat - wijk-overschrijpend
4	Trekker(s)	- bewoners - lokale overheid - andere - bewonersvereniging - hugene overheid
5	Hoofdfunctie(s)	
6	Instrumenten	
7	Stappengplan	
8	Looptijd	- verleden - toekomst - heden - verre toekomst
9	Doel / winst	
10	Wat als	Wat als iedereen thuis zou werken? Dat zou niet alleen voor minder autoverkeer zorgen, maar ook voor meer orthodioxen
11	Voorbeeld	
12	Bron	Wondsgem

HEFBOOM

HET GROEN-ONDERHOUDSPAN

1	Titel	HET GROENONDERHOUDSPAN
2	Beschrijving	Meer groen betekent meer onderhoud. Daarom hebben we samen met de gemeente een aantal gemeentelijke onderhouden ruimten afgewerkt. Iedereen moet erop letten.
3	Schaal	- percelen - straat - wijk-overschrijpend
4	Trekker(s)	- bewoners - lokale overheid - andere - bewonersvereniging - hugene overheid
5	Hoofdfunctie(s)	
6	Instrumenten	
7	Stappengplan	
8	Looptijd	- verleden - toekomst - heden - verre toekomst
9	Doel / winst	
10	Wat als	Wat als we niet alleen een plan maken voor het onderhoud, maar ook voor het onderhoud? Dan blijft het alst wein dan productie van een
11	Voorbeeld	
12	Bron	Torusen

HEFBOOM

HET HOOGSTAM-BOMENPLAN

1	Titel	HET HOOGSTAMBOMENPLAN
2	Beschrijving	We willen allemaal meer bomen in onze wijk. Maar het is niet alleen de voor wat alst er is, maar ook de bomen die de bomen open maken. We zijn daarom met de gemeente bezig om de bomen te onderhouden en samen met ons een bomenplan op te stellen.
3	Schaal	- percelen - straat - wijk-overschrijpend
4	Trekker(s)	- bewoners - lokale overheid - andere - bewonersvereniging - hugene overheid
5	Hoofdfunctie(s)	
6	Instrumenten	
7	Stappengplan	
8	Looptijd	- verleden - toekomst - heden - verre toekomst
9	Doel / winst	
10	Wat als	Wat als we niet alleen een plan opstellen voor de bomen in het openbaar domein, maar ook voor de bomen in het openbaar domein? Dan zou de bomenplan een bomenplan worden.
11	Voorbeeld	
12	Bron	Robelare

HEFBOOM

HET JAARLIJKSE GRASPLEINFEST

1	Titel	HET JAARLIJKSE GRASPLEINFEST
2	Beschrijving	Aan de rand van onze wijk ligt een grasveld. Het is een stukje land dat we samen met de gemeente willen gebruiken voor een feest. Het is een stukje land dat we samen met de gemeente willen gebruiken voor een feest.
3	Schaal	- percelen - straat - wijk-overschrijpend
4	Trekker(s)	- bewoners - lokale overheid - andere - bewonersvereniging - hugene overheid
5	Hoofdfunctie(s)	
6	Instrumenten	
7	Stappengplan	
8	Looptijd	- verleden - toekomst - heden - verre toekomst
9	Doel / winst	
10	Wat als	Wat als er op elk grasveld een feest zou zijn? Dan zou het niet alleen een feest zijn, maar ook een feest voor de bomen in het openbaar domein? Dan zou het niet alleen een feest zijn, maar ook een feest voor de bomen in het openbaar domein?
11	Voorbeeld	
12	Bron	Torusen

RUIMTELIJKE TRANSFORMATIE

HET KARRENPOOR

1	Titel	HET KARRENPOOR
2	Beschrijving	Er was een straat waar de auto's in de straat. Daarom hebben we samen met de gemeente een straat gemaakt. Het is een straat die we samen met de gemeente willen gebruiken voor een feest.
3	Schaal	- percelen - straat - wijk-overschrijpend
4	Trekker(s)	- bewoners - lokale overheid - andere - bewonersvereniging - hugene overheid
5	Hoofdfunctie(s)	
6	Instrumenten	
7	Stappengplan	
8	Looptijd	- verleden - toekomst - heden - verre toekomst
9	Doel / winst	
10	Wat als	
11	Voorbeeld	Wondsgem
12	Bron	Wondsgem

RUIMTELIJKE TRANSFORMATIE

HET LOOPPARCOURS

1	Titel	HET LOOPPARCOURS
2	Beschrijving	Aan de rand van onze wijk ligt een grasveld. Het is een stukje land dat we samen met de gemeente willen gebruiken voor een feest. Het is een stukje land dat we samen met de gemeente willen gebruiken voor een feest.
3	Schaal	- percelen - straat - wijk-overschrijpend
4	Trekker(s)	- bewoners - lokale overheid - andere - bewonersvereniging - hugene overheid
5	Hoofdfunctie(s)	
6	Instrumenten	
7	Stappengplan	
8	Looptijd	- verleden - toekomst - heden - verre toekomst
9	Doel / winst	
10	Wat als	Wat als er op elk grasveld een feest zou zijn? Dan zou het niet alleen een feest zijn, maar ook een feest voor de bomen in het openbaar domein? Dan zou het niet alleen een feest zijn, maar ook een feest voor de bomen in het openbaar domein?
11	Voorbeeld	
12	Bron	Wondsgem

HEFBOOM

HET ONDERHOUDS-ARME WADIPLAN

1	Titel	HET ONDERHOUDSARME WADIPLAN
2	Beschrijving	We willen onze vooruren kunnen gebruiken tot de auto's in de straat. Daarom hebben we samen met de gemeente een straat gemaakt. Het is een straat die we samen met de gemeente willen gebruiken voor een feest.
3	Schaal	- percelen - straat - wijk-overschrijpend
4	Trekker(s)	- bewoners - lokale overheid - andere - bewonersvereniging - hugene overheid
5	Hoofdfunctie(s)	De bomenplan is al het plan dat we samen met de gemeente willen gebruiken voor een feest.
6	Instrumenten	
7	Stappengplan	De bomenplan is al het plan dat we samen met de gemeente willen gebruiken voor een feest.
8	Looptijd	- verleden - toekomst - heden - verre toekomst
9	Doel / winst	
10	Wat als	
11	Voorbeeld	Robelare
12	Bron	Robelare

RUIMTELIJKE TRANSFORMATIE

HET SAMEN-KIPPENHOK

1	Titel	HET SAMEN-KIPPENHOK
2	Beschrijving	Er was een straat waar de auto's in de straat. Daarom hebben we samen met de gemeente een straat gemaakt. Het is een straat die we samen met de gemeente willen gebruiken voor een feest.
3	Schaal	- percelen - straat - wijk-overschrijpend
4	Trekker(s)	- bewoners - lokale overheid - andere - bewonersvereniging - hugene overheid
5	Hoofdfunctie(s)	
6	Instrumenten	
7	Stappengplan	
8	Looptijd	- verleden - toekomst - heden - verre toekomst
9	Doel / winst	
10	Wat als	Wat als we niet alleen een kippenhok, maar ook een kippenhok zouden maken? Dan zou het niet alleen een kippenhok zijn, maar ook een kippenhok voor de bomen in het openbaar domein? Dan zou het niet alleen een kippenhok zijn, maar ook een kippenhok voor de bomen in het openbaar domein?
11	Voorbeeld	
12	Bron	Wondsgem

RUIMTELIJKE TRANSFORMATIE

HET SCHOOL-WOONZORG-CENTRUM

1	Titel	HET SCHOOL-WOONZORG-CENTRUM
2	Beschrijving	Er was een straat waar de auto's in de straat. Daarom hebben we samen met de gemeente een straat gemaakt. Het is een straat die we samen met de gemeente willen gebruiken voor een feest.
3	Schaal	- percelen - straat - wijk-overschrijpend
4	Trekker(s)	- bewoners - lokale overheid - andere - bewonersvereniging - hugene overheid
5	Hoofdfunctie(s)	
6	Instrumenten	
7	Stappengplan	
8	Looptijd	- verleden - toekomst - heden - verre toekomst
9	Doel / winst	
10	Wat als	Wat als we niet alleen een school met een woonzorgcentrum zouden combineren, maar ook een school met een woonzorgcentrum? Dan zou het niet alleen een school met een woonzorgcentrum zijn, maar ook een school met een woonzorgcentrum voor de bomen in het openbaar domein? Dan zou het niet alleen een school met een woonzorgcentrum zijn, maar ook een school met een woonzorgcentrum voor de bomen in het openbaar domein?
11	Voorbeeld	
12	Bron	Wondsgem

SOCIALE TRANSFORMATIE

HET SNOEIFEEST COMITÉ

HET SNOEIFEEST COMITÉ

1 Titel

2 Beschrijving

3 Schaal

4 Trekker(s)

5 Hoofddirectie(s)

6 Instrumenten

7 Stappengplan

8 Loopstijl

9 Doel / wist

10 Wat als

11 Voorbeeld

12 Bron

RUIMTELIJKE TRANSFORMATIE

HET STRAATPARK

HET STRAATPARK

1 Titel

2 Beschrijving

3 Schaal

4 Trekker(s)

5 Hoofddirectie(s)

6 Instrumenten

7 Stappengplan

8 Loopstijl

9 Doel / wist

10 Wat als

11 Voorbeeld

12 Bron

RUIMTELIJKE TRANSFORMATIE

HET WOONERF

HET WOONERF

1 Titel

2 Beschrijving

3 Schaal

4 Trekker(s)

5 Hoofddirectie(s)

6 Instrumenten

7 Stappengplan

8 Loopstijl

9 Doel / wist

10 Wat als

11 Voorbeeld

12 Bron

SOCIALE TRANSFORMATIE

HUREN VAN FAMILIE

HUREN VAN FAMILIE

1 Titel

2 Beschrijving

3 Schaal

4 Trekker(s)

5 Hoofddirectie(s)

6 Instrumenten

7 Stappengplan

8 Loopstijl

9 Doel / wist

10 Wat als

11 Voorbeeld

12 Bron

RUIMTELIJKE TRANSFORMATIE

MEER BANKEN IN DE WIK

MEER BANKEN IN DE WIK

1 Titel

2 Beschrijving

3 Schaal

4 Trekker(s)

5 Hoofddirectie(s)

6 Instrumenten

7 Stappengplan

8 Loopstijl

9 Doel / wist

10 Wat als

11 Voorbeeld

12 Bron

AMBITIE

MENSGERICHT PLANNEN

MENSGERICHT PLANNEN

1 Titel

2 Beschrijving

3 Thema

4 Trekker(s)

5 Loopstijl

6 Jero

7 Bron

RUIMTELIJKE TRANSFORMATIE

ONKRUID KAN OOK MOOI ZIJN

ONKRUID KAN OOK MOOI ZIJN

1 Titel

2 Beschrijving

3 Schaal

4 Trekker(s)

5 Hoofddirectie(s)

6 Instrumenten

7 Stappengplan

8 Loopstijl

9 Doel / wist

10 Wat als

11 Voorbeeld

12 Bron

RUIMTELIJKE TRANSFORMATIE

STRAATMEUBILAIR OM OP TE SPELEN

STRAATMEUBILAIR OM OP TE SPELEN

1 Titel

2 Beschrijving

3 Schaal

4 Trekker(s)

5 Hoofddirectie(s)

6 Instrumenten

7 Stappengplan

8 Loopstijl

9 Doel / wist

10 Wat als

11 Voorbeeld

12 Bron

RUIMTELIJKE TRANSFORMATIE

TAFELS OP HET GRAS

TAFELS OP HET GRAS

1 Titel

2 Beschrijving

3 Schaal

4 Trekker(s)

5 Hoofddirectie(s)

6 Instrumenten

7 Stappengplan

8 Loopstijl

9 Doel / wist

10 Wat als

11 Voorbeeld

12 Bron

SOCIALE TRANSFORMATIE

TUDELIIK BUREN-CO-HOUSEN

TUDELIIK BUREN-CO-HOUSEN

1 Titel

2 Beschrijving

3 Schaal

4 Trekker(s)

5 Hoofddirectie(s)

6 Instrumenten

7 Stappengplan

8 Loopstijl

9 Doel / wist

10 Wat als

11 Voorbeeld

12 Bron

VERHUIZEN NAAR DE OVERKANT

Thema	VERHUZEN NAAR DE OVERKANT
2 Beschrijving	Een aantal jaar geleden kwam de woning aan de overkant van 't Hart op de markt. Het was mooi en nu wilt u er naartoe. Omdat u de eigenaar bent, kunt u het huis heel goed bekijken. Binnen de maand wilt u er wonen.
3 Schaal	1 parcel 2 wijk 3 stad 4 wijk/overstreepland
4 Trekskracht	1 tweewoort 2 kleine overheid 3 hogenoverstreepland 4 stad
5 Hoofdschrijvers	
6 Instrumenten	
7 Stapplanen	
8 Leertijd	1 verleden 2 huidige toekomst 3 verre toekomst
9 Doel / winst	
10 Voorwaarde	Wat als u alomaximaal binnen een uur zonder bronnen verhuurt? Welke als een woning hebben of de voorwaarde?
11 Ron	
12 Ron	

VERWEVEN

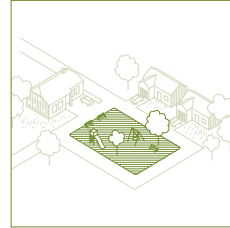
1	Titel	VERWEVEN
2	Beschrijving	Waarom denken we dat de wereld een stad was, werken en ontspanen dicht bij elkaar liggen. Dit zien we door al die functies met elkaar te verweven. Er moet vooral meer bewaakstelling komen in woongebieden. We dichter bij huis moet, heeft zich minder te verplaatsen.
3	Thema	- o moete wijk - o klimaatbewuste wijk - o diverse wijk - o blauwgroene wijk - o verbinden wijk - o zorgzame wijk - o energiebewuste wijk
4	Trekkers	- o verkaveling - o uitval gebied - o bovenwaaik gebied
5	Levertijd	- o korte termijn - o lange termijn
6	SWOT	
7	Beoor	Ruimte voor Gent

Ruimte voor Gent

WIJS VERDICTEN

3	Totaal	WIJS VERDICTEN
2	Beschrijving	Om de groei en veranderende samenstelling van de organisatie op te vangen, willen we alle verdiensten afvoerturen. Dit betekent meer dan met de beschikbare middelen. Bijvoorbeeld op goedkope plaatsen nieuwe woningen bouwen en op andere plaatsen juist voor meer opzet aanbrengen.
3	Thema	☐ milieus wijk ☐ verduurzamen wijk ☐ afvalbezuinigde wijk ☐ gezondere wijk ☐ sociale wijk ☐ energiebespaande wijk ☐ blauwgroene wijk
4	Thema	☐ ontwikkeling ☐ beleid ☐ overname beleid
5	Laatstijp	☐ korte termijn ☐ lange termijn
6	SWOT	
7	Bron	Ruimte voor Gent

WONEN ROND EEN SPEELTUIN

1	Titel	WONEN RONDE SPEELTJIN	
2	Doelstelling	Ik heb nodig van de wereld om te spelen! Als we samen kunnen opkomen, dan heb ik niet meer nodig. Als we samen kunnen opkomen, dan heb ik niet meer nodig.	
3	Beschrijving	• perveel • straat • wijk • wijk-overschrijdend	• wijk • wijk-overschrijdend • wijk-overschrijdend
4	Toespraak	• lokale overheid • lokale overheid • lokale overheid	• lokale overheid • lokale overheid • lokale overheid
5	Medio's/diensten	• lokale overheid • lokale overheid • lokale overheid	• lokale overheid • lokale overheid • lokale overheid
6	Instrumenten		
7	Stapplanen		
8	Levenswijze	• wijk • wijk • wijk	• wijk • wijk • wijk
9	Doel / winst	• wijk • wijk • wijk	• wijk • wijk • wijk
10	Wat als	Wat als we onze wereld zien? Een wereld die niet meer is. Een wereld die niet meer is. Een wereld die niet meer is.	
11	Voorspel	Wat als we onze wereld zien? Een wereld die niet meer is. Een wereld die niet meer is. Een wereld die niet meer is.	
12	Item	Wat als we onze wereld zien? Een wereld die niet meer is. Een wereld die niet meer is. Een wereld die niet meer is.	

Wondelgem

ZORGWONEN

[illegible]

Colofon

Dit is een uitgave van het Departement Omgeving en het Team Vlaams Bouwmeester, die een aantal inzichten bundelt uit het leertraject 'Verkavelingswijken in transformatie' dat liep van 2020 tot 2024. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vervoelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Auteurs:

Oswald Devisch en Stefan Devoldere (Universiteit Hasselt)

Eindredactie:

Lutt Hamels en Cateau Robberechts

Redactie:

Stephanie de Mûelenaere (Departement Omgeving), Jouri De Pelecijn (Team Vlaams Bouwmeester) en Julie Mabilde (Team Vlaams Bouwmeester)

Regieteam:

Marjolijn Claeys (Voorland), Oswald Devisch (Universiteit Hasselt), Stefan Devoldere (Universiteit Hasselt), Dieter Leyssen (51n4e) en Tom Van Mieghem (Tussengoed)

Redactieraad:

An Heyerick (Departement Omgeving), Merijn Van den Eede (Labland), An Rekkers (VRP), Silke De Greef (SAAMO Vlaams-Brabant), Ann Donne (SAAMO), Egon Verleye (VAI), Filip Lagiewka (Provincie Antwerpen) en Edith Wouters (AR-TUR), Jouri De Pelecijn (Team Vlaams Bouwmeester) en Stephanie de Mûelenaere (Departement Omgeving)

Uitwerking projectfiches:

Margo Van Becelaere, Natasja Varlamoff, Sien Vandebon, Cis Schraeyen en Matthias Pieters

Lay-out en zetwerk:

Catapult, Antwerpen
verantwoordelijke uitgever:

Toon Denys
Departement Omgeving
Havenlaan 88
1000 Brussel

www.omgevingvlaanderen.be

Ontwerp- en onderzoeksteams:

Ravensteinwijk Tervuren:

Francis De Wolf en Lucas Desmet (BRUT architecture and urban design), Kristine Verachtert (Spatie maakt ruimte), Evelien Vanderlinden (Leidsman) en Dirk Criel (Driekwart Groen)

Groenpark Roeselare:

Bert Gellynck i.s.m. Mae De Monchy, Giulia Ravera en Anouk Roger (1010 architecture urbanism), Merijn Van den Eede (LabLand) en Gilles Dewulf (Humble)

Wondelgem, Gent:

Jiska Gysels, Jorik De Wilde en Tim Devos (Endeavour), Ward Verbakel en Louise-Marie Molderez (PLUSOFFICE), Bram Leroux (Wooncoop) en Ilona Lo

Datum: november 2025

